Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Powiat Wołomiński
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Wołominie

POWIAT WOŁOMIŃSKI

PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH DLA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO na lata 2023-2025

Wołomin 2023

Projekt POWR.02.08.00-00-0113/21 *Opracowanie i pilotażowe wdrożenie mechanizmów i planów deinstytucjonalizacji usług społecznych* realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020
Działanie 2.8. Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE, OBSZAR I CZAS REALIZACJI 5

1. CHARAKTERYSTYKA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO 9

1.1. Struktura społeczna i demograficzna powiatu wołomińskiego 9

1.2. Oświata na terenie powiatu wołomińskiego 21

1.3. Kultura na terenie powiatu wołomińskiego 33

1.4. Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie powiatu wołomińskiego 41

1.5. Problemy społeczne w obszarze bezrobocia 45

1.6. Bezpieczeństwo publiczne 53

1.7. Problemy społeczne związane z uchodźstwem i migracjami ludności 55

1.8. Kadry instytucji pomocy społecznej 58

2. DIAGNOZA OBSZARÓW INTERWENCJI 87

2.1. Rodzina, dzieci i młodzież przebywające w instytucjach, w tym dzieci z niepełnosprawnościami 87

2.2. Osoby z niepełnosprawnościami 116

2.3. Osoby starsze i długotrwale chore 139

2.4. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego 147

2.5. Osoby w kryzysie bezdomności i ubóstwa 150

3. PRZEJŚCIE OD OPIEKI INSTYTUCJONALNEJ DO USŁUG ŚWIADCZONYCH NA POZIOMIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH 156

3.1. Wspieranie rozwiązań na poziomie lokalnych społeczności 156

3.2. Zagrożenia opieki instytucjonalnej 159

3.3. Lepsze wykorzystanie zasobów poprzez realizację usług na poziomie lokalnych społeczności 162

4. CELE I ZAŁOŻENIA PROCESU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH W POWIECIE WOŁOMIŃSKIM 163

4.1. Cele i założenia w obszarze *Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami* 163

4.2. Cele i założenia w obszarze *Osoby z niepełnosprawnościami* 164

4.3. Cele i założenia w obszarze *Osoby starsze* 165

4.4. Cele i założenia w obszarze *Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego* 166

4.5. Cele i założenia w obszarze *Osoby w kryzysie bezdomności* 167

5. REZULTATY I WSKAŹNIKI REALIZACJI *PLANU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH DLA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO* 169

5.1. Wskaźniki dla poszczególnych obszarów interwencji 169

6. ZIDENTYFIKOWANE DZIAŁANIA I PROJEKTY *PLANU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH DLA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO* 174

6.1. Zidentyfikowane działania i projekty dla obszaru *Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami* 174

6.2. Zidentyfikowane działania i projekty dla obszaru *Osoby z niepełnosprawnościami* 176

6.3. Zidentyfikowane działania i projekty dla obszaru *Osoby starsze* 177

6.4. Zidentyfikowane działania i projekty dla obszaru *Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego* 179

6.5. Zidentyfikowane działania i projekty dla obszaru *Osoby w kryzysie bezdomności* 180

6.6. Zidentyfikowane działania i projekty dla obszaru *Wdrożenie realizacji usług w społeczności lokalnej* 181

7. ZASADY WDRAŻANIA, MONITOROWANIA, AKTUALIZACJI *PLANU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH DLA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO* 182

7.1. Dokumentacja procesu wdrażania 182

7.2. Podmioty zarządzające realizacją *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego* 184

7.3. Finansowanie realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji* 186

7.4. System monitorowania 188

7.5. Sposoby ewaluacji i aktualizacji 188

WPROWADZENIE, OBSZAR I CZAS REALIZACJI

Usługi społeczne są najważniejszym komponentem polityki społecznej realizowanej przez samorząd powiatowy i stanowią aktywną odpowiedź na wyzwania związane z potrzebami wynikającymi z takich procesów społecznych jak zmiany demograficzne i starzenie się populacji, zmiany w strukturze rodzin, przeobrażenia rynku pracy, wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami w tym niepełnosprawnościami sprzężonymi, ryzyka socjalne, kryzysy personalne i rodzinne, a także zapotrzebowanie na kompetencje i kwalifikacje. Dostępność usług w zakresie wsparcia społecznego i profilaktyki powinna być realizowana z myślą o każdej osobie, która może ich potrzebować.

Usługi społeczne powinny umożliwiać osobom z nich korzystającym uczestnictwo w życiu społeczności na równych zasadach z innymi osobami. Zasada życia w społeczeństwie bywa rozumiana wąsko jako zamieszkanie w obrębie społeczności. Może to prowadzić do modelu świadczenia usług utrwalającego izolację społeczną użytkowników poprzez skupienie się na przykład na rozwoju usług mieszkaniowych np. domów dla grup jako najważniejszej alternatywie dla systemu opieki instytucjonalnej. Zamiast tego należy udostępnić szeroki zestaw usług, które usuną bariery dla uczestnictwa w życiu społeczności, ponieważ dostęp do podstawowych usług przyczyni się do włączenia społecznego. W przypadku dzieci oznacza to możliwość uczęszczania do powszechnych przedszkoli i szkół oraz brania udziału m.in. w zajęciach sportowych. W przypadku dorosłych może chodzić m.in. o dostęp do życia społecznego, możliwość kształcenia ustawicznego oraz realne szanse na zatrudnienie.

Podstawą filozofii usług społecznych realizowanych w rodzinie i społeczności lokalnej jest rezygnacja z traktowania osób korzystających z tych usług jako przedmiotów w procesie opieki, a pracowników opieki instytucjonalnej jako ekspertów w opiece nad nimi. Chodzi o uznanie prawa użytkowników i ich rodzin do decydowania o swoim życiu oraz kontroli nad wsparciem, jakie otrzymują. Również dzieci należy zachęcać do wyrażania opinii i preferencji oraz pomagać im w tym – ich poglądy trzeba szanować i brać pod uwagę przy podejmowaniu dotyczących ich decyzji. Ludziom powinno się zapewnić dostęp do informacji, poradnictwa i reprezentantów ich interesów, aby umożliwić im podejmowanie świadomych decyzji o wsparciu, a w razie potrzeby umożliwić skorzystanie z takiej terapii, jakiej sobie życzą.

Tradycyjnie wsparcie jest świadczone *service-oriented* tj. w sposób ukierunkowany na usługi, w sposób zmierzający do dostosowania odbiorców do istniejących możliwości świadczenia usług. Punktem wyjścia powinny natomiast stać się potrzeby i preferencje osób korzystających z usług społecznych, a wsparcie musi być dostosowane do ich indywidualnej sytuacji i umożliwiać dokonywanie osobistych wyborów. Oznacza to, że

użytkownicy i ich rodziny powinni również aktywnie uczestniczyć w projektowaniu oraz ewaluacji usług społecznych.

Skuteczne usługi społeczne powinny być świadczone w sposób ciągły, przez cały okres, gdy są potrzebne oraz elastycznie i na bieżąco modyfikowane w zależności od zmieniających się potrzeb i preferencji użytkowników. Jest to również kluczowe w procesie usamodzielnienia dzieci i młodzieży opuszczającej pieczę instytucjonalną – należy zapewnić im wsparcie przez okres potrzebny na przygotowanie się do samodzielności.

Rodzaj i poziom otrzymywanego wsparcia nie powinien być uzależniony od miejsca zamieszkania, lecz od potrzeb oraz wymagań danej osoby. Ponieważ usługi społeczne należy świadczyć niezależnie od miejsca zamieszkania, usługi społeczne świadczone w rodzinie i środowisku lokalnym pozwalają zapewnić wysoki poziom wsparcia nawet w miejscu zamieszkania, na terenach peryferyjnych i wiejskich. Pozwala to zagwarantować, że osoby zagrożone wykluczeniem nie utracą wsparcia, jeżeli zdecydują się z jakiegokolwiek powodu na zmianę miejsca zamieszkania.

W ramach kompleksowej transformacji systemu opieki, która zmierza do zmniejszenia uzależnienia od opieki instytucjonalnej i stacjonarnej, kładąc większy nacisk na usługi świadczone w rodzinie oraz środowisku lokalnym, priorytetem powinno stać się wprowadzenie skutecznej profilaktyki. Jeżeli pierwotne przyczyny umieszczania w opiece instytucjonalnej nie zostaną usunięte, a mechanizmy zapobiegające przyjmowaniu kolejnych pensjonariuszy będą nieskuteczne, wysiłki na rzecz zakończenia świadczenia opieki instytucjonalnej mogą mieć niską skuteczność, gdyż miejsca zwolnione przez ludzi opuszczających zakłady zostaną szybko wypełnione przez nowych podopiecznych.

Celem planów rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji powinno być wspieranie osób i rodzin, nie zaś obwinianie ich za niepełnosprawność, bezdomność, ubóstwo czy też piętnowanie ich z powodu pochodzenia, nietradycyjnej struktury rodziny, zwyczajów czy sposobu życia.

Szczególne miejsce w polityce społecznej przypisuje się osobom z grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem, takich jak osoby z niepełnosprawnościami, osoby w kryzysach: psychicznym, bezdomności, uzależnienia i przemocy oraz rodziny, w tym dzieci i młodzież przebywające w pieczy zastępczej. Na tych grupach skoncentrowane są *Strategia Rozwoju Usług Społecznych. Polityka publiczna do 2030 (z perspektywą do 2035)*, oraz *Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030*, a na poziomie regionalnym *Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Mazowieckiego na lata 2023-2025*. Deinstytucjonalizacja rozumiana powinna być nie tyle jako dążenie do zamknięcia zakładów opieki, ale jako proces rozwoju usług społecznych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności, który miałby umożliwić pozostawanie przez osobę potrzebującą pomocy jak najdłużej w swoim środowisku zamieszkania. W ten kontekst społeczny, strategiczny i programowy wpisuje się niniejszy *Plan Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025*.

Plan Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025 odnosi się do pięciu grup docelowych:

- dzieci w pieczy zastępczej w tym dzieci z niepełnosprawnościami
- osoby niepełnosprawne
- osoby starsze
- osoby w kryzysie zdrowia psychicznego
- osoby w kryzysie bezdomności.

W Konwencji o prawach dziecka ONZ dziecko definiuje się jako „*każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność*".

W Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zalicza się do nich osoby: „*które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami*".

Termin „*osoby w kryzysie zdrowia psychicznego*" odnosi się do osób, u których postawiono diagnozę psychiatryczną i które poddano leczeniu. Chociaż takie osoby są objęte definicją osób niepełnosprawnych w *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, należy zauważyć, że wiele z nich nie uważa siebie samych za niepełnosprawne. W niniejszych wytycznych określenie „*osoby niepełnosprawne*" należy jednak rozumieć jako obejmujące również osoby mające problemy ze zdrowiem psychicznym.

Na szczeblu ONZ brak jest przyjętej definicji osób starszych. Według Światowej Organizacji Zdrowia w krajach rozwiniętych przyjęto, wszakże wiek 65 lat jako granicę, powyżej której osobę określa się jako starszą lub w podeszłym wieku. Należy tu zauważyć, że prawdopodobieństwo niepełnosprawności zwiększa się wraz z wiekiem. W związku z tym na szczególną uwagę zasługuje podgrupa „*osób bardzo starych*".

Bezdomność, problem społeczny, charakteryzujący się brakiem miejsca stałego zamieszkania osoby nim dotkniętej. Wiąże się ona z uwarunkowanym psychologicznie kryzysowym stanem egzystencji osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, dotkniętej trwałym wykluczeniem społecznym i zawodowym. Jako stan ewidentnej i trwałej deprywacji potrzeb mieszkaniowych, w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka.

Należy mieć świadomość, że granice między tymi poszczególnymi grupami docelowymi mogą czasem się zacierać: termin „*dzieci*" odnosi się zarówno do osób z niepełnosprawnościami, jak i bez dysfunkcji, a także może odnosić się do osób w kryzysie zdrowia psychicznego, a termin „*osoby niepełnosprawne*" również do osób w wieku powyżej 65 lat i vice versa.

W wielu miejscach wraz z użytkownikami usług wspomina się o rodzinie i opiekunach rodzinnych. W *Planie Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* termin ten jest używany w szerszym sensie, obejmując nie tylko rodziców lub małżonków, ale także partnerów, rodzeństwo, dzieci i członków rodziny rozszerzonej – rozumianych jako otoczenie społeczne.

Plan Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025 został opracowany dla obszaru powiatu wołomińskiego, w ramach podregionu NUTS 3 - Podregion Warszawski Wschodni, który stanowi część regionu NUTS 2 – Warszawskiego Stołecznego, w jednym z siedmiu makroregionów NUTS 1 - Województwo Mazowieckie, w Rzeczpospolitej Polskiej – zgodnie z regulacjami czwartej rewizji NUTS 2016 określonymi w Rozporządzeniu Komisji UE 2016/2066 z dnia 21 listopada 2016 r. zmieniającym załączniki do rozporządzenia WE nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016).

Czas realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* obejmuje okres od 01 stycznia 2023 do 31 grudnia 2025.

Plan Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025 został opracowany i sfinansowany ze środków projektu grantowego pt. *Opracowanie, wdrożenie i ewaluacja Planu Deinstytucjonalizacji dla Powiatu Wołomińskiego*, realizowanego w ramach implementacji projektu nr POWR.02.08.00-00-0113/21 pt. *Opracowanie i pilotażowe wdrożenie mechanizmów i planów deinstytucjonalizacji usług społecznych* realizowany w ramach *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020*, Działanie 2.8. *Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym*.

1. CHARAKTERYSTYKA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

1.1. Struktura społeczna i demograficzna powiatu wołomińskiego

Powiat wołomiński leży w centralnej części województwa mazowieckiego, graniczy z powiatami: legionowskim, wyszkowskim, węgrowskim i mińskim oraz Miastem Stołecznym Warszawa. Powiat tworzy 12 jednostek administracyjnych: Kobyłka, Marki, Ząbki, Zielonka (gminy miejskie), Jadów, Radzymin, Tłuszcz, Wołomin (gminy miejsko-wiejskie), Dąbrówka, Klembów, Poświętne, Strachówka (gminy wiejskie).

Powierzchnia powiatu obejmuje obszar 955,37 km^2, co stanowi 2,7% powierzchni województwa mazowieckiego (16 pozycja pod względem powierzchni w województwie na 42 powiaty). Powiat wołomiński jest najludniejszym powiatem ziemskim województwa mazowieckiego.

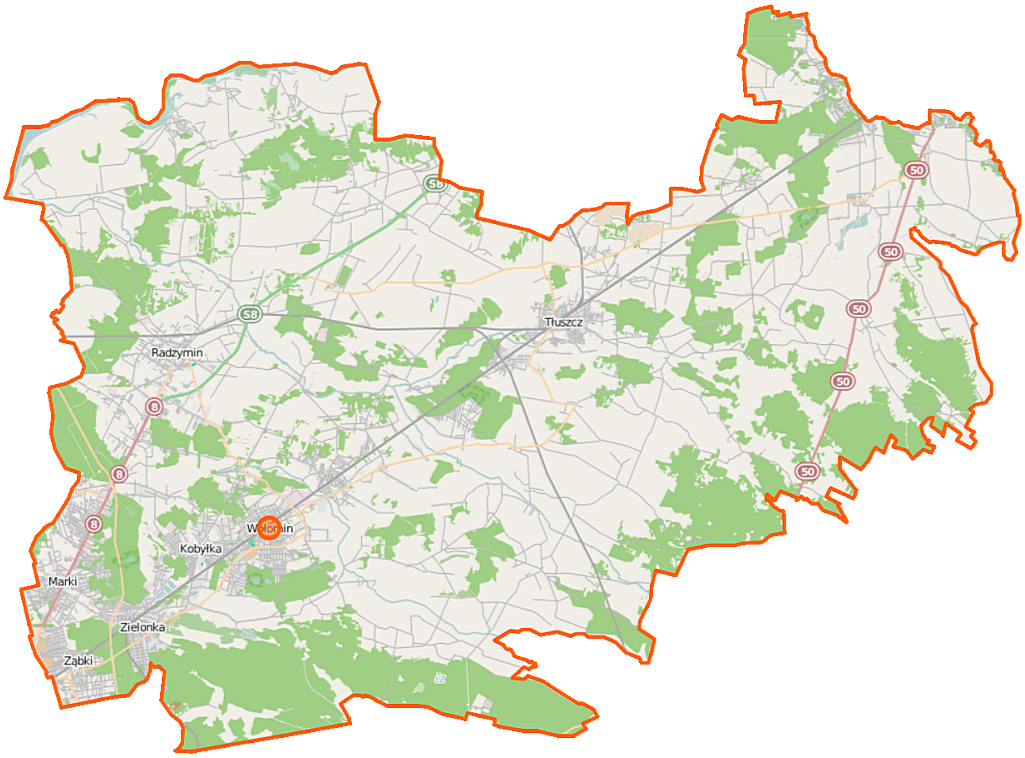

Siedzibą powiatu jest miasto Wołomin, będąca równocześnie trzecim pod względem wielkości miastem powiatu o powierzchni 17,24 km2 i liczbie mieszkańców 35 821 (stan na dzień 31 grudnia 2022). Wołomin położony jest na Równinie Wołomińskiej, która jest częścią Niziny Mazowieckiej. Przez miasto przepływa rzeka Czarna, która swój bieg kończy w Kanale Żerańskim (Królewskim).

Dużym atutem powiatu wołomińskiego jest położenie geograficzne. Powiat znajduje się w aglomeracji warszawskiej i jest zapleczem, sypialnią i rezerwuarem największego w Polsce ośrodka ponadregionalnego – Warszawy, a poprzez jego tereny przebiegają szlaki komunikacyjne o istotnym znaczeniu dla gospodarki narodowej - drogi ekspresowa S8: Wrocław – Warszawa - Białystok, duża obwodnica Warszawy – jej część wschodnia (przeznaczona dla transportu ciężkiego, którego wjazd na teren Miasta Stołecznego jest zabroniony) w ciągu drogi krajowej nr 50 przedłużonej i domkniętej od strony północnej drogą krajową nr 60, a także szlak kolejowy Warszawa - Białystok.

Należy zauważyć, że 5 gmin (Ząbki, Zielonka, Kobyłka, Wołomin, Tłuszcz) spośród 7 gmin największych pod względem liczby mieszkańców w powiecie, jest położonych przy głównej linii kolejowej Warszawa-Białystok *Rail Baltica*, natomiast Marki i Radzymin posiadają bardzo dobrą komunikację drogową z Warszawą. Wszystkie te gminy poza Tłuszczem są położone w sąsiedztwie lub graniczą z Warszawą, tworząc zachodnią część powiatu i są to gminy o charakterze miejskim lub miejsko-wiejskim. Pozostałe gminy o charakterze wiejskim położone są we wschodniej części powiatu, z dala od linii kolejowej. Pomimo stosunkowo nieźle rozwiniętej sieci dróg, choć gminy obszarowo duże, to jednak pod względem liczby mieszkańców są najmniejsze. Szczególną pozycję zajmują tu gminy Strachówka i Jadów, w których dynamika przyrostu liczba mieszkańców zatrzymała się.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski wg Kondrackiego obszar powiatu wołomińskiego leży w megaregionie Pozaalpejskiej Europy Środkowej, w konsekwencji w prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Niziny Środkowopolskie, makroregionie Nizina Środkowomazowiecka, w mezoregionie Równina Wołomińska, a wschodnie i północne rubieże powiatu odpowiednio w Kotlinie Warszawskiej i Dolinie Dolnego Bugu.

Równina Wołomińska – mezoregion fizycznogeograficzny w środkowo-wschodniej Polsce, stanowiący północno-wschodnią część Niziny Środkowomazowieckiej. Region graniczy od północy z Doliną Dolnego Bugu, od zachodu z Kotliną Warszawską i Doliną Środkowej Wisły, od południa z Równiną Garwolińską a od wschodu z Wysoczyzną Kałuszyńską, Obniżeniem Węgrowskim i Wysoczyzną Siedlecką; na północnym wschodzie region styka się z Podlaskim Przełomem Bugu. Równina Wołomińska leży w całości w obrębie woj. mazowieckiego. Mezoregion jest zdenudowaną równiną, w której podłożu występują tzw. iły wstęgowe mające wpływ na rozwój ceramiki w regionie. Równinę Wołomińską przecina seria dopływów Bugu i Narwi o nurcie równoległym do biegu środkowej Wisły: Struga, Czarna, Rządza, Osownica i Liwiec.

Przez Równinę Wołomińską przebiega linia kolejowa w relacji Warszawa-Małkinia Górna i wzdłuż niej właśnie leży większość ośrodków miejskich regionu: Warszawa (wschodnia część), Wołomin, Ząbki, Zielonka, Kobyłka i Tłuszcz, ponadto Marki, Sulejówek i Radzymin.

Dolina Dolnego Bugu – region fizycznogeograficzny w środkowej Polsce na Mazowszu, stanowiący część Niziny Środkowomazowieckiej. Mezoregion stanowi długi na ok. 60 km, niemal równoleżnikowy, odcinek doliny Bugu, ciągnący się od Podlaskiego Przełomu Bugu w okolicach Małkini Górnej na wschodzie po Kotlinę Warszawską, do Jeziora Zegrzyńskiego na zachodzie. Od północy Dolinę Dolnego Bugu ogranicza Międzyrzecze Łomżyńskie i Wysoczyzna Wysokomazowiecka, a od południa Równina Wołomińska. Dolina dochodzi do kilku kilometrów szerokości obejmując łąkowy taras zalewowy, na którym znajdują się liczne starorzecza, oraz piaszczysty taras wydmowy porośnięty w większości lasem. Głównymi rzekami wpadającymi do Bugu na terenie doliny są Brok (prawy dopływ) i Liwiec (lewy dopływ). Powierzchnia tego mezoregionu wynosi ok. 370 km².

Na terenie Doliny Dolnego Bugu znajdują się niewielkie fragmenty Puszczy Białej oraz Kamienieckiej. Część tej drugiej jest chroniona na obszarze doliny w Nadbużańskim Parku Krajobrazowym. Znajduje się tu również kilka rezerwatów, np. Czaplowizna, Jegiel. Na terenie Doliny Dolnego Bugu znajdują się trzy miasta Wyszków, Łochów i Brok. Administracyjnie cały mezoregion znajduje się w województwie mazowieckim, na terenach powiatów: ostrowskiego, węgrowskiego, wyszkowskiego oraz wołomińskiego. Teren mezoregionu przecinają dwie linie kolejowe (Warszawa – Białystok i Tłuszcz – Ostrołęka) oraz drogi krajowe nr 8, nr 50 oraz nr 62.

Na terenie powiatu wołomińskiego należą do niej część gminy Dąbrówka na północ od linii: Józefów, Marianów, Dręszew.

Kotlina Warszawska – region fizycznogeograficzny w środkowej Polsce na Mazowszu, najniższa część Niziny Środkowomazowieckiej (68 m n.p.m.), którą stanowi rozszerzenie doliny rzeki Wisły w okolicy ujścia do niej rzeki Narwi, która wzdłuż biegu Wisły przechodzi w Kotlinę Płocką (na zachodzie), łącząc się z Doliną Środkowej Wisły (południowy wschód), Doliną Dolnego Bugu i Doliną Dolnej Narwi (północny wschód).

Powierzchnia tego obszaru wynosi 1716 km2 i charakteryzuje się on dwoma poziomami terasowymi: poziom zalewowy, zajęty głównie przez łąki i pastwiska, poziom piaszczysty, wyższy i pokryty wydmami, często zalesionymi przez człowieka.

Na lewym brzegu Wisły znajduje się kompleks leśny Puszczy Kampinoskiej, chroniony w ramach Kampinoskiego Parku Narodowego. Północny wschód kotliny u zbiegu Narwi i Bugu przegradzony jest zaporą, spiętrzającą wody Jeziora Zegrzyńskiego. Najważniejsze miejscowości położone w kotlinie to: Nowy Dwór Mazowiecki, Jabłonna, Legionowo, Łomianki, Wieliszew, na obszarze tym znajdują się również północne dzielnice m. st. Warszawy – Bielany i Białołęka.

Na terenie powiatu wołomińskiego należą do niej niewielkie obszary leżące na zachód od Radzymina i Kuligowa w gminy Dąbrówka.

Powierzchnia

Ze względu na posiadane warunki naturalne i stan uprzemysłowienia regionu, powiat wołomiński ma charakter osadniczy oraz leśno-rolniczy. Decydują o tym w głównej mierze stan uprzemysłowienia oraz posiadane warunki naturalne, zależne od poszczególnych części powiatu. powiat wołomiński to przede wszystkim gminy miejskie, utrzymujące się w głównej mierze z osadnictwa, turystyki oraz usług i przemysłu. Rolnictwa rozwija się głównie w gminach wiejskich.

Krajobraz powiatu wołomińskiego jest nizinny. Najdłuższe rzeki przepływające przez Powiat to Bug i Liwiec, ale jest też wiele mniejszych rzek, których doliny tworzą główne elementy rzeźby terenu. Są to rzeki: Rządza, Osownica, Długa, Czarna, Cienka. Ponadto w powiecie występują torfowiska, stawy, bagna, oczka wodne, które wraz z wymienionymi rzekami tworzą gęstą sieć wodną. Teren powiatu wyróżnia się także wydmami, które są pięknie wyrzeźbione i można je zobaczyć w dolinie rzeki Długiej, zaś we wschodniej części powiatu występują moreny czołowe oraz piaszczysto żwirowe wały - formy pochodzenia lodowcowego.

Ponad połowę powierzchni powiatu wołomińskiego stanowią użytki rolne, z czego 2/3 to grunty rolne, 1/4 łąki, 15% pastwiska, występuje też niewielka liczba sadów. Lasy i grunty leśne zajmują ponad 1/4 powierzchni Powiatu. Największy teren lasów, bo aż 70% powierzchni, występuje w gminie Zielonka, najmniej, bo jedynie 15% na terenie gminy Wołomin.

Największą część powiatu zajmują osady plejstoceńskie. Na Równinie Radzymińskiej oraz na terenie gminy Poświętne spotkać można najczęściej gleby bielicowe, których jest najwięcej. Znajdują się tam także czarne ziemie oraz gleby gruntowo - glejowe, które występują na iłach i glinach. Przy rzekach zaobserwować można gleby organiczno-mineralne, torfowe, mułowe oraz murszowe. Zazwyczaj odczyn gleb jest kwaśny lub bardzo kwaśny. Gleby na terenie powiatu są przeważnie klasy czwartej, piątej, szóstej, bardzo rzadko trzeciej, podsumowując gleby mało urodzajne, dlatego na terenie powiatu dominuje ekstensywne rolnictwo indywidualne.

Strukturę użytkowania gruntów w powiecie wołomińskim prezentuje tablica 1.1 oraz wykres 1.1.

Tabela 1.1

Powierzchnia powiatu według kierunków wykorzystania

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	95 537	100,0
Użytki rolne	51 780	54,2
- grunty rolne	32 865	34,4
- sady	382	0,4
- łąki	11 178	11,7
- pastwiska	7 356	7,7
Lasy, grunty leśne i tereny zadrzewione	26 273	27,5
Grunty zabudowane i zurbanizowane	16 815	17,6
Grunty pod wodami	669	0,7

Źródło: *Ważniejsze dane o powiatach i gminach województwa mazowieckiego 2019*, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2019

Wykres 1.1. Powierzchnia powiatu według kierunków wykorzystania

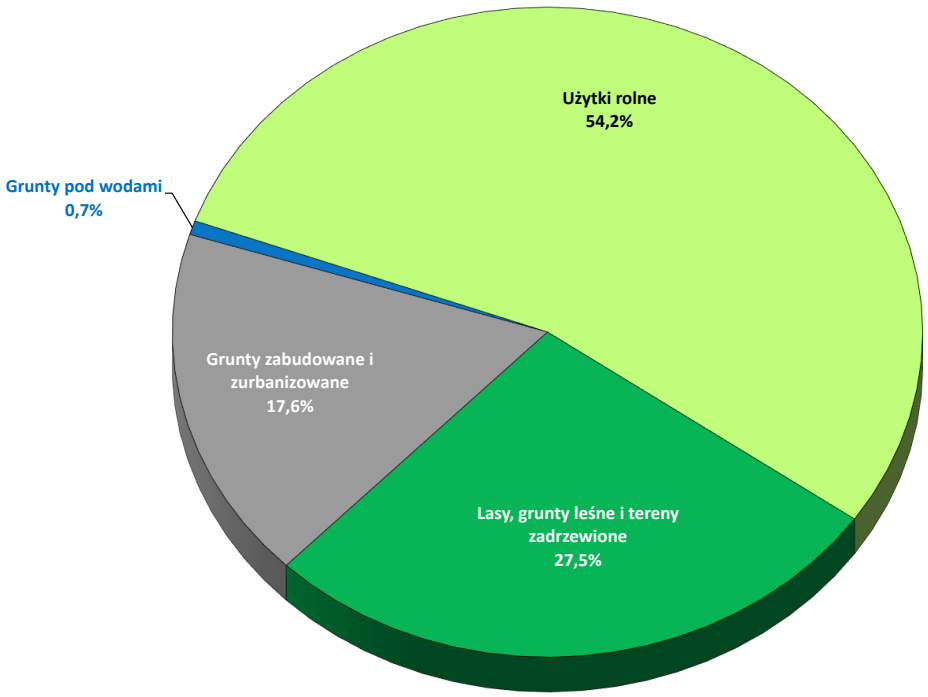

Źródło: Opracowanie własne *Ważniejsze dane o powiatach i gminach województwa mazowieckiego 2019*, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2019

Sytuacja demograficzna powiatu wołomińskiego

Liczba ludności powiatu wołomińskiego wynosiła w dniu 31 grudnia 2022 roku 273 411 osób. W tej liczbie było 140 938 kobiet i 132 473 mężczyzn (odpowiednio 51,5 i 48,5% populacji). Współczynnik feminizacji – tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn – był wysoki i wyniósł 106,4 co oznacza poprawę w analizowanym okresie o 1. Nadal jednak oznacza to przekroczenie poziomu 105, powyżej którego relacja liczby kobiet do liczby mężczyzn może niekorzystnie wpływać na biologiczną reprodukcję populacji.

Aktualny stan liczby ludności powiatu, według *Prognozy ludności dla województwa mazowieckiego na lata 2014-2050*, został określony na lata 2028-2029. Pokazuje to jednak, że z roku na rok powiat wołomiński cieszy się dużym zainteresowaniem, jeśli chodzi o wybór miejsca do zamieszkania. Po raz kolejny zajmuje pierwsze miejsce wśród powiatów z województwa mazowieckiego, ale również w skali całego kraju plasuje się w czołówce obok powiatów, poznańskiego, wrocławskiego i krakowskiego. Powiat wołomiński jest również jednym z 18 powiatów w Polsce, które wykazują dodatni przyrost naturalny. Gęstość zaludnienia powiatu wołomińskiego wynosiła 286,2 osób/1km^2 i była blisko dwukrotnie wyższa od średniej gęstości zaludnienia w województwie mazowieckim (155 osób/1km^2). W analizowanym okresie gęstość zaludnienia w powiecie wołomińskim wzrosła o prawie 48 osób na kilometr kwadratowy, przyczyną tej sytuacji była dynamika wzrostu liczby ludności, która wynosiła 19,5%. W liczbach bezwzględnych populacja powiatu zwiększyła się o 44 581 osób.

Wśród mieszkańców powiatu 70,9% stanowiła ludność miejska. W analizowanym okresie odsetek ludności miejskiej wzrósł w powiecie wołomińskim o 2,7 punktu procentowego. Marki były gminą odnotowującą najwyższy przyrost liczby mieszkańców w analizowanym okresie – o blisko 50%. Liczba ludności zmniejszyła się – o około 7% – w gminach Jadów i Strachówka.

Sytuację demograficzną powiatu wołomińskiego w latach 2013-2021 przedstawia tabela 1.2 i wykres 1.2.

Tabela 1.2

Liczba ludności powiatu wołomińskiego według płci w latach 2015 – 2021

Rok	2013	2015	2017	2019	2021	2022
Ogółem	228 830	235 043	241 890	249 299	270 560	273 411
Kobiety	118 317	121 635	125 282	129 199	139 359	140 938
Mężczyźni	110 513	113 408	116 608	120 100	131 201	132 473

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Powiat wołomiński stanowi ewenement w skali ogólnopolskiej, ponieważ jest jednym z bardzo nielicznych powiatów, w których liczba ludności stale rośnie. Do roku 1999 populacja Polski stale rosła. W XXI wieku, w relacji do lat poprzednich, liczba mieszkańców systematycznie spadała, do roku 2021, także w wyniku pandemii COVID-19. W okresie objętym diagnozą ludność powiatu wołomińskiego wzrosła się o blisko 42 tysiące osób. W badanym okresie zmieniał się również współczynnik feminizacji, który w roku 2013 wyniósł 107,1 kobiet/100 mężczyzn, by zbliżyć się do poziomu, w którym relacja liczby kobiet do liczby mężczyzn jest neutralna dla biologicznej reprodukcji populacji tj. osiągnąć poziom 106,4 kobiet na 100 mężczyzn w roku 2022.

Warto zauważyć, że dynamika liczebności populacji w powiecie wołomińskim w analizowanym okresie, odzwierciedlała tendencje demograficzne obserwowane w większości powiatów polskich oraz powiatów na Mazowszu. W analizowanym okresie nastąpił gwałtowny spadek liczby ludności w bardzo wielu powiatach, który wręcz wyprzedzał nawet pesymistyczne prognozy stanu ludności – szczęśliwie to zjawisko nie zaistniało w powiecie wołomińskim. Wskaźnik feminizacji w powiecie, jak to już powiedziano się normalizował, jest także znacznie niższy od średniej dla województwa mazowieckiego i niższy od średniej Polski, które w badanym okresie wyniosły odpowiednio 109,1 i 106,9 kobiet na 100 mężczyzn.

Wykres 1.2 Struktura ludności powiatu według wieku w roku 2013, 2017 i 2021

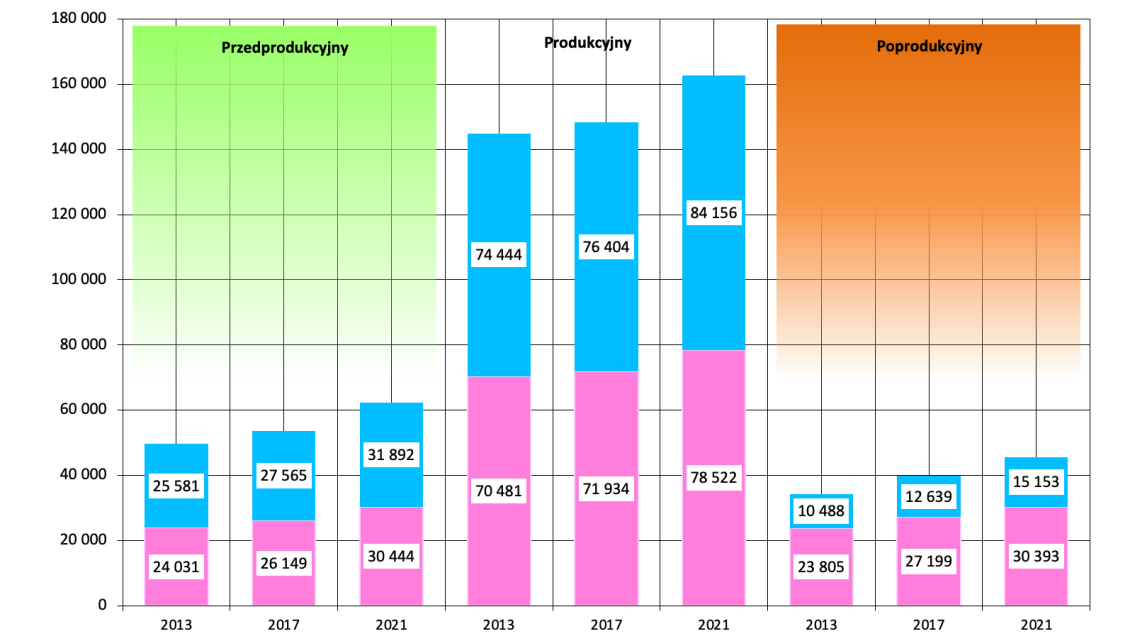

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w powiecie wołomińskim rosła w analizowanym okresie, jednak istotniejszym problemem wydaje się być struktura populacji wg grup wiekowych, która – wprawdzie w ograniczonej skali, ale zmienia się niekorzystnie.

W badanym okresie nastąpiło pogorszenie relacji liczby mieszkańców powiatu wołomińskiego w wieku produkcyjnym, do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym) w powiecie wołomińskim w badanym okresie wzrósł o 14,5% z 579 do 663 osób. Wykres 1.3 prezentuje strukturę ludności Powiatu według grup przedprodukcyjnych, produkcyjnych i nieprodukcyjnych.

Niestety trzeba zwrócić uwagę na bardzo niekorzystny rozkład współczynnika feminizacji w poszczególnych grupach wiekowych. Wśród osób w wieku przedprodukcyjnym wynosił on w 2021 roku 95,5 kobiet na 100 mężczyzn, w wieku produkcyjnym jedynie 93,3 kobiet na 100 mężczyzn, zaś w wieku poprodukcyjnym 200,6 kobiet na 100 mężczyzn. Nieco niższa liczba kobiet w wieku przedprodukcyjnym i znacznie wyższa (choć przeciętnie w Polsce i na Mazowszu nie jest aż tak wysoka) liczba kobiet w wieku poprodukcyjnym można uznać za efekt zdecydowanie wyższej średniej długości życia oraz innego cyklu życia kobiet i mężczyzn. Natomiast bardzo niepokojąca jest liczba kobiet na 100 mężczyzn w wieku produkcyjnym – czyli okresie trzech pierwszych faz rozwoju rodziny, kiedy podejmuje się decyzje o posiadaniu dzieci. Tak poważny niedobór kobiet – który na przestrzeni lat ciągle się nieznacznie pogłębia – jest bardzo negatywnym prognostykiem dla prognoz demograficznych Powiatu.

Graficzną prezentacje kształtowania się wskaźnika prezentuje wykres 1.3

Wykres 1.3 Współczynnik feminizacji według grup wiekowych w roku 2021

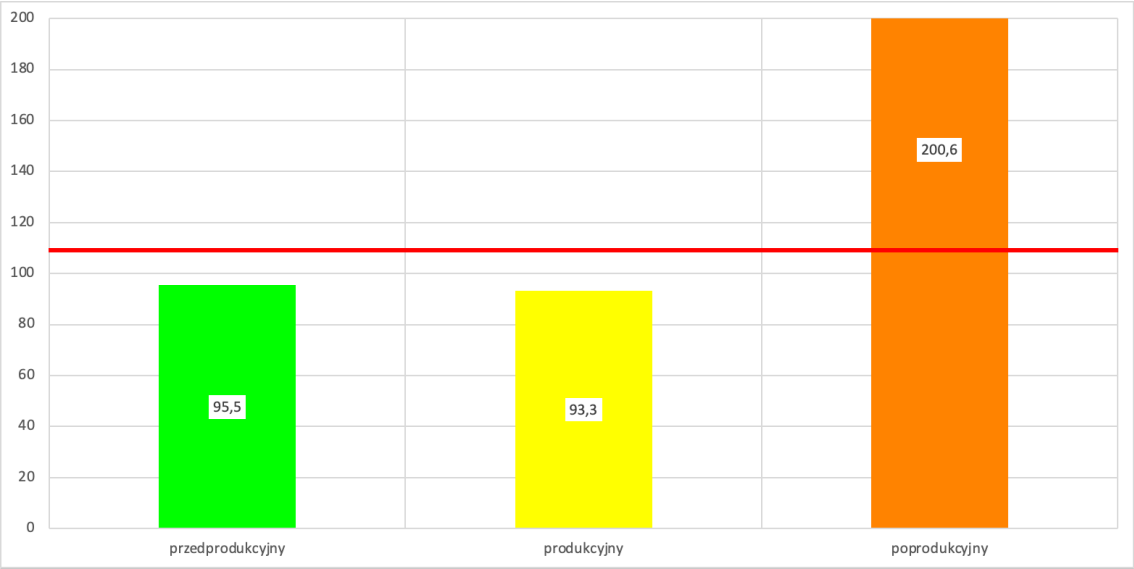

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W powiecie wołomińskim na koniec roku 2021 wskaźnik ten wyniósł

19,3% i wzrósł drastycznie w stosunku do roku 2013 o 4,7 punktów procentowych. Ta sytuacja z pewnością niekorzystnie zaprocentuje trudnościami zabezpieczenia emerytalnego i podstawowej opieki zdrowotnej, ponieważ w wiek emerytalny w bieżącym dziesięcioleciu zaczną wkraczać roczniki wyżu demograficznego lat siedemdziesiątych. Pogorszenie relacji liczby ludności w wieku produkcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym może spowodować w najbliższej przyszłości również problemy na rynku pracy. Migracja pracowników z Ukrainy i przewidywane ich stałe osiedlenie się w Polsce, nawet już po zakończeniu rosyjskiej agresji w tym kraju stanowi – szczególnie w powiecie wołomińskim – jedno z możliwych rozwiązań tego problemu.

Wykres 1.4 prezentuje strukturę ludności Powiatu pod względem miejsca zamieszkania według stanu na dzień 31 grudnia 2021 roku.

Wykres 1.4 Struktura ludności powiatu wołomińskiego ze względu na miejsce zamieszkania

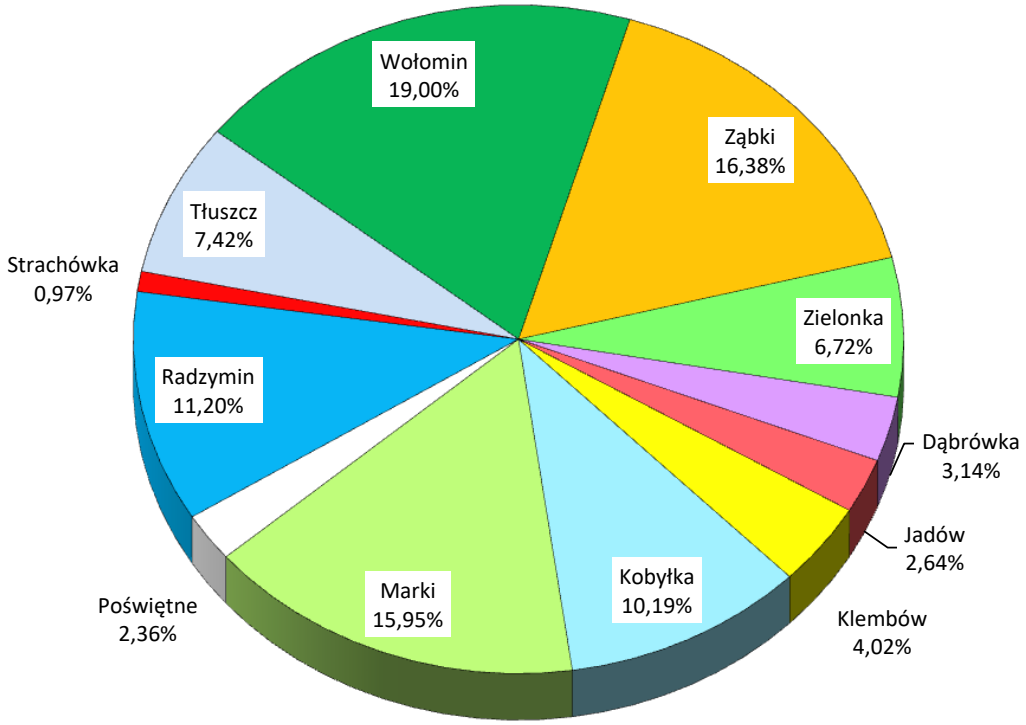

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wskaźnik gęstości zaludnienia w powiecie wołomińskim – najludniejszym powiecie na Mazowszu – w badanym okresie wyniósł 284 osób/km^2 i był blisko dwukrotnie wyższy od przeciętnego dla województwa mazowieckiego. Natomiast w poszczególnych gminach Powiatu kształtował się następująco:

- Dąbrówka 78

– Jadów	61
– Klembów	130
– Kobyłka	1 426
– Marki	1 697
– Poświętne	62
– Radzymin	237
– Strachówka	24
– Tłuszcz	196
– Wołomin	830
– Ząbki	4 100
– Zielonka	228

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Dane dotyczące przyrostu naturalnego w powiecie wołomińskim oraz w poszczególnych gminach Powiatu w roku 2021 prezentuje tabela 1.3.

Tabela 1.3

Przyrost naturalny w powiecie wołomińskim i gminach Powiatu

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny
Dąbrówka	**- 0,71**
Jadów	**- 7,24**
Klembów	**- 2,51**
Kobyłka	**2,74**
Marki	**5,74**
Poświętne	**- 3,44**
Radzymin	**0,23**
Strachówka	**- 13,25**
Tłuszcz	**- 1,49**
Wołomin	**- 4,06**
Ząbki	**7,03**
Zielonka	**- 4,95**
powiat wołomiński	**0,61**

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

W powiecie wołomińskim odnotowano w badanym okresie dodatni przyrost naturalny – co stanowi stan unikalny w skali całego kraju. W rozbiciu na poszczególne gminy Powiatu, w 1/3 rejestrowano dodatni a w 2/3 ujemny przyrost naturalny. W gminie Strachówka, gdzie odnotowano najgorszą sytuację w tym zakresie, a ujemny przyrost naturalny wyniósł ponad -13 promili, miało to gwałtowny wpływ na stan liczby ludności.

Takie trendy przyrostu naturalnego – które niestety na przestrzeni lat ulegają pogorszeniu – oznacza, iż powiat wołomiński rośnie rok do roku o 164 mieszkańców. Najbardziej zwiększa się gmina Ząbki o 309 osób rocznie, gmina Marki o 244 osoby oraz gmina Kobyłka – odpowiednio 75 osoby. Na przeciwnym biegunie znajduje się gmina Wołomin, która zmniejsza się rocznie o 209 mieszkańców, oraz gminy Zielonka i Jadów malejące odpowiednio o 90 i 52 osoby.

Prognozę kształtowania się liczby ludności w powiecie wołomińskim w latach 2021-2040 – opracowaną na podstawie *Prognozy Demograficznej dla Mazowsza do roku 2035* – prezentuje tabela 1.4 i wykres 1.5.

Tabela 1.4

Prognoza stanu ludności w powiecie wołomińskim (w tys. osób)

Wyszczególnienie	2021	2025	2030	2035	2040
powiat wołomiński	270,6	280,5	291,4	301,0	310,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Prognozy Demograficznej dla Mazowsza do roku 2035*, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2011

Wykres 1.5 Prognoza stanu ludności w powiecie wołomińskim (w tys. osób)

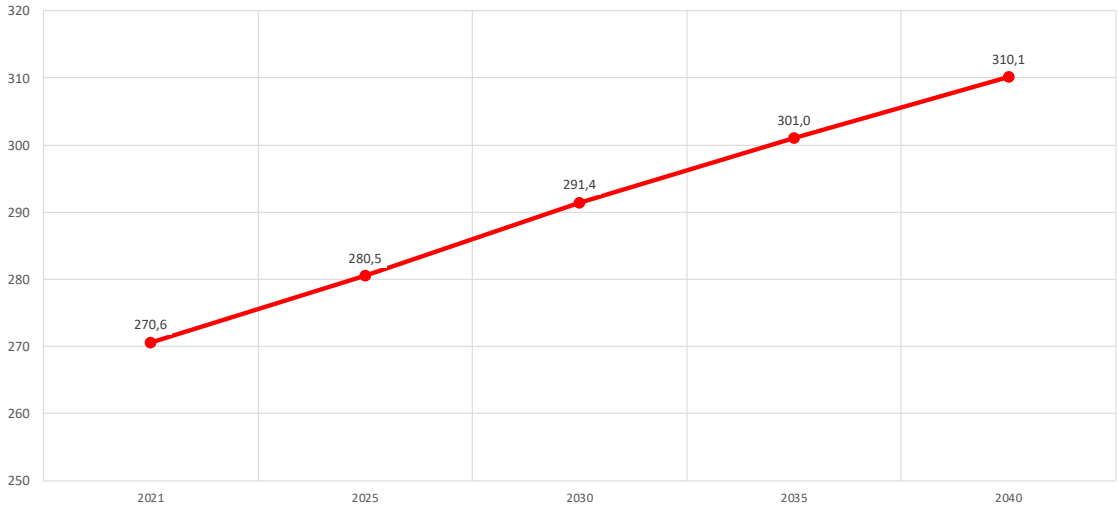

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Prognozy Demograficznej dla Mazowsza do roku 2035*, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2011

Opracowana na podstawie *Prognozy Demograficznej dla Mazowsza do roku 2035* Urzędu Statystycznego w Warszawie oraz danych *Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wołomińskiego 2014 – 2020*, prognoza stanu ludności w powiecie wołomińskim jest jeszcze bardziej pozytywna niż wcześniejsze optymistyczne scenariusze. Wynika z niej, iż w ciągu najbliższych 20 lat liczba mieszkańców powiatu wołomińskiego wzrośnie o **blisko 15%**. Warto również zauważyć, iż w analizowanym okresie wzrost liczby ludności był większy od przewidywań Urzędu Statystycznego i w 2021 przekroczył prognozę na rok 2035. Aktualna prognoza demograficzna została opracowana przy założeniu 11% korekty. Dynamika wzrostu liczby ludności powiatu wołomińskiego założona w prognozie jest realna, może jednak zrealizować się również wariant bardziej pesymistyczny.

1.2. Oświata na terenie powiatu wołomińskiego

Punktem wyjścia do zrozumienia systemu edukacji w powiecie wołomińskim, jest poniższy schemat funkcjonowania systemu w Polsce prezentowany na rysunku 1.1.

Rysunek 1.1 System edukacji w Polsce – stan na 31 grudnia 2020

* Kwalifikacyjny kurs zawodowy to pozaszkolna forma kształcenia ustawicznego skierowana do osób, które ukończyły 18 rok życia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Platformy Edukacyjnej Ministerstwa Edukacji i Nauki

Szkoły podstawowe

Obowiązkowe kształcenie w szkole podstawowej polega na uczęszczaniu uczniów do 8-letniej szkoły podstawowej. Podstawowym kryterium jest wiek ucznia – dzieci, które ukończyły 7 rok życia i odbyły roczną edukację w przedszkolu objęte są obowiązkiem szkolnym. Nauka w szkole podstawowej jest nieodpłatna i kończy się egzaminem ósmoklasisty.

Na terenie powiatu wołomińskiego funkcjonowało w badanym okresie 86 szkół podstawowych. Szczegółowe dane dotyczące liczby szkół podstawowych w powiecie wołomińskim w roku szkolnym 2020/21 w porównaniu do roku 2018/19 i 2019/20 prezentują tabela 1.5 i wykres 1.6.

Tabela 1.5

Szkolnictwo podstawowe w powiecie wołomińskim w roku szkolnym 2018/19, 2019/20 i 2020/21

Wyszczególnienie	Rok	Szkoły	Uczniowie	Absolwenci
Szkoły podstawowe	2018/19	83	25 917	3 048
	2019/20	83	26 778	2 645
	2020/21	86	27 497	2 949

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wykres 1.6 Liczba uczniów i absolwentów szkół podstawowych w powiecie wołomińskim w roku szkolnym 2018/19, 2019/20 i 2020/21

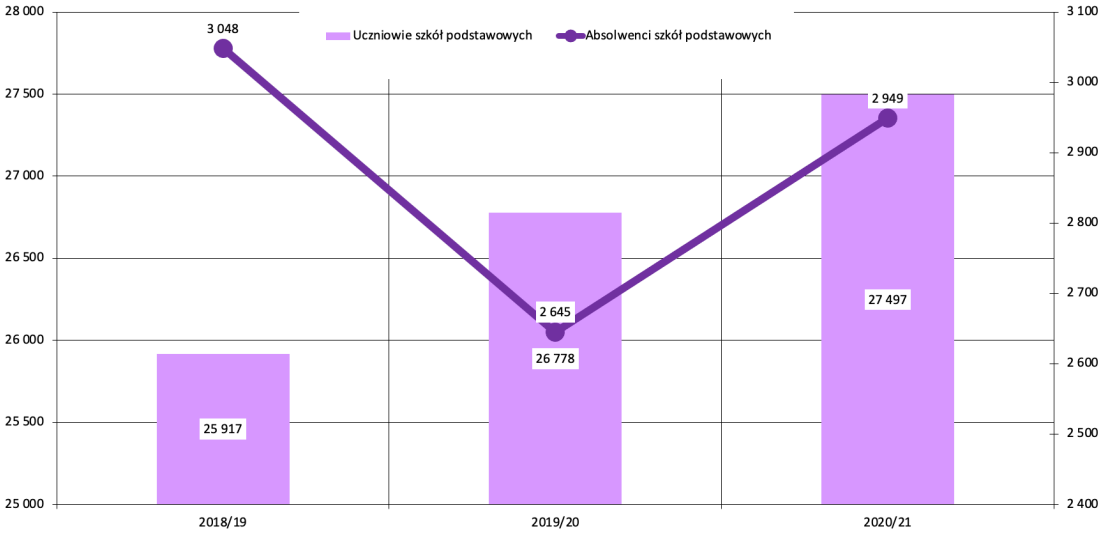

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Niezależnie od zmieniającej się polityki gminy, która musi uwzględniać kwestie demograficzne, koszty prowadzenia placówki, wyzwania logistyczne i transportowe jak również przepisy karty nauczyciela, w analizowanym okresie zaobserwowano wzrost liczby szkół i uczniów w placówkach oświatowych na poziomie podstawowym. Dzieje się tak w kontekście nieznacznego wzrostu liczby młodych mieszkańców powiatu wołomińskiego. Przeprowadzone zmiany organizacji systemu kształcenia – likwidacja gimnazjów i wprowadzenie ośmioletniej szkoły podstawowej – również powodowały konieczność rozbudowy sieci szkół podstawowych.

Istotnym wskaźnikiem pozwalającym opisać stan systemu oświaty w powiecie wołomińskim jest współczynnik skolaryzacji netto. Ten wskaźnik to relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Współczynnik skolaryzacji netto np. dla poziomu szkoły podstawowej wyliczamy dzieląc liczbę uczniów szkół podstawowych w wieku 7-15 lat (wiek przypisany do tego poziomu) na początku danego roku szkolnego przez liczbę ludności w wieku 7-15 lat według stanu w dniu 31 XII tego samego roku; wynik podajemy w ujęciu procentowym. Poziom i dynamikę współczynnika skolaryzacji netto na poziomie podstawowym w powiecie wołomińskim prezentuje tabela 1.6.

Tabela 1.6

Współczynnik skolaryzacji netto w powiecie wołomińskim w latach 2019, 2020 i 2021 [w %]

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Współczynnik skolaryzacji netto	99,80	101,69	95,69

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Szkolnictwo średnie

Szkolnictwo średnie obejmuje:

- ✓ 4-letnie liceum ogólnokształcące,
- ✓ 5-letnie technikum,
- ✓ 3-letnią szkołę branżową I stopnia,
- ✓ 2-letnią szkołę branżową II stopnia,
- ✓ 3-letnią szkołę przysposabiającą do pracy umożliwiającą naukę uczniom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Ukończenie branżowej szkoły I stopnia umożliwia otrzymanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, uzyskanie wykształcenia zasadniczego branżowego oraz umożliwienie podjęcia nauki w szkole branżowej II stopnia. Absolwenci liceum ogólnokształcącego, technikum i branżowej szkoły II stopnia otrzymują świadectwo dojrzałości, a warunkiem jego otrzymania jest zdanie egzaminu maturalnego z 3 obowiązkowych przedmiotów (język polski, matematyka, język obcy). W przypadku liceum ogólnokształcącego i technikum uczeń musi także przystąpić do egzaminu z dodatkowego, wybranego przez siebie przedmiotu na poziomie rozszerzonym. Egzamin maturalny po szkole branżowej II stopnia obejmuje oprócz 3 obowiązkowych przedmiotów także egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe absolwenta. Uczeń, który ukończy branżową szkołę II stopnia, po zmianie organizacji systemu kształcenia w 2017 roku, będzie mógł podjąć dalszą edukację na wybranym kierunku studiów wyższych.

Szkoły średnie – licea ogólnokształcące, technika, szkoły branżowe I i II stopnia oraz szkoły przysposabiające – wchodzą w zakres kompetencji i odpowiedzialności Starostwa Powiatowego. Na terenie powiatu wołomińskiego funkcjonowało w badanym okresie 12 liceów ogólnokształcących – w tym 5 prowadzonych przez samorząd powiatowy, 4 branżowe szkoły I stopnia – w tym 2 prowadzone przez samorząd powiatowy oraz 6 techników i 7 szkół policealnych. Liczbę szkół średnich, absolwentów oraz liczbę uczącej się w nich młodzieży w powiecie wołomińskim w 2021 roku prezentuje tabela 1.7 i wykres 1.7.

Tabela 1.7

Szkolnictwo średnie w powiecie wołomińskim

Wyszczególnienie	Rok	Szkoły	Uczniowie	Absolwenci
Licea ogólnokształcące	2014/15	10	1 322	401
	2020/21	12	2 925	558
Licea ogólnokształcące dla dorosłych	2014/15	9	2 387	345
	2020/21	5	2 321	1 210
Technika	2014/15	6	2 369	644
	2020/21	6	3 154	510
Szkoły policealne	2014/15	7	1 397	119
	2020/21	3	2 256	1 064
Zasadnicze szkoły zawodowe, szkoły branżowe I stopnia i szkoły przysposabiające do pracy zawodowej	2014/15	6	576	190
	2020/21	6	816	106

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wykres 1.7 Szkolnictwo średnie w powiecie wołomińskim – liczba uczniów

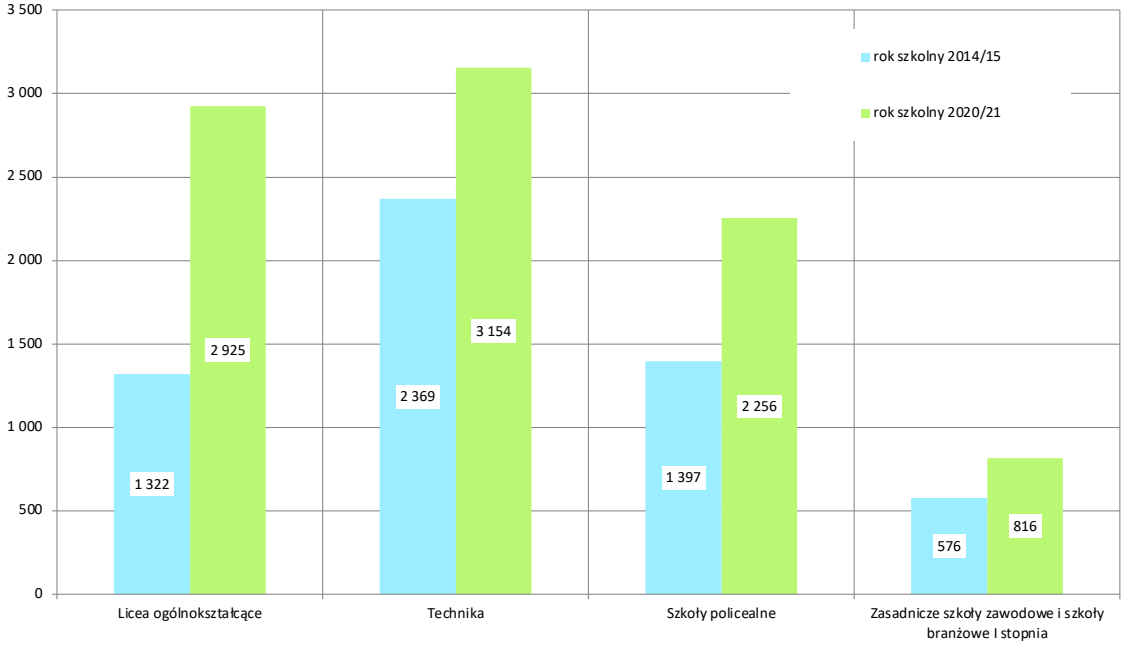

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Dane dotyczące organizacji szkół ponadpodstawowych w powiecie wołomińskim w roku szkolnym 2022/2023 oraz kierunki kształcenia prezentują tabele 1.8 i 1.9.

Tabela 1.8

Organizacja szkół ponadpodstawowych w powiecie wołomińskim w roku szkolnym 2022/2023 [w osobach]

Wyszczególnienie	Typ szkoły	Oddziały	Uczniowie
Liceum Ogólnokształcące im. Cypriana Kamila Norwida W Radzyminie	LO	23	686
Liceum Ogólnokształcące im. Bitwy Warszawskiej 1920 roku w Urlach	LO	6	122
Zespół Szkół im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Tłuszczu	LO	4	102
	SzB I stopnia	7	185
	Technikum	8	186
Zespół Szkół w Wołominie z oddziałami integracyjnymi	Technikum	7	164
	SzB I stopnia	13	279
Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce	LO	5	584
	Technikum	21	584
Zespół Szkół Ekonomicznych im. Stanisława Staszica w Wołominie	LO	8	223
	Technikum	16	431
Zespół Szkół Techniczno-Zawodowych im. inż. Czesława Nowaka w Radzyminie	Technikum	20	536

Źródło: Opracowanie na podstawie *Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w roku szkolnym 2021/2022,* Wołomin październik 2022

Tabela 1.9

Kierunki kształcenia w technikum, zawody w szkole branżowej I i II stopnia w roku szkolnym 2022/2023 powiecie wołomińskim

Wyszczególnienie	Technikum	Szkoła branżowa I i II stopnia
Zespół Szkół im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Tłuszczu	✓ technik mechanik ✓ technik usług fryzjerskich ✓ technik transportu kolejowego	✓ mechanik pojazdów samochodowych ✓ fryzjer ✓ wielozawodowa
Zespół Szkół w Wołominie z oddziałami integracyjnymi	✓ technik hotelarstwa ✓ technik obsługi turystycznej ✓ technik budownictwa ✓ technik chłodnictwa	✓ mechanik pojazdów samochodowych, ✓ sprzedawca, ✓ kucharz, ✓ fryzjer, ✓ piekarz, ✓ stolarz, ✓ cukiernik
Zespół Szkół Techniczno-Zawodowych im. inż. Czesława Nowaka w Radzyminie	✓ technik architektury krajobrazu ✓ technik żywienia i usług gastronomicznych ✓ technik technologii żywności ✓ technik informatyk ✓ technik programista	Nd
Zespół Szkół Ekonomicznych im. Stanisława Staszica w Wołominie	✓ technik ekonomista ✓ technik rachunkowości ✓ technik handlowiec ✓ technik spedytor ✓ technik logistyk ✓ technik reklamy	Nd
Zespół Szkół im. Prezydenta Ignacego Mościckiego w Zielonce	✓ technik informatyk ✓ technik programista ✓ technik elektryk ✓ technik hotelarstwa ✓ technik grafiki i poligrafii cyfrowej ✓ technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	Nd

Źródło: Opracowanie na podstawie *Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w roku szkolnym 2021/2022,* Wołomin październik 2022

Inne placówki edukacyjne powiatu wołomińskiego

W ramach struktur i na terenie powiatu wołomińskiego funkcjonują ponadto następujące placówki edukacyjne:

- ✓ Szkoła Podstawowa Specjalna im. Marii Konopnickiej w Radzyminie
- ✓ Zespół Szkół Specjalnych im. Marii Grzegorzewskiej w Ostrówku
- ✓ Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie
- ✓ Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w Zielonce z filią w Ząbkach, Tłuszczu i Wołominie

Szkolnictwo specjalne

Szkoła Podstawowa Specjalna im. Marii Konopnickiej w Radzyminie, Zespół Szkół Specjalnych im. Marii Grzegorzewskiej w Ostrówku oraz Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie prowadzą działalność m.in. w następujących obszarach:

- ✓ *Wczesne wspomaganie* (Zespół wczesnego wspomagania rozwoju dziecka ma na celu: wszechstronne stymulowanie rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego i ruchowego dziecka; wspieranie rodziców w zdobywaniu wiedzy i umiejętności z zakresu pomocy dziecku w jego rozwoju; pomoc rodzicom w zaakceptowaniu siebie jako rodzica dziecka z niepełnosprawnością; pokazanie rodzicom, że niepełnosprawności nie należy za wszelką cenę pokonać, przezwyciężać; wspólne z rodzicami poszukiwanie odpowiedzi na pytanie *jak przygotować dziecko do życia pomimo niepełnosprawności, z niepełnosprawnością?*

  Opieką zespołu objętych jest wiele rodzin z dziećmi w wieku od 2 miesiąca życia do 8 roku życia. Terapia obejmuje: zajęcia grupowe łączące metodę ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne, metodę Józefa Godfryda Thulina, metodę integracji sensorycznej, techniki relaksacyjne oraz zajęcia indywidualne - integracja sensoryczna; techniki behawioralne, trening umiejętności społecznych, programy aktywności, metoda Floortime, terapia pedagogiczna, terapia logopedyczna).
- ✓ *Hipoterapia* (nabycie i doskonalenie umiejętności jazdy konnej; przywrócenie osobom niepełnosprawnym sprawności fizycznej i psychicznej w możliwym do osiągnięcia zakresie zmniejszenie zaburzeń równowagi i poprawa reakcji obronnych; zwiększenie możliwości lokomocyjnych i zapewnienie kontaktu ze zwierzęciem i przyrodą; stymulacja rozwoju psychoruchowego dziecka; rewalidacja różnych zaburzonych funkcji poprzez działania twórcze i aktywność ruchową; przełamywanie barier w nawiązywaniu kontaktów społecznych; rozwijanie samodzielności; integrowanie rówieśników sprawnych i mniej sprawnych; kształtowanie poczucia własnej wartości i wiary we własne siły; organizowanie czasu

wolnego dzieciom i młodzieży zagrożonych patologią, pokazanie im innego modelu życia i wartości),

- ✓ Dogoterapia (Dogoterapia jest formą wspomagającą psychoterapię, edukację oraz rehabilitację. Umożliwia w naturalny sposób wykonywanie trudnych, czasem mozolnych ćwiczeń z pomocą psa. Główne jej działanie polega na nawiązaniu psychicznej więzi ze zwierzęciem, która umożliwia szybszy postęp leczenia oraz wpływa korzystnie na rozwój psychiczny i społeczny dziecka),
- ✓ Zespoły harcerskie *nieprzetartego szlaku*,
- ✓ Udział w Olimpiadach Specjalnych,

Dane dotyczące organizacji szkół specjalnych w powiecie wołomińskim w roku szkolnym 2022/2023 prezentuje tabela 1.10.

Tabela 1.10

Organizacja szkół ponadpodstawowych w powiecie wołomińskim w roku szkolnym 2022/2023 [w osobach]

Wyszczególnienie	Typ szkoły	Oddziały	Uczniowie
Szkoła Podstawowa Specjalna w Radzyminie	SPS	21	98
Zespół Szkół Specjalnych im. Marii Grzegorzewskiej w Ostrówku	SPS	13	51
	SSPdP	7	35
Zespół Szkół Specjalnych w Wołominie	SPS	16	67
	SSPdP	10	41
Razem		**67**	**285**

Źródło: Opracowanie na podstawie *Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w roku szkolnym 2021/2022,* Wołomin październik 2022

Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne

Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w Zielonce, Tłuszczu i Wołominie są publicznymi placówkami oświatowymi powiatu wołomińskiego zorganizowanymi i działającymi na zasadach określonych w:

- ✓ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U.2021 poz.1082),
- ✓ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. Nr 1915),
- ✓ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2021 r., poz. 1762),

- ✓ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1647),
- ✓ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (DZ. U. z 2017r., poz. 1743),
- ✓ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1492),
- ✓ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 z dnia 23 października 2018 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii i swobodnego przepływu takich danych,
- ✓ Ustawa z dnia 10 maja 2018r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. 2019r. poz. 1781),
- ✓ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. 2021r. poz. 584).

Organem prowadzącym Poradnie jest powiat wołomiński. Organem sprawującym nadzór pedagogiczny jest Mazowiecki Kurator Oświaty. Celem działania Poradni jest organizowanie i prowadzenie kompleksowej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i młodzieży, w tym:

a) wspomaganie rozwoju i efektywności uczenia się dzieci i młodzieży,

b) pomoc w przypadkach stwierdzonych dysfunkcji rozwojowych,

c) trudności w nauce lub funkcjonowaniu społecznym,

d) pomoc w wyborze kierunku kształcenia i zawodu,

e) wspomaganie i opieka kierowane w stosunku do dzieci zdolnych.

Adresatami oddziaływań są także rodzice lub opiekunowie prawni dzieci oraz nauczyciele i inni pracownicy szkół i placówek oświatowych. Poradnia realizuje swoje zadania poprzez prowadzenie działalności diagnostycznej i orzeczniczej, terapeutycznej, interwencji kryzysowej, doradczej oraz profilaktycznej w środowisku wychowującym, adresowane do dzieci i młodzieży z terenu powiatu wołomińskiego, wynikające w szczególności z:

- ✓ niepełnosprawności,
- ✓ niedostosowania społecznego,
- ✓ z zagrożenia niedostosowaniem społecznym,
- ✓ zaburzeń zachowania lub emocji,
- ✓ szczególnych uzdolnień,
- ✓ specyficznych trudności w uczeniu się,
- ✓ deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych,
- ✓ choroby przewlekłej,
- ✓ sytuacji kryzysowych lub traumatycznych,
- ✓ niepowodzeń edukacyjnych,
- ✓ zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi,
- ✓ trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Diagnozowanie dzieci i młodzieży jest prowadzone w szczególności w celu określenia indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych potrzeb psychofizycznych dzieci i młodzieży, wyjaśnienia mechanizmów ich funkcjonowania w odniesieniu do zgłaszanego problemu oraz wskazania sposobu rozwiązania tego problemu. Efektem diagnozowania dzieci i młodzieży jest w szczególności:

a) wydanie opinii,

b) wydanie orzeczenia o potrzebie: kształcenia specjalnego, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży,

c) objęcie dzieci i młodzieży oraz rodziców bezpośrednią pomocą psychologiczno-pedagogiczną,

d) wspomaganie nauczycieli w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą oraz rodzicami.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana bezpośrednio dzieciom i młodzieży a także rodzicom przez pracowników pedagogicznych Poradni polega w szczególności na:

a) prowadzeniu terapii dzieci i młodzieży oraz wsparcia dla ich rodzin,

b) udzielaniu wsparcia dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej,

c) udzielaniu pomocy rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.

Pomoc jest udzielana w formie:

a) indywidualnych lub grupowych zajęć terapeutycznych dla dzieci i młodzieży,

b) wspierania rodziny,

c) grup wsparcia,

d) sieci współpracy,

e) prowadzenia mediacji,

f) interwencji kryzysowej,

g) warsztatów,

h) porad i konsultacji,

i) wykładów i prelekcji,

j) działalności informacyjno-szkoleniowej.

Realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych, polega w szczególności na:

1. udzielaniu nauczycielom, wychowawcom grup wychowawczych lub specjalistom, pomocy w:

    a) rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży, w tym rozpoznawaniu ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się u uczniów klas I –III szkoły podstawowej,

    b) wspieraniu realizacji zadań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego,

c) rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień uczniów.

2. współpracy z przedszkolami, szkołami i placówkami w udzielaniu i organizowaniu przez te placówki pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz opracowywaniu i realizowaniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych oraz indywidualnych programów zajęć rewalidacyjno-wychowawczych,

3. współpracy, na pisemny wniosek dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki lub rodzica dziecka niepełnosprawnego albo pełnoletniego ucznia z niepełnosprawnością, w określeniu niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka niepełnosprawnego albo pełnoletniego ucznia niepełnosprawnego,

4. udzielaniu nauczycielom, wychowawcom lub specjalistom pomocy w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych,

5. podejmowaniu działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży,

6. prowadzeniu edukacji dotyczącej ochrony zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli,

7. udzielaniu we współpracy z innymi placówkami wsparcia merytorycznego nauczycielom, wychowawcom i specjalistom.

Zadania te Poradnie realizują w formie:

- ✓ porad i konsultacji,
- ✓ udziału w spotkaniach nauczycieli, wychowawców i specjalistów,
- ✓ udziału w zebraniach rad pedagogicznych,
- ✓ warsztatów,
- ✓ sieci współpracy,
- ✓ wykładów i prelekcji,
- ✓ prowadzenia mediacji,
- ✓ interwencji kryzysowej,
- ✓ działalności informacyjno-szkoleniowej.

Wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek, polega na zaplanowaniu i przeprowadzeniu działań mających na celu poprawę jakości pracy przedszkola, szkoły lub placówki w zakresie:

a) wynikającym z kierunków realizacji przez kuratorów oświaty polityki oświatowej państwa, ustalanych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania zgodnie z art. 60 ust. 3 pkt 1 ustawy Prawo oświatowe oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty,

b) wymagań stawianych wobec przedszkoli, szkół i placówek, których wypełnianie jest badane przez organy sprawujące nadzór pedagogiczny w procesie ewaluacji zewnętrznej, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 44 ust. 3 ustawy Prawo oświatowe,

c) realizacji podstaw programowych,

d) rozpoznawania potrzeb dzieci i młodzieży oraz indywidualizacji procesu nauczania i wychowania,

e) potrzeb zdiagnozowanych na podstawie analizy wyników i wniosków, o których mowa w pkt 5,

f) innych potrzeb wskazanych przez przedszkole, szkołę lub placówkę.

Realizując powyższe zadania Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne w Zielonce, Tłuszczu i Wołominie współpracują z innymi poradniami, instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami świadczącymi poradnictwo i pomoc dzieciom i młodzieży oraz rodzicom i nauczycielom. Pracownicy pedagogiczni poradni zobowiązani są do realizacji swoich zadań statutowych zarówno na terenie poradni, jak również poza poradnią, szczególnie w przedszkolach, szkołach, placówkach, a także w środowisku rodzinnym dziecka.

1.3. Kultura na terenie powiatu wołomińskiego

Powiatowe Centrum Kultury *Fabryczka*

Powiatowe Centrum Kultury *Fabryczka*, to instytucja, która powstała na bazie Ośrodka Dokumentacji Etnograficznej. Dzięki nowym obiektom, Centrum mogło rozbudować swoją ofertę kulturalną o organizację koncertów i widowisk. Po 8 latach przyszedł czas na kolejne zmiany. Aby wykorzystać w pełni potencjał, jaki daje to miejsce oraz stworzyć ciekawą propozycję wydarzeń artystycznych dla różnych grup odbiorców, placówka wychodzi poza obszar dotychczasowej działalności skupiającej się na lokalnym

dziedzictwie. Od lipca 2020 r. instytucja funkcjonuje jako Powiatowe Centrum Kultury Fabryczka. Misją placówki jest wszechstronna, wielokierunkowa działalność kulturalna, edukacyjna i społeczna.

Instytucja organizuje i współorganizuje szereg różnorodnych działań z zakresu sztuk: muzycznych, teatralnych i plastycznych, uczestnicząc w kreowaniu i realizowaniu polityki kulturalnej powiatu wołomińskiego. Strategia działalności Fabryczki zakłada dwutorowość, czyli animowanie i popularyzowanie lokalnej, amatorskiej działalności artystycznej oraz upowszechnianie kultury i sztuki tworzonej przez profesjonalnych i uznanych artystów. *Fabryczka* prowadzi warsztaty dla dzieci, warsztaty historyczne, warsztaty ceramiczne, warsztaty wypiekania pierniczków, warsztaty tkackie oraz zajęcia i spotkania pt. *kolory tęczy – barwy w sztuce*, *twórcy światła – lampiony*, *lata pszczoła tam gdzie gryka*, *pracowite owady* i *zioła wokół nas*. Szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych typów zajęć edukacyjno-warsztatowych prowadzonych przez Powiatowe Centrum Kultury *Fabryczka* prezentuje tabela 1.11.

Tabela 1.11

Informacje dotyczące poszczególnych typów zajęć edukacyjno-warsztatowych prowadzonych przez Powiatowe Centrum Kultury Fabryczka

Wyszczególnienie zajęć	Program i szczegółowe informacje
Warsztaty dla dzieci	Poprzez zabawę, gry, wspólnie tworzone dzieła plastyczne i techniczne, inspirujące pokazy i demonstracje pokazujemy najmłodszym naszą tradycję i kulturę. W programie każdego warsztatu: ✓ gry i zabawy integracyjne utrwalające zdobytą wiedzę, ✓ zadania indywidualne dostosowane do wieku dzieci (rebusy, puzzle, ćwiczenia plastyczne) ✓ kontakt z autentycznym eksponatem bądź dziełem sztuki
Warsztaty historyczne	Zajęcia z lekcją historii: ✓ sanitariat polowy – praca medyka na froncie ✓ warsztaty krawieckie, szycie opasek biało-czerwonych ✓ zajęcia z musztry i dyscypliny wojskowej ✓ szpital polowy – technika bandażowania i opatrywania rannego ✓ prezentacja broni i mundurów z epoki
Nie święci garnki lepią – warsztaty ceramiczne	Warsztaty ceramiczne: ✓ historia jednego z najstarszych rzemiosł ✓ zapoznanie z różnymi rodzajami gliny, jej właściwościami, technikami lepienia i zdobienia ✓ tworzenie własnych form ceramicznych

	✓ zwiedzanie chaty wiejskiej i przestrzeni ludowej ze sprzętami rzemieślniczymi z przełomu XIX i XX w. ✓ opowieści i ciekawostki o życiu na wsi
Kolory tęczy – barwy w sztuce	Warsztaty *Kolory tęczy – barwy w sztuce*: ✓ zapoznanie z podstawową paletą barw oraz mieszanie kolorów ✓ odszukiwanie na obrazach kolorów podstawowych i pochodnych ✓ rozmowa na temat symboliki kolorów w sztuce ✓ zabawa empiryczna ze światłem ✓ doświadczenie z kołem Newtona
Twórcy światła – lampiony	Warsztaty T*wórcy światła – lampiony*: ✓ krótka historia sztucznego światła w prezentacji ✓ tworzenie własnych lampionów ✓ zabawa empiryczna ze światłem
Fabryka piernika – warsztaty wypiekania pierniczków	Warsztaty, podczas których uczestnicy wspólnie wypiekają świąteczne pierniczki o różnorodnych fakturach i kształtach - gwiazdki, choinki, bałwanki, Mikołaje itp. Wypieczone smakołyki są dekorowane kolorowymi lukrami i posypkami cukrowymi, tworząc tym samym małe świąteczne dzieła sztuki.
Warsztaty tkackie	Zajęcia z wyplatania obrazów w ramkach, z zastosowaniem różnych materiałów i kawałków tkanin.
Lata pszczoła tam gdzie gryka	Spotkanie składa się z dwóch części: ✓ lekcja o pszczołach i produktach jakie wytwarzają, połączona z prezentacją i rozmową z dziećmi, ✓ warsztaty twórcze: świeczka z wosku pszczelego
Pracowite owady	Spotkanie składa się z dwóch części: ✓ lekcja o owadach i ich roli przy zapylaniu roślin, połączona z prezentacją i rozmową z dziećmi. ✓ warsztaty twórcze: domek dla owadów
Zioła wokół nas	Spotkanie składa się z dwóch części: ✓ lekcja o ziołach, rosnących na naszych łąkach i skwerach, połączona z prezentacją i rozmową z dziećmi ✓ warsztaty twórcze: podkładka pod kubek z motywem ziołowym. Zdobienie techniką decoupage

Źródło: Opracowanie na podstawie *https://fabryczka.com.pl/warsztaty/*

Biblioteki

Na terenie powiatu wołomińskiego funkcjonowało w badanym okresie 40 bibliotek publicznych i ich filii. Samorząd powiatu wołomińskiego prowadził jedną bibliotekę – Powiatową Bibliotekę Publiczną im. Heleny i Stefana Nasfeterów w Wołominie. W analizowanym okresie uruchomione zostały 2 biblioteki. Łącznie piętnaście z istniejących bibliotek jest przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, jeśli chodzi o dostęp do budynku, a osiem z nich posiada również udogodnienia wewnątrz budynku – w tym dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich Księgozbiór wszystkich bibliotek powiatu wołomińskiego wyniósł niespełna 600 tysięcy woluminów, co oznacza wzrost o 6% (34 tysiące woluminów) w analizowanym okresie. Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wołominie na koniec 2022 roku dysponowała 43 658 woluminami książek oraz 429 jednostkami inwentarzowymi zbiorów specjalnych, z których większość – 248 – stanowiły audiobooki.

Mocno spada, w analizowanym okresie oraz w ostatnich latach liczba czytelników, czytelników na 1000 mieszkańców, zaś przyrost księgozbioru nie jest adekwatny do przyrostu populacji. W roku 2015 czytelnikami bibliotek i punktów bibliotecznych było 34 175 osób, które dokonały 549,2 tysięcy wypożyczeń, co daje średnią 16,1 książek na czytelnika biblioteki w ciągu roku. W roku 2020 – a więc w roku rozpoczęcia pandemii COVID-10 – liczba czytelników spadła do 28 409 osób – spadek o blisko 20%, liczba wypożyczeń wyniosła 398,5 tysięcy – spadek o ponad 1/4, zaś przeciętna liczba książek przeczytanych przez jednego czytelnika bibliotek wyniosła 14,0 to jest mniej o ponad 13%. Ten obniżony poziom utrzymywał się również w kolejnych latach. To oznacza zdecydowanie niższe zainteresowanie korzystaniem z bibliotek i punktów bibliotecznych w porównaniu do sytuacji na początku analizowanego okresu, a jednocześnie zdecydowanie niższy poziom czytelnictwa osób już z bibliotek korzystających.

Szczegółowe informacje na temat czytelnictwa i wypożyczenia księgozbioru w poszczególnych latach prezentuje tabela 1.12 i wykres 1.8.

Tabela 1.12

Biblioteki publiczne w powiecie wołomińskim – poziom czytelnictwa i wypożyczenia księgozbioru w latach 2015-2021 [w osobach, sztukach i sztukach/osobę]

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021
Czytelnicy	34 175	33 005	28 409	28 423
Wypożyczenia księgozbioru	549 228	543 312	398 532	464 909
Przeciętne czytelnictwo	16,1	16,5	14,0	16,4

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wykres 1.8 Biblioteki publiczne w powiecie wołomińskim – poziom czytelnictwa w latach 2015-2021 [w osobach]

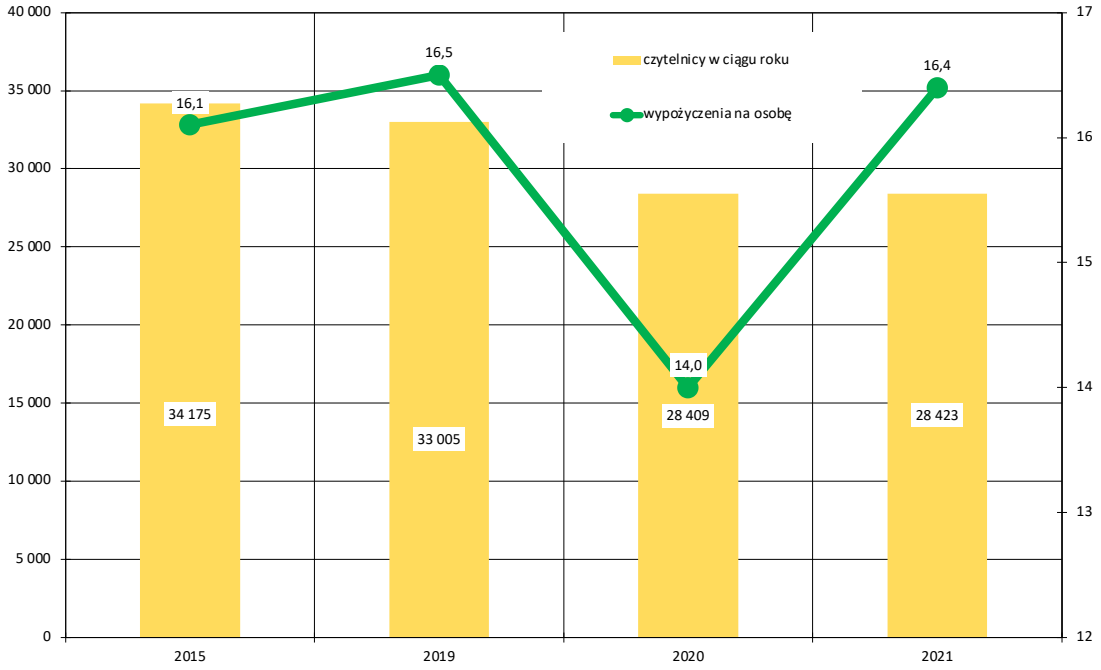

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Mimo trendu długookresowego, który ma tendencję spadkową, można podejrzewać, iż spadek liczby czytelników bibliotek w latach 2020-21 miał związek z pandemią COVID-19 i okresami lockdownu, które ograniczały możliwości korzystania z bibliotek, mimo zwiększonej ilości wolnego czasu pozostającego do dyspozycji. Istotnym wydaje się czy rok 2022, w którym zasady dystansu społecznego, w związku z odwołaniem stanu epidemii, zostały zniesione, przyniesie powrót do poziomów sprzed okresu pandemii.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wołominie w analizowanym okresie odnotowała 10-cioprocentowy spadek liczby czytelników, jednak liczba wypożyczeń systematycznie rosła. Na przestrzeni analizowanego okresu wzrost ten był nieco ponad dwukrotny. To oznacza, iż czytelnicy Powiatowej Biblioteki Publicznej podnieśli swój poziom czytelnictwa prawie dwuipółkrotnie – z 6,9 do 16,7 wypożyczeń na osobę.

Poza wypożyczaniem książek biblioteki zajmują się również współpracą międzyinstytucjonalną z placówkami edukacyjnymi, Powiatowym Urzędem Pracy i pracodawcami, fundacjami, stowarzyszeniami, związkami i organizacjami społecznymi. Współpraca ta przyjmuje różne formy – udostępniania sal na inicjatywy edukacyjne, organizacji zajęć dla uczniów, organizacji pokazów filmowych, wsparcia procesów edukacyjnych, promocja kultury i dziedzictwa narodowego wśród mieszkańców powiatu, wspierania inicjatyw podejmowanych przez instytucje centralne.

Muzea i obiekty zabytkowe

powiat wołomiński może się poszczycić istnieniem na swoim terenie Zespołu parkowo-pałacowego w Chrzęsnem. Historia majątku w Chrzęsnem sięga pierwszej połowy XVI w. W latach dwudziestych XVII wieku majątek nabył Stefan Dobrogost Grzybowski. Od początków swojego istnienia do okresu II wojny światowej Chrzęsne było własnością bądź pozostawało pod opieką dwunastu właścicieli lub zarządców. Godne uwagi miejsce wśród nich zajęli Stefan D. Grzybowski, Józef Kossakowski, Andrzej Zamoyski, Mateusz Murawski i ostatni właściciele – rodzina Koskowskich.

Najważniejszy element pozostałego do dziś zabytkowego zespołu, to dobrze zachowany późnorenesansowy pałac. Dekorację elewacji stanowią ciekawie opracowane narożniki budowli, obramienia okien, pilastry i ząbkowy gzyms nad fryzem. Interesująco prezentują się również pomieszczenia wewnątrz budynku z oryginalnie zachowanymi detalami architektonicznymi. W skład całego zespołu oprócz pałacu wchodzi budynek administracyjny (dawny czworak) i przebudowany spichlerz. Niegdyś były tu jeszcze drewniane stajnie i obszerne piwnice, a całość otaczał park krajobrazowy.

Wykres 1.9 Zwiedzający muzea w powiecie wołomińskim w latach 2015-2021 [w os]

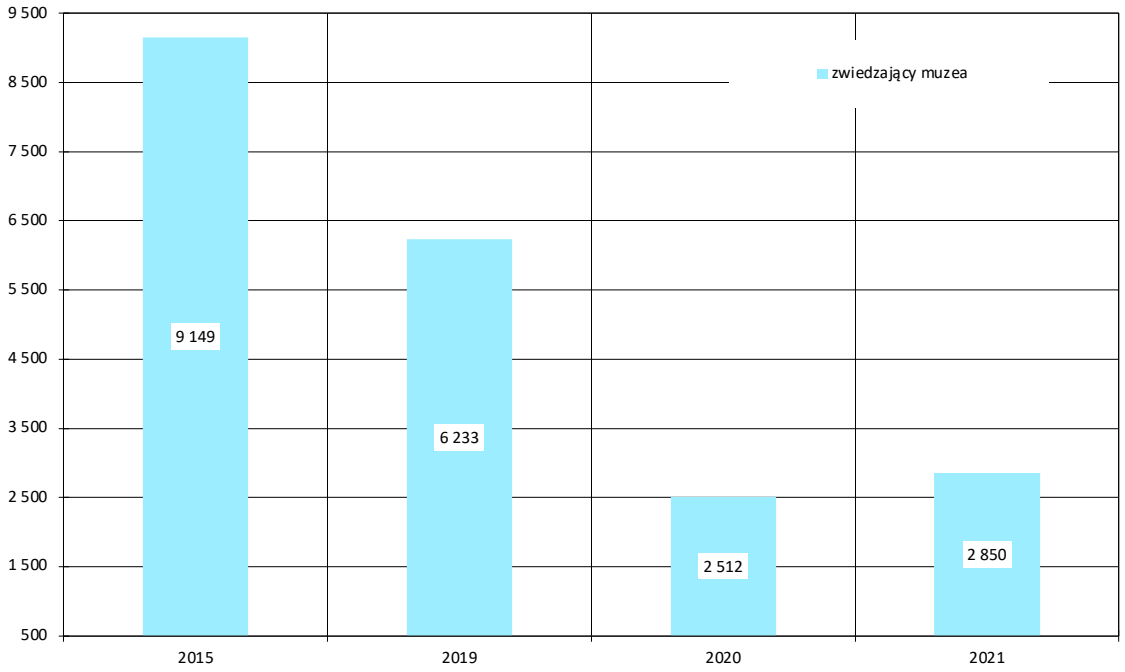

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

W analizowanym okresie na terenie powiatu wołomińskiego funkcjonowało 5 obiektów muzealnych:

- ✓ Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich – *Dom nad Łąkami*

- ✓ Muzeum Oręża i Techniki Użytkowej
- ✓ Muzeum Motoryzacji i Techniki w Kobyłce
- ✓ Muzeum Zielonki
- ✓ Społeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej

oraz Samorządowa Instytucja Kultury *Ossów - Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 roku*.

Niestety okres pandemii COVID-19 przyniósł znaczny – ponad trzykrotny – spadek liczba zwiedzających w analizowanym okresie. Wynosiła ona 9 149 w roku 2015, niestety pandemia COVID-19 i zarządzony lockdown, spowodował wyłączenia funkcjonowania muzeów w roku 2020 i częściowo również 2021 co spowodowało gwałtowny spadek liczby odwiedzających do niespotykanego poziomu 2,5 tys. osób. Wprawdzie 2021 rok przyniósł nieznaczny przyrost liczby odwiedzających, ale ciężko diagnozować, jak trwały i dynamiczny będzie to trend. Szczegółowe informacje na temat liczby osób zwiedzających muzea na terenie powiatu wołomińskiego w poszczególnych latach prezentuje wykres 1.9.

Imprezy masowe

Na terenie powiatu wołomińskiego organizowane były różnego typu imprezy masowe – o charakterze artystyczno-rozrywkowym, koncerty, imprezy sportowe, rekonstrukcje historyczne i inne. Również na ten typ aktywności kulturalnej miała wpływ pandemia COVID-19, która ograniczyła możliwości organizacji tego typu imprez. W konsekwencji w latach 2020 i 2021 na terenie Powiatu nie odbyła się żadna impreza masowa.

Szczegółowe informacje na temat imprez masowych organizowanych na terenie powiatu wołomińskiego w poszczególnych latach prezentuje tabela 1.13.

Tabela 1.13

Imprezy masowe na terenie powiatu wołomińskiego w latach 2015-2021 [w sztukach i osobach]

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021
Ogółem	14	16	0	0
artystyczno-rozrywkowe	13	15	0	0
koncerty	4	6	0	0
Uczestnicy imprez masowych	23 596	36 200	0	0

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Kina

Słabą stroną powiatu wołomińskiego w sferze kultury są kina. Liczba kin prowadzących działalność całoroczną na przestrzeni analizowanego okresu ulegała fluktuacjom – początkowo działało jedynie 1 kino posiadające 400 osobową widownię, później powstały nowe kina, które jednak nie przetrwały okresu pandemii COVID-19. Ostatecznie w roku 2021 pozostały dwa kina dysponujące łącznie 5 salami i 985 miejscami – tj. kino Helios Wołomin oraz Kino Kultura w Wołominie. W roku 2021 odbyło się 5525 seansów, kino zaś zostało odwiedzone przez 92 973 widzów co oznacza blisko sześciokrotny wzrost zainteresowania repertuarem kinowym w analizowanym okresie.

Wzrost liczby kin i spowodował, iż liczba ludności przypadająca na 1 miejsce w kinach stałych spadła o blisko połowę i wyniosła w 2021 roku 275 osób. powiat wołomiński znajduje się w lokalizacji powodującej specyficzną sytuację w zakresie dostępności kin – mimo dużej populacji nie dysponuje wieloma kinami i miejscami na widowni jednak, ponieważ stanowi część warszawskiego obszaru metropolitalnego, mieszkańcy mogą korzystać z bogactwa multipleksów zlokalizowanych w stolicy. To powoduje, iż potrzeby mieszkańców w tym zakresie wydają się skutecznie zaspokojone. Ponownie – negatywnie na funkcjonowaniu kin w powiecie wołomińskim odbiła się pandemia COVID-19 i związane z nim lockdowny, które spowodowały spadek liczby seansów i widzów w 2020 roku o połowę. Szczegółowe informacje na temat funkcjonowania kina na terenie powiatu wołomińskiego w poszczególnych latach prezentuje tabela 1.14.

Tabela 1.14

Funkcjonowanie kin w powiecie wołomińskim w latach 2015-2021

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021
Seanse	210	7 870	3 921	5 525
Widzowie	16 280	197 229	62 764	92 973
Przeciętna widownia	77,5	25,1	16,0	16,9

Źródło: *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

1.4. Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie powiatu wołomińskiego

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej – rządowej i samorządowej – a których działalność nie jest nastawiona na osiąganie zysku. Czasami o organizacjach pozarządowych mówi się jako o *trzecim sektorze*, w odróżnieniu od sektora publicznego oraz sektora przedsiębiorstw. Definicję organizacji pozarządowej można znaleźć w Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2020 poz.1057). Jest to definicja uniwersalna, w tym sensie, że inne akty prawne często odwołują się do pojęcia organizacji pozarządowej w rozumieniu tej ustawy (np. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym – art. 2 pkt 2). Definicja ta podaje, że: *organizacjami pozarządowymi* są:

„niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych, niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4 (art. 3 ust 2)"

Organizacjami pozarządowymi są więc nie tylko podmioty, które mają osobowość prawną, ale także jednostki, które tej osobowości nie mają (np. stowarzyszenia zwykłe, uczelniane organizacje studenckie, koła gospodyń wiejskich).

Informacje na temat podmiotów trzeciego sektora, działających w sferze społecznej na rzecz mieszkańców powiatu wołomińskiego zawiera tabela 1.15.

Tabela 1.15

Organizacje pozarządowe działające w sferze społecznej na rzecz mieszkańców powiatu wołomińskiego

Lp.	Wyszczególnienie	Gmina	www
1	Stowarzyszenie *Pomóż Dzieciom*	Klembów	www.pomozdzieciom.com
2	Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci *SZANSA*	Wołomin	
3	Powiślańskie Towarzystwo Społeczne	Dąbrówka	
4	Centralne Stowarzyszenie Obrony Praw Ojca i Dziecka	Wołomin	
5	Stowarzyszenie *DEBRA POLSKA KRUCHY DOTYK*	Marki	www.debra-kd.pl

6	Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych *NADZIEJA* w Tłuszczu	Tłuszcz	
7	Stowarzyszenie AXA	Tłuszcz	
8	Stowarzyszenie Pomocy Społecznej, Rehabilitacji i Resocjalizacji *OTWARTE SPOŁECZEŃSTWO*	Radzymin	
9	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci o Specjalnych i Specyficznych Potrzebach *DOM RODZINNY*	Wołomin	
10	Stowarzyszenie Kulturalne Mieszkańców Guzowatki im. ks. Ignacego Skorupki	Dąbrówka	
11	Stowarzyszenie *Razem w Przyszłość*	Marki	
12	Mazowieckie Forum Biznesu, Nauki i Kultury	Wołomin	
13	Regionalne Stowarzyszenie Inicjatyw *IMPULS*	Klembów	
14	Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej *DZIAŁAJ*	Tłuszcz	
15	Klub Seniora *BABIE LATO*	Zielonka	
16	Stowarzyszenie Lipińska 77 D-N	Wołomin	
17	Drewnickie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi *EMPATIA*	Ząbki	www.empatia.net.pl
18	Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów *Spokojna Jesień*	Jadów	
19	Stowarzyszenie *PROMYKI*	Kobyłka	
20	Stowarzyszenie *POTOK SERC*	Tłuszcz	
21	Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Społecznej *NIE DAJ SIĘ NUDZIE*	Kobyłka	www.niedajsienu-dzie.pl
22	Stowarzyszenie *Twórcy Jutra*	Klembów	
23	Stowarzyszenie Rozwoju Przez Ruch *IKRA*	Zielonka	
24	Stowarzyszenie *Niesiemy Pomoc, Dajemy Radość*	Strachówka	
25	Polskie Stowarzyszenie Pielęgniarek i Pielęgniarzy Psychiatrycznych	Ząbki	www.pspipp.pl

26	Stowarzyszenie *Qźnia*	Kobyłka	
27	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Ich Rodzin *POMOCNA DŁOŃ*	Klembów	
28	Stowarzyszenie *Aktywny Wołomin*	Wołomin	
29	Stowarzyszenie na Rzecz Organizowania Społeczności Lokalnych *AB OVO*	Tłuszcz	
30	Stowarzyszenie Rodzicielstwa Zastępczego *Iskra Nadziei*	Dąbrówka	
31	Uniwersytet Trzeciego Wieku w Markach	Marki	
32	Stowarzyszenie Seniorów Ziemi Radzymińskiej	Radzymin	
33	Stowarzyszenie *Czas na Działanie*	Klembów	
34	Stowarzyszenie Oświatowe *Montessori*	Klembów	
35	Stowarzyszenie *Polskie Towarzystwo Mutyzmu Wybiórczego*	Marki	
36	Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Ząbkach *TANGO*	Ząbki	
37	Stowarzyszenie Diabetyków Wołomin	Wołomin	
38	Stowarzyszenie *Szkoła od-Nowa*	Wołomin	
39	I Ogólnopolskie Stowarzyszenie publicznych i niepublicznych żłobków i klubów dziecięcych	Kobyłka	
40	Stowarzyszenie Klub Amazonek Tłuszcz	Tłuszcz	
41	Stowarzyszenie dla Przeciwdziałania Wykluczeniu *aDAsię*	Wołomin	www.adasie.org.pl
42	Stowarzyszenie *Obrona Lepszego Jutra*	Tłuszcz	
43	Stowarzyszenie *KAMYK* Radzymin	Radzymin	
44	Stowarzyszenie *Osiodłać Marzenia*	Tłuszcz	
45	Stowarzyszenie *Skolioza Polska*	Wołomin	
46	Stowarzyszenie *Youth Empowerment*	Wołomin	

47	Stowarzyszenie *Wsparcie z sercem*	Wołomin	
48	Fundacja Pomocy Osobom Niepełno-sprawnym *ARKA*	Wołomin	
49	Fundacja *Sens Życia i Odpowiedzialność*	Wołomin	www.bole-sna.op.opoka.org.pl
50	Fundacja *Misja Miłosierdzia*	Ząbki	
51	Fundacja *DZIECI ULICY*	Ząbki	www.fdu.org.pl
52	Fundacja *Łza – Wzajemnie Potrzebni*	Marki	
53	Fundacja *DZIECI NICZYJE*	Tłuszcz	
54	Fundacja Braci Św. Brata Alberta Dom dla Ludzi Bezdomnych, Starszych i Samotnych	Dąbrówka	www.fundacjaal-berta.pl
55	Fundacja *POMOCNA RĘKA*	Marki	www.pomocna-reka.org.pl
56	Fundacja dla Najmłodszych Dzieci *Małe Życie*	Kobyłka	
57	Fundacja *PROTEKTOR*	Wołomin	
58	Fundacja *WZRASTAM W MĄDROŚCI*	Ząbki	
59	Fundacja *DAJ SZANSĘ DZIECIOM I MŁODZIEŻY*	Radzymin	
60	Fundacja *MINISTERSTWO UŚMIECHU*	Wołomin	www.ministwerstwou-smiechu.pl
61	Fundacja *OTWARTE SERCE*	Marki	www.otwarteserce.pl
62	Fundacja *AND I AM UP*	Ząbki	
63	Fundacja *STACJA DEMOKRACJA*	Tłuszcz	
64	Fundacja Pomocy Dzieciom, Młodzieży i Rodzinie *Słyszę-Mówię-Czuję*	Wołomin	www.smc.org.pl
65	Instytut Profilaktyki Zintegrowanej	Kobyłka	www.ipzin.org
66	Fundacja *DAJ MI SKRZYDŁA*	Wołomin	www.dajmiskrzydla.pl
67	Fundacja *DZIECI-DZIECIOM*	Kobyłka	www.dzieci-dzie-ciom.pl
68	Fundacja Wsparcia Zdrowia Psychicznego *CLINICA ANIMAE*	Marki	www.clinicaanimae.pl
69	Fundacja Pomocy Rodzinie *Omnes*	Zielonka	
70	Fundacja *Kreatywni*	Radzymin	
71	Fundacja *Rodzinna Przestrzeń*	Ząbki	

72	Fundacja Rozwoju *KOLOR*	Marki	
73	Fundacja *Marecki Klub Kobiet z Pasją*	Marki	www.mkkp.org
74	Fundacja *Do Przodu*	Marki	www.doprzodu.org.pl
75	Fundacja *Trzeba Żyć*	Wołomin	www.trzebazyc.pl
76	Fundacja *Dzieci to Nasza Przyszłość*	Ząbki	
77	Fundacja *Pro Educado*	Wołomin	
78	Fundacja *MASZ SZANSĘ*	Marki	
79	Fundacja *Ogarnij Emocje*	Wołomin	
80	Fundacja *Pro Family*	Ząbki	
81	Fundacja *Z TOBĄ, BEZ CIEBIE*	Marki	
82	Fundacja *Akademia Samodzielności*	Marki	
83	Fundacja *Działaj do Woli*	Poświętne	
84	Fundacja *ZDROWIE W GŁOWIE*	Ząbki	
85	Fundacja na rzecz rozwoju edukacji i aktywności społecznej *HARMONIUSZ*	Dąbrówka	
86	Fundacja *Rovere*	Kobyłka	
87	Fundacja Wspierania Rozwoju Dziecka i Rodziny *Empatia*	Klembów	
88	Fundacja *Emotka*	Marki	
89	Fundacja *Help4health*	Wołomin	
90	Fundacja *Całym Sercem - Nadzieja*	Dąbrówka	
91	Fundacja *oGROMna pomoc*	Radzymin	
92	Fundacja Pomocy Dzieciom *Sensus*	Marki	
93	Fundacja *TO JEST PIEKNE*	Radzymin	
94	Fundacja *POMOCNA RĘKA*	Marki	

Źródło: Opracowanie na podstawie https://samorzad.gov.pl/web/powiat-wolominski/ewidencje-i-wykazy-wg-stanu-na-dzien-30-czerwca-2022

1.5. Problemy społeczne w obszarze bezrobocia

Zjawisko bezrobocia jest poważnym problemem społecznym. Wpływa ujemnie na postawy i zachowania osób bezpośrednio dotkniętych bezrobociem, a także członków ich rodzin. Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie na terenie powiatu wołomińskiego na dzień 31 grudnia 2021 roku zarejestrowanych było 6 113 osób bezrobotnych, w tym 2 974 kobiety tj. 48,7%, wśród wszystkich bezrobotnych było 3 479 długotrwale bezrobotnych. W analizowanym okresie liczba osób bezrobotnych w powiecie wołomińskim spadła o blisko 1/3.

Dynamikę zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego prezentują tabela 1.16 i wykres 1.10.

Tabela 1.16

Dynamika bezrobocia w powiecie wołomińskim w latach 2015-2021 (stan na dzień 31 grudnia)

Rok	Bezrobotni ogółem	w tym kobiety	w tym długotrwale bezrobotni
2015	10 059	4 503	5 732
2019	5 247	2 629	2 514
2020	6 729	3 253	3 136
2021	6 113	2 974	3 479

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Wykres 1.10 Dynamika bezrobocia w powiecie wołomińskim w latach 2015-2021

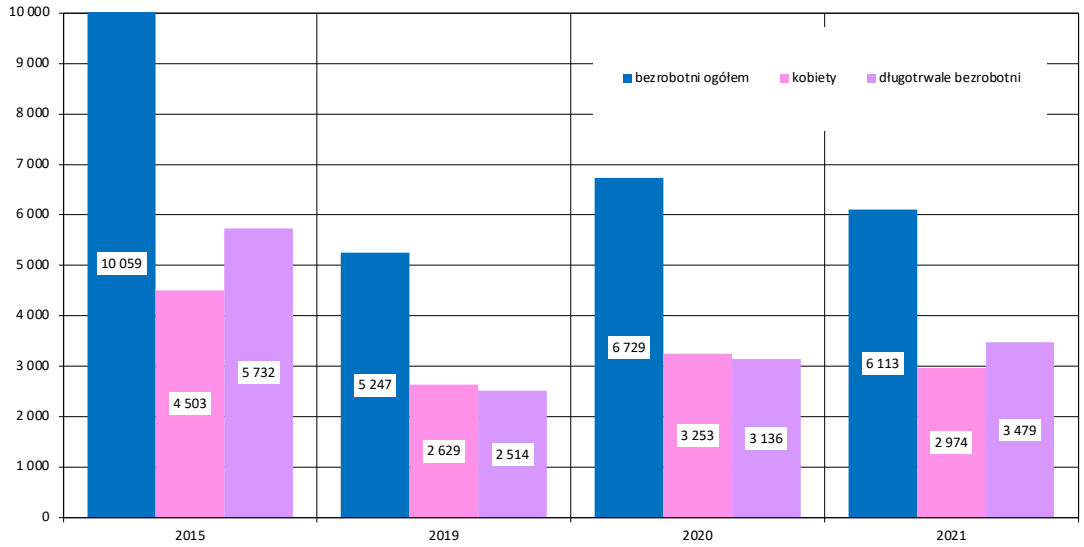

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

W analizowanym okresie, obserwowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie wołomińskim – łącznie na przestrzeni analizowanego okresu o ponad 1/3. Ostatnim rokiem tendencji spadkowej był rok 2019. Natomiast dane z lat 2020-2021 odzwierciedlają oddziaływanie pandemii COVID-19 na sytuacje na rynku pracy – długotrwałe okresy lockdown, ograniczenia funkcjonowania przedsiębiorstw, przerwanie łańcuchów dostaw i kooperacyjnych zaowocowały przyrostem bezrobocia w powiecie wołomińskim o około 1/4.

Bardzo istotną informacją dotyczącą zjawiska bezrobocia jest określenie jego struktury. Poniższe tabela i wykresy prezentują strukturę bezrobocia w powiecie wołomińskim w latach 2019-2021 pod względem:

- wieku,
- posiadanego wykształcenia,
- stażu pracy,
- czasu pozostawania bez pracy.

Dynamikę struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego, pod względem wieku osoby zarejestrowanej, prezentują tabela 1.17 i wykres 1.11.

Tabela 1.17

Dynamika struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego pod względem wieku osoby zarejestrowanej w latach 2015-2021

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021
18-24 lat	1 344	545	794	587
25-34 lat	2 625	1 322	1 702	1 506
35-44 lat	2 264	1 449	1 851	1 723
45-54 lat	1 832	943	1 279	1 264
55-59 lat	1 309	556	611	594
60 i powyżej	685	432	492	439
powiat wołomiński	**10 059**	**5 247**	**6 729**	**6 113**

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Wykres 1.11 Dynamika struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy Powiatu Wołomińskiego, pod względem wieku osoby zarejestrowanej w latach 2015-2021

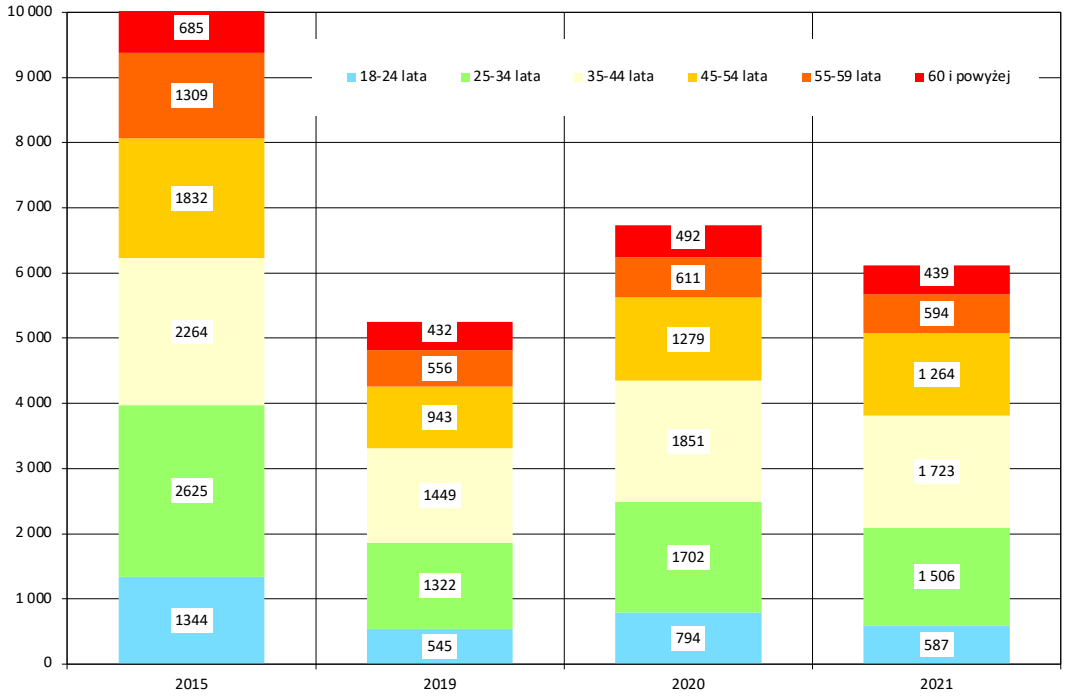

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Dynamikę struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego, pod względem poziomu wykształcenia osoby zarejestrowanej, prezentują tabela 1.18 i wykres 1.12.

Tabela 1.18

Dynamika struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego pod względem wykształcenia osoby zarejestrowanej w latach 2015-2021

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021
Wyższe	1 159	759	1 056	908
Policealne i średnie zawodowe	2 058	1 103	1 420	1 285
Średnie ogólnokształcące	1 272	718	1 038	920
Zasadnicze zawodowe	2 353	1 116	1 376	1 234
Gimnazjalne i poniżej	3 217	1 551	1 839	1 766
powiat wołomiński	**10 059**	**5 247**	**6 729**	**6 113**

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Wykres 1.12 Dynamika struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy Powiatu Wołomińskiego, pod względem wykształcenia w latach 2015-2021

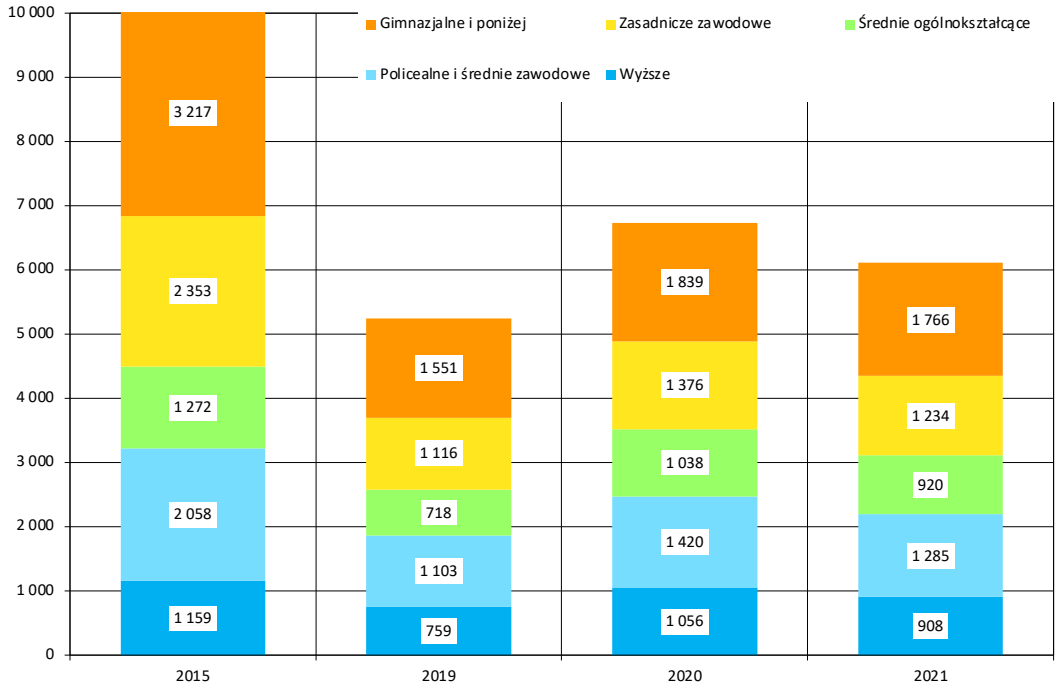

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Dynamikę struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego, pod względem stażu pracy bezrobotnego, prezentują tabela 1.19 i wykres 1.13.

Tabela 1.19

Dynamika struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego pod względem stażu pracy osoby zarejestrowanej w latach 2015-2021

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021
bez stażu	1 887	798	976	835
do 1 roku	1 279	772	1 109	1 040
od 1 do 5 lat	1 849	1 119	1 460	1 319
od 5 do 10 lat	1 656	918	1 169	1 096
od 10 do 20 lat	1 654	878	1 137	1 037
od 20 do 30 lat	1 381	630	705	631
30 i więcej	353	132	173	155
powiat wołomiński	**10 059**	**5 247**	**6 729**	**6 113**

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Wykres 1.13 Dynamika struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy Powiatu Wołomińskiego pod względem stażu pracy zarejestrowanego w latach 2015-2021

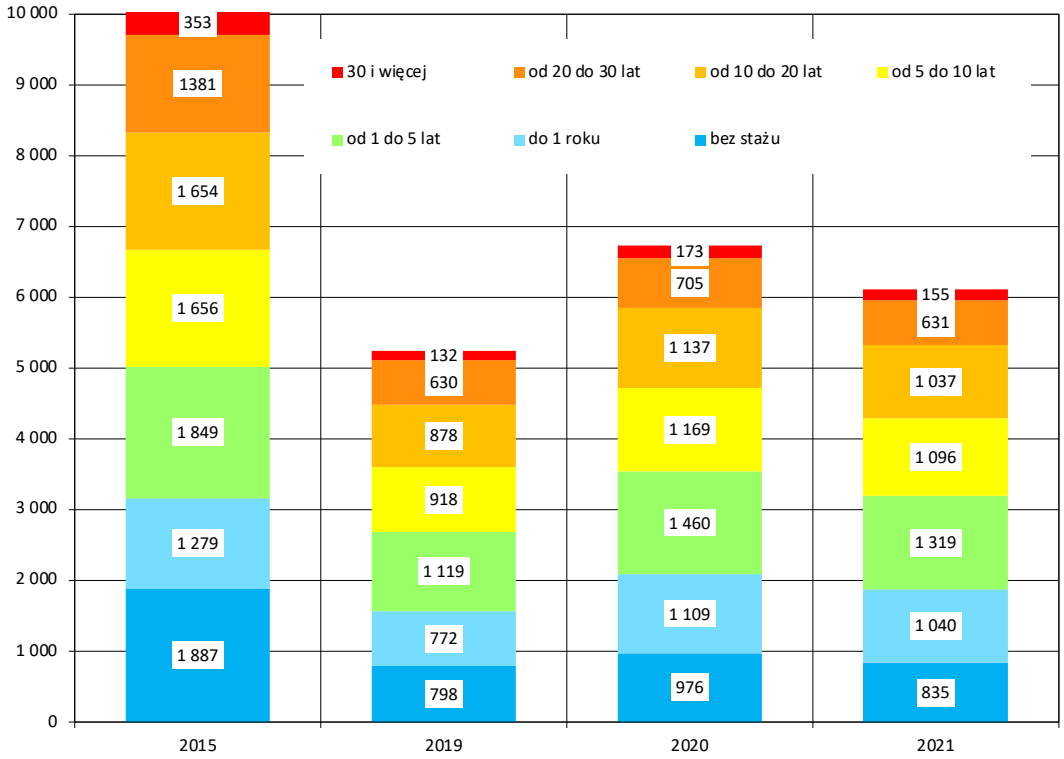

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Dynamikę struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego, pod względem czasu pozostawania bez pracy, prezentują tabela 1.20 i wykres 1.14.

Tabela 1.20

Dynamika struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy powiatu wołomińskiego pod względem czasu pozostawania bez pracy osoby zarejestrowanej w latach 2015-2021

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021
do 1 mca	720	436	394	372
od 1 do 3 mcy	1 722	987	1 009	787
od 3 do 6 mcy	1 506	832	1 041	703
od 6 do 12 mcy	1 787	1 040	1 659	1 073
od 12 do 24 mcy	1 676	947	1 369	1 477
24 i powyżej	2 648	1005	1 257	1 701
powiat wołomiński	**10 059**	**5 247**	**6 729**	**6 113**

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Wykres 1.14 Dynamika struktury zjawiska bezrobocia na rynku pracy Powiatu Wołomińskiego, pod względem czasu pozostawania bez pracy osoby zarejestrowanej w latach 2015-2021

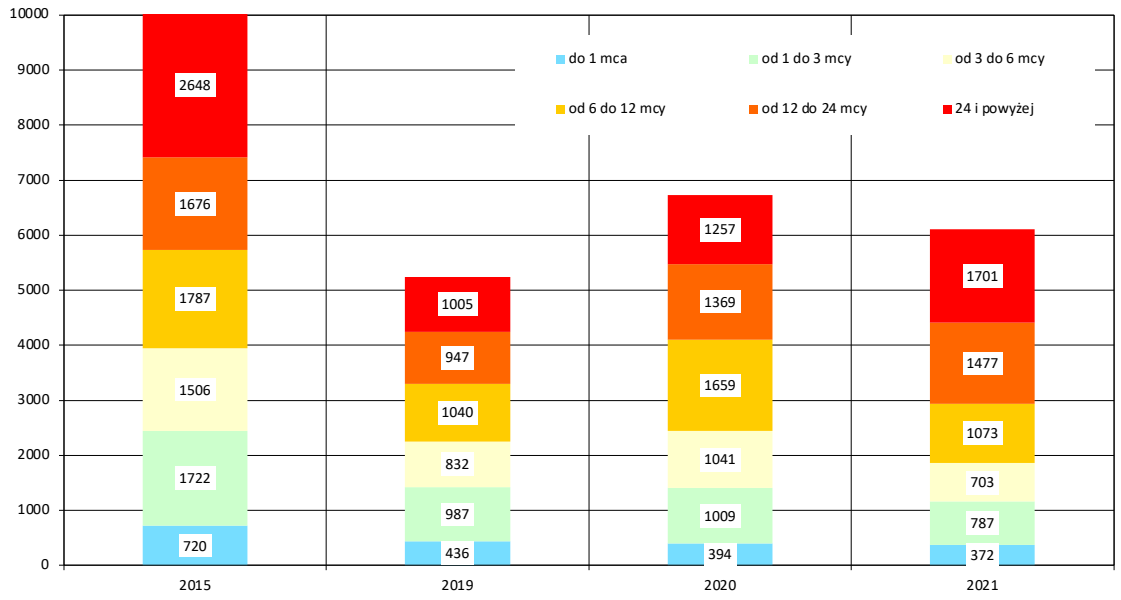

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Struktura bezrobocia w kontekście **wieku osoby bezrobotnej** nie ulega istotnym zmianom. Średni ważony wiek przeciętnego bezrobotnego zarejestrowanego w powiecie wołomińskim oscylował wokół wieku 40 lat i wyniósł 40,68 w 2021 roku. W strukturze wiekowej wśród bezrobotnych dominują osoby pomiędzy 35 a 44 rokiem życia, które stanowią 28,2% wszystkich bezrobotnych. Warto zwrócić uwagę, iż w wyniku zmian demograficznych i starzeniu się populacji powiatu wołomińskiego łącznie wszystkie osoby zarejestrowane starsze niż 45 lat stanowią już ponad 1/3 populacji bezrobotnych. To bardzo poważny problem, ponieważ w zdecydowanej większości są to osoby, które stosunkowo trudno zaktywizować, są niechętne uaktualnianiu swoich kwalifikacji zawodowych, a także z trudnością akceptują elastyczne formy zatrudnienia. Z drugiej strony patrząc na grupę osób w pierwszych fazach rozwoju rodziny to prawie połowa wszystkich bezrobotnych – trudno oczekiwać, iż ktoś nieposiadający pracy będzie podejmował decyzję o posiadaniu większej liczby dzieci, czy w ogóle o ich posiadaniu.

To wskazuje na konieczność dalszego koncentrowania działań polityki społecznej Powiatu na tej grupie. Ma to również znaczenie w kontekście niepokojących trendów demograficznych, które bez wsparcia na rzecz zatrudniania osób młodych będą się umacniały. Trudno bowiem sobie wyobrazić, iż osoba młoda nie mogąca znaleźć zatrudnienia będzie wchodziła w kolejne fazy rozwoju rodziny, a co za tym idzie kreowała przyrost naturalny w powiecie wołomińskim.

W strukturze bezrobocia ze względu na **poziom wykształcenia osoby bezrobotnej** nie zaszły w analizowanym okresie istotne zmiany. Przede wszystkim nastąpił nieznaczny przyrost odsetka osób bezrobotnych lepiej wykształconych – z wykształceniem wyższym, policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym przeciętnie o około

4%, Udział pozostałych grup o niższych poziomach wykształcenia – zasadniczym zawodowym gimnazjalnym i poniżej – adekwatnie spadał. W strukturze bezrobocia dominowały grupy osób z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej które stanowiły niespełna 30 procent populacji. Zmiany w strukturze były częściowo skorelowane z wpływem pandemii COVID-19, inflacji i wojny w Ukrainie i następowały w drugiej połowie analizowanego okresu. Wskazuje to na istotne zmiany na rynku pracy: dyplom magistra, inżyniera czy licencjata nie stanowi już gwarancji zatrudnienia. Rynek docenia obecnie bardziej specjalistów z wybranych dziedzin profesjonalnych niż posiadających wyższe wykształcenie humanistyczne, czy absolwentów zbyt licznie reprezentowanych kierunków ekonomicznych. Wykształcenie średnie nie stanowi żadnej gwarancji uzyskania zatrudnienia a program nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących nie daje kwalifikacji – nawet uniwersalnych – poszukiwanych przez rynek pracy.

W analizowanym okresie, w strukturze bezrobocia pod względem **stażu pracy bezrobotnych** nastąpiła jedna istotna zmiana – spadek w strukturze odsetka grup bezrobotnych z najdłuższym stażem (20 lat i dłużej) – który wyniósł blisko 15%. Skutkowało to stopniowym spadkiem średniej ważonej długości stażu pracy osoby zarejestrowanej w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wołominie, który skrócił się z 8,31 do 7,98 lat stażu.

Bez zmian pozostaje udział w strukturze grup osób ze stażem od 1 roku do 10 lat, które stanowią razem ponad połowę ogółu bezrobotnych. Ta sytuacja wiąże się z dwiema konstatacjami – ponownie pojawiają się w grupie dominującej osoby młodsze. Niski i zerowy staż pracy charakteryzuje bowiem w dominującym stopniu osoby kończące naukę w szkole i wchodzące na rynek pracy. Po drugie – znów wybija się potrzeba wprowadzenia do celów realizacyjnych strategii zadań związanych z aktywizacją zawodową osób młodych oraz dostosowania ich kwalifikacji do rynku pracy – gdyż sytuacja na tym rynku odzwierciadla odwieczny dylemat rozwojowy *nie zdobędziesz pracy bez doświadczenia, ale nie zdobędziesz doświadczenia bez pracy*.

W analizowanym okresie, w strukturze bezrobocia pod względem **długości czasu pozostawania bez pracy** nastąpiły dwie istotne zmiany – znaczne zwiększenie w strukturze odsetka grup bezrobotnych z najdłuższym stażem (powyżej 12 miesięcy oraz 24 miesiące i dłużej) – odpowiednio o 1/3 i blisko 1/2. Co zapewne jest efektem wzrostu bezrobocia na skutek pandemii COVID-19, inflacji i wojny w Ukrainie.

W konsekwencji średni ważony czas pozostawania bez pracy w powiecie wołomińskim wydłużył się o 1,5 miesiąca w analizowanym okresie – na dzień 31 grudnia 2021 wyniósł 14,25 miesiąca (rok, 2 miesiące i 8 dni). Należy zwrócić uwagę, iż przeciętny czas pozostawania bez pracy w powiecie Wołomińskiego był nieco wyższy od średniej Podregionu Warszawskiego Wschodniego (14,08) natomiast był zbliżony do średniej dla Województwa Mazowieckiego (14,2). Wydaje się, iż wysoki odsetek osób długotrwale pozostających bez pracy – powyżej 12 miesięcy i powyżej 24 miesięcy – który wynosił w analizowanym okresie ponad połowę populacji bezrobotnych stanowi poważne wyzwanie dla bieżącego okresu programowania i powinno być przedmiotem celów strategicznych i operacyjnych oraz działań i zadań realizacyjnych.

1.6. Bezpieczeństwo publiczne

W badanym okresie stwierdzono na terenie powiatu wołomińskiego 1 105 popełnionych przestępstw, co oznacza spadek o ponad 8% w porównaniu do roku 2017. Warto jednocześnie zauważyć bardzo istotny spadek przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, których odnotowano mniej o 1/3. Szczegółowe informacje na temat charakteru przestępstw popełnionych w powiecie wołomińskim w latach 2019-2021 przedstawia tabela 1.21 oraz wykres 1.15.

Tabela 1.21

Przestępstwa stwierdzone w powiecie wołomińskim według typów w latach 2019-2021 [w sztukach]

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Kryminalne	3 699	3 698	4 068
Gospodarcze	1 008	1 144	2 030
Drogowe	422	431	358
Przeciwko życiu i zdrowiu	82	93	100
Przeciwko mieniu	2 913	3 028	3 329
Ogółem powiat wołomiński	**5 285**	**5 428**	**6 660**

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wykres 1.15 Przestępstwa stwierdzone w powiecie wołomińskim według typów w latach 2019-2021

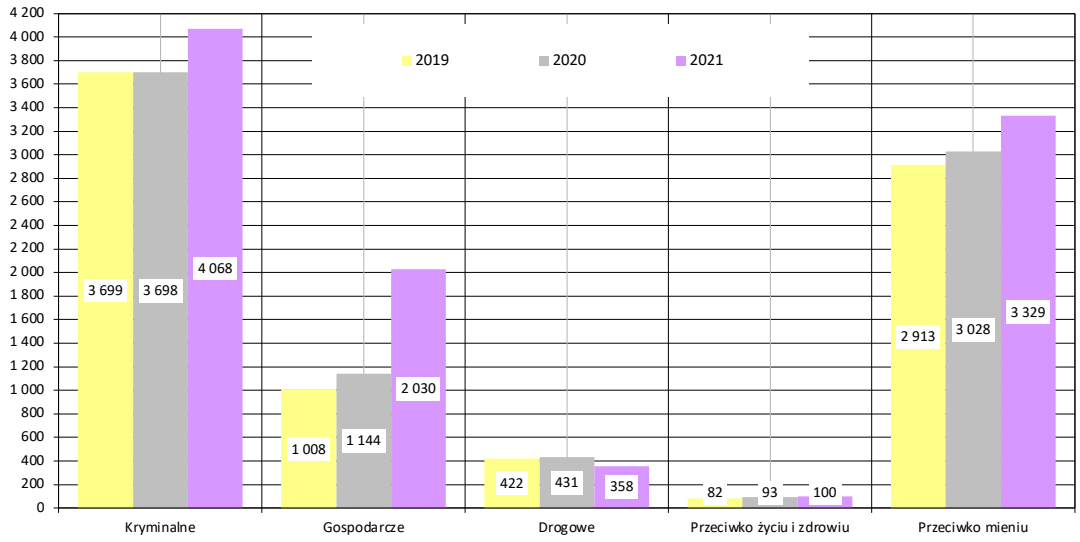

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Typem przestępstwa, który najczęściej występował na terenie powiatu wołomińskiego były przestępstwa kryminalne, które w ujęciu statystycznym były popełniane przeciętnie co każde 2 godziny 9 minut. Ten typ czynu zabronionego nie tylko był popełniany najczęściej, ale jednocześnie jego występowanie w analizowanym okresie rosło – liczba przestępstw kryminalnych zwiększyła się o 10%.

Drugim co do częstotliwości popełniania w powiecie Wołomińskiego czynem zabronionym były przestępstwa przeciwko mieniu. Było ich niewiele mniej niż przestępstw kryminalnych – statystycznie popełniano je co każde 2 godziny i 38 minut – jednak wartym odnotowania jest przyrost ich występowania o niespełna 15%. Poważnym problemem jest drastyczny przyrost liczby przestępstw przeciwko mieniu, których przybyło dwukrotnie. Prawdopodobnie jest to efekt sytuacji pandemicznej – która tworzyła więcej okazji do tego typu przestępstw, ponieważ zdecydowanie więcej operacji gospodarczych było wykonywane zdalnie, a ponadto spowodowała kryzys gospodarczy który zawsze przyczynia się do zwiększenia przestępczości.

Cieszy istotnie spadająca liczba przestępstw drogowych, choć nadal w analizowanym roku 2021 było ich aż 358 – co statystycznie oznacza, iż czyjeś życie i zdrowie jest poważnie zagrożone na drodze powiatu wołomińskiego każdego dnia. Przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu, które zostały ograniczone o blisko 1/3 w analizowanym okresie – występowały w powiecie wołomińskim najrzadziej (statystycznie raz na 3 dni).

W kontekście bezpieczeństwa publicznego dla opinii społecznej najbardziej istotną kwestią jest wskaźnik poziomu wykrywalności przestępstw. W powiecie wołomińskim wyniósł on w roku 2021 64,5%. Oznacza to nieznaczny wzrost skuteczności pracy służb w analizowanym okresie – jednak nadal jedno na trzy przestępstwa popełnione w powiecie wołomińskim pozostaje niewykryte. Informacje o poziomie wykrywalności przestępstw w powiecie wołomińskim według poszczególnych typów w latach 2019-2021 przedstawiają tabela 1.22 i wykres 1.16.

Tabela 1.22

Wykrywalność przestępstw w powiecie wołomińskim według typów w latach 2019-2021 [w %]

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Kryminalne	52,7	53,5	53,3
Gospodarcze	77,1	73,4	77,8
Drogowe	97,9	97,4	99,4
Przeciwko życiu i zdrowiu	84,1	84,9	86,0
Przeciwko mieniu	39,5	42,1	39,0
Ogółem powiat wołomiński	**62,0**	**62,1**	**64,5**

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wykres 1.16 Wykrywalność przestępstw w powiecie wołomińskim według typów w latach 2019-2021 [w %]

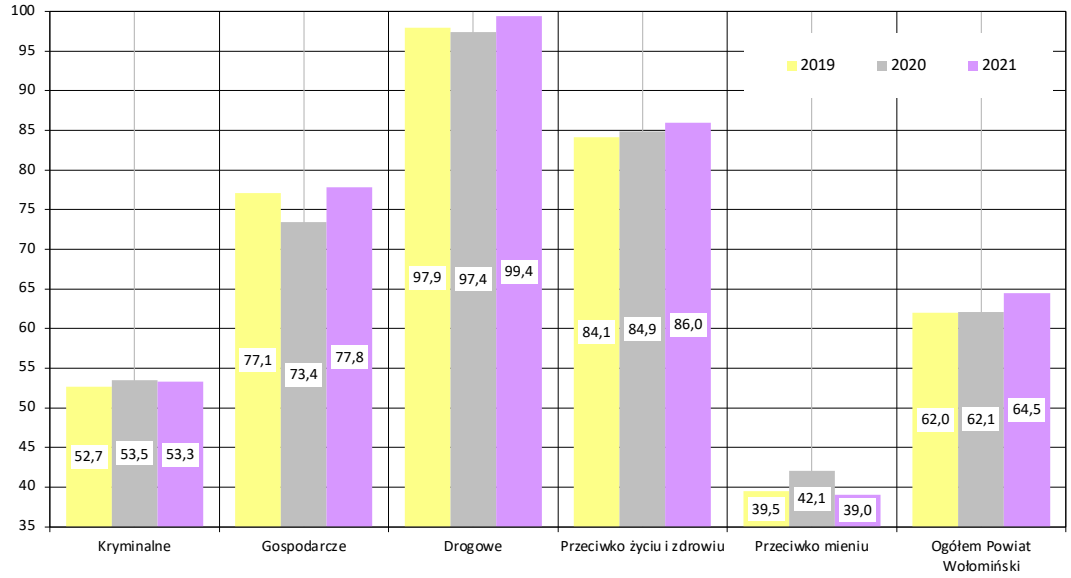

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Najwyższą wykrywalność odnotowano w roku 2021 w przypadku przestępstw drogowych – wykryto blisko 100% tego rodzaju przestępstwa, które miały miejsce na terenie powiatu wołomińskiego. Wskaźniki wykrywalności poszczególnych typów przestępstw oscylowały wokół zbliżonego poziomu a w liczone ogółem dla Powiatu poprawił się o 4%. Najniższą wykrywalność odnotowano w odniesieniu do przestępstw przeciwko mieniu – wykrywano niewiele ponad 1/3 sprawców przestępstw o tym charakterze stwierdzonych przez policję i prokuraturę. Wszystkie te zmiany przełożyły się na nieznaczny wzrost ogólnej wykrywalności przestępstw w powiecie wołomińskim – w analizowanym roku 2021 wykrywane było niespełna 2 na 3 czyny zabronionych.

1.7. Problemy społeczne związane z uchodźstwem i migracjami ludności

Pośród kwestii związanych z migracjami ludności, uwaga opinii publicznej koncentruje się na problemach związanych ze zjawiskiem uchodźstwa. Członkostwo w Unii Europejskiej postawiło państwo polskie przed koniecznością zmierzenia się ze zjawiskiem imigracji, które choć nie występuje w Polsce na masową skalę, stanowi jednak kwestię, której nie powinno się ignorować.

Uchodźstwo stanowi zjawisko niezwykle złożone, przejawiające się na bardzo wielu różnych płaszczyznach: społecznej, ekonomicznej, politycznej, międzynarodowej i innych. Dlatego też problematykę uchodźczą można rozpatrywać z bardzo wielu punktów widzenia. Niemniej Polska to kraj, w którym zjawisko uchodźstwa jest doskonale znane. Z jednej strony ostatnie ponad 200 lat historii to czas, kiedy różne wydarzenia historyczne zmuszały tysiące Polaków do opuszczenia kraju. Wielką falę uchodźców przyniosły rozbiory, przegrane powstania, II wojna światowa, a także cały 45-letni okres po jej zakończeniu, kiedy wielu Polaków znalazło schronienie w różnych lokalizacjach – zarówno na Zachodzie Europy, w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, Ameryce Południowej, Australii.

Z drugiej strony Polska jest krajem od średniowiecza słynącym w Europie z tolerancji wobec prześladowanych za religię czy poglądy i otwartości wobec uchodźców. Znajdowali w niej schronienie Żydzi w okresie największych prześladowań, innowiercy w latach największych konfliktów religijnych, a na początku poprzedniego wieku uciekinierzy z Rosji ogarniętej rewolucją. Po II wojnie światowej zjawisko uchodźców w Polsce nie było praktycznie znane, gdyż do Polski uchodźcy praktycznie wcale nie przybywali. Po drugie - nie mówiło się w tamtych czasach o tym problemie, jako że uchodźcami byli głównie uciekinierzy z bloku socjalistycznego w tym z Polski.

Uchodźca to człowiek, który z obawy przed prześladowaniami z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do grupy etnicznej, przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego państwa. Uchodźcy towarzyszą ludzkości od zarania dziejów, są to ludzie, którzy znaleźli się w sytuacji bez wyjścia i w obawie przed prześladowaniem, by ratować swe życie lub wolność, zmuszeni są porzucić swój dom, majątek, przyjaciół i uciekać ze swego ojczystego kraju. Uchodźca nie może powrócić do swojego domu lub takiego powrotu się obawia. Obecnie nowym powodem do uchodźstwa są negatywne zmiany klimatyczne – ocenia się, że w najbliższych 50 latach spowodują one ruchy migracyjne milionów ludzi, którzy w ich efekcie stracą miejsca do życia, warunki do gospodarowania w rolnictwie czy choćby dostęp do wody.

Szczegółowe informacje na temat wsparcia przyznanego cudzoziemcom i uchodźcom w ramach Indywidualnego Programu Integracji w latach 2019-2021 w powiecie wołomińskim prezentują tabele 1.23 oraz wykres 1.17.

Tabela 1.23

Wsparcie przyznane cudzoziemcom i uchodźcom w ramach Indywidualnego Programu Integracji w powiecie wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba cudzoziemców i uchodźców, którzy uzyskały wsparcie	15	4	12
Kwota dofinansowania	56 663,00	12 632,00	60 069,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla powiatu wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 1.17 Wsparcie przyznane cudzoziemcom i uchodźcom w ramach Indywidualnego Programu Integracji w powiecie wołomińskim w latach 2019-2021

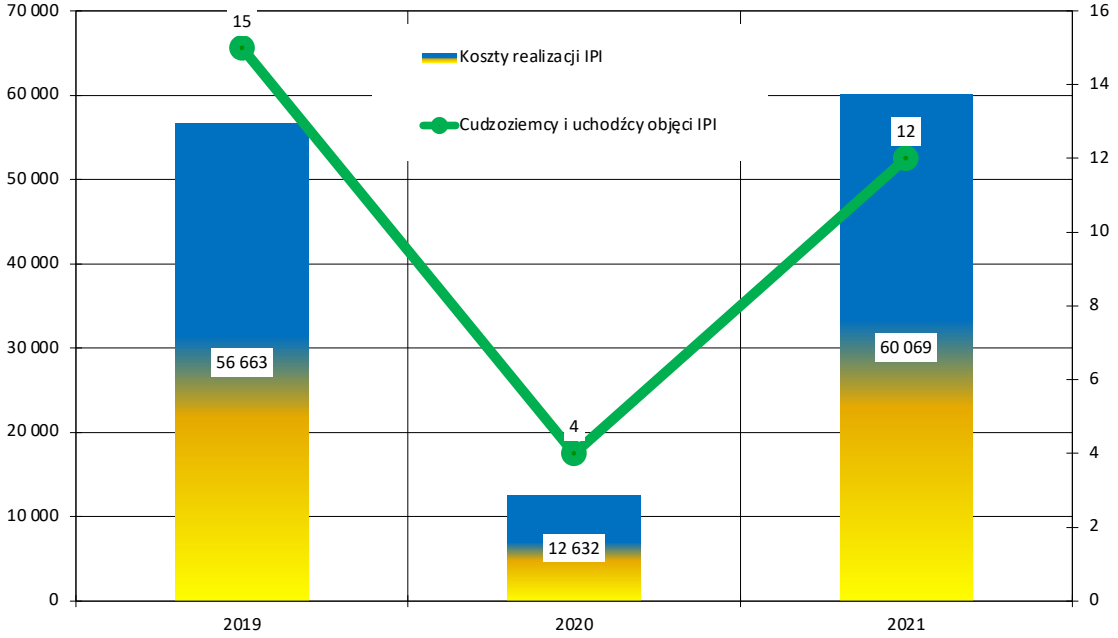

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla powiatu wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Od dnia 24 lutego 2022 tj. od dnia rozpoczęcia agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, pojawił się z dużą intensywnością problem uchodźców wojennych z Ukrainy. Od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę, kraj opuściły miliony uchodźców i uchodźczyń. Większość z nich dotarła do Polski, która wykazała się godną pochwały solidarnością. Jednak pod wieloma względami pomoc Ukraińcom i Ukrainkom spadła na barki zwykłych ludzi, jak choćby w kwestii zakwaterowania czy pomocy bezpośredniej. I chociaż uchodźców i uchodźczyń w Polsce jest coraz mniej – część wyjeżdża na Zachód lub wraca do Ukrainy – to polskie władze nadal stoją przed koniecznością zapewnienia dostępu do edukacji, rynku pracy, służby zdrowia czy mieszkalnictwa setkom tysięcy, a nawet milionom uchodźców i uchodźczyń z Ukrainy. Konieczne jest również zapewnienie im bezpieczeństwa i równego traktowania w Polsce. Sytuacja, w jakiej znalazły się osoby uciekające z Ukrainy do Polski, jest niezwykle trudna zarówno dla nich samych, jak i dla społeczeństwa przyjmującego. W tym kryzysowym czasie, fundamentalne jest zadbanie, by każdy i każda cieszyła się poszanowaniem swoich praw i wolności.

Dane statystyczne na temat uchodźców przebywających na terenie powiatu wołomińskiego są rozproszone w różnych instytucjach. Wg danych Powiatowego Urzędy Pracy w latach 2017-2021 w ewidencji nie znajdowały się osoby kwalifikujące się do tej grupy. Rok 2022 wprowadził szereg zmian w zasadach dot. zatrudniania cudzoziemców. Najważniejszą zmianą zarówno dla cudzoziemców jak i pracodawców było wydłużenie z 6 aż do 24 miesięcy czasu pracy na podstawie oświadczenia. 24 lutego 2022 roku wybuch

wojny w Ukrainie i przepisy wprowadzone ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym także miały wpływ na legalizację 25 pracy obcokrajowców. W 2022 roku pracodawcy do PUP w Wołominie złożyli 6 257 oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi. W porównaniu z rokiem 2021 był to spadek o 35%. Największy wpływ na spadek miała ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym, która pozwoliła obywatelom Ukrainy legalnie pracować bez oświadczeń i zezwoleń na pracę.

W kontekście pogarszającej się sytuacji demograficznej w Polsce, która w będzie ulegała dalszym zmianom również w powiecie wołomińskim, można prognozować jej negatywny wpływ w szczególności na rynek pracy oraz obciążenie wynikające z pogarszającego się wskaźnika obciążenia demograficznego. To będzie determinować konieczność podejmowania odważnych decyzji w polityce centralnej w zakresie stymulowania procesów migracyjnych oraz pozyskiwania wykwalifikowanych pracowników. Strategiczny horyzont czasowy decyzji i konstrukcja celów strategicznych powinny tworzyć płaszczyznę zmierzenia się ze zjawiskiem imigracji, która może stanowić jedno z potencjalnych rozwiązań pozwalających na przeciwdziałaniu negatywnych zjawisk demograficznych.

1.8. Kadry i zasoby instytucji pomocy społecznej

1.8.1. Kadry i zasoby instytucji pomocy społecznej podległe samorządowi powiatowemu

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie zostało powołane uchwałą nr IV-18/99 Rady powiatu wołomińskiego z dnia 12 stycznia 1999 r. w sprawie utworzenia Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

PCPR Wołomin działa na podstawie:

- ✓ Statutu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie (Uchwała nr XXXVII-361/2021 Rady powiatu wołomińskiego z dnia 30 września 2021 r. w sprawie uchwalenia Statutu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie)
- ✓ Regulaminu Organizacyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (Uchwała nr VI-499/2022 Zarządu powiatu wołomińskiego z dnia 13 grudnia 2022 r. oraz uchwała nr VI-271/2022 Zarządu powiatu wołomińskiego z dnia 11 sierpnia 2022 r.)

Centrum realizuje zadania własne powiatu wołomińskiego oraz zadania zlecone z administracji rządowej w zakresie:

- ✓ **pomocy społecznej** na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej Dz. U. z 2023 r. poz. 901,
- ✓ **działań na rzecz osób niepełnosprawnych** na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Dz. U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852,
- ✓ **wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej** na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Dz. U. z 2022 r. poz. 447, 1700, 2140, z 2023 r. poz. 403, 535, 818,
- ✓ **przeciwdziałania przemocy domowej** na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej Dz. U. z 2021 r. poz. 1249, z 2023 r. poz. 289, 535.

W roku 2022 r. w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie zatrudnionych było 55 osób (48 etatów) w ramach następujących stanowisk:

1. Kierownicze stanowiska urzędnicze:
    a. dyrektor jednostki – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    b. zastępca dyrektora – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    c. kierownik Specjalistycznej Poradni Rodzinnej /psycholog – 0,75 etatu (wykształcenie wyższe)
    d. kierownik Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    e. przewodnicząca Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności – 1 etat (wykształcenie wyższe)
2. Stanowiska urzędnicze:
    a. radca prawny – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    b. starszy referent – 4 etaty (wykształcenie wyższe)
    c. samodzielny referent – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    d. inspektor - 3 etaty (3 osoby z wykształceniem wyższym)
    e. podinspektor – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    f. starszy inspektor – 2 etaty (wykształcenie wyższe)
    g. starszy specjalista – 2 etaty (2 osoby z wykształceniem wyższym)
    h. sekretarz Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności – 1 etat (wykształcenie wyższe)

3. Stanowiska pracownicze:
    a. pracownik socjalny – 2 etaty (2 osoby z wykształceniem wyższym)
    b. recepcjonista – 2/1,5 etatu (2 osoby z wykształceniem średnim)
    c. starszy pracownik socjalny – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    d. starszy specjalista pracy z rodziną – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    e. starszy specjalista pracy socjalnej 3/2,80 etatu (3 osoby z wykształceniem wyższym)
    f. główny specjalista - 2 etaty (2 osoby z wykształceniem wyższym)
    g. psycholog- 11/5,75 etatu / (11 osób z wykształceniem wyższym)
    h. psychoterapeuta – 1/0,20 etatu (wykształcenie wyższe)
    i. młodszy koordynator rodzinnej pieczy zastępczej – 1 etat (wykształcenie wyższe)
    j. koordynator rodzinnej pieczy zastępczej 6 etatów (6 osób z wykształceniem wyższym)
    k. starszy koordynator rodzinnej pieczy zastępczej 4 etaty (4 osoby z wykształceniem wyższym)
4. Stanowiska obsługi:
    a. osoba sprzątająca - 1 etat (wykształcenie zawodowe)

Ponadto Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie według stanu na 31.12.2022 r. zatrudniało 2 osoby w ramach prac interwencyjnych oraz 41 osób na podstawie umowy zlecenia:

- ✓ 8 osób do prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- ✓ 4 osoby jako rodziny zastępcze zawodowe,
- ✓ 14 osób jako osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich,
- ✓ 15 osób na pozostałych stanowiskach.

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w latach 2019-2022 w powiecie wołomińskim prezentują tabela 1.24 oraz wykres 1.18.

Tabela 1.24

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w powiecie wołomińskim w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Liczba ogółem pracowników jednostki pomocy społecznej	39	41	41	55
Kadra kierownicza	2	2	2	5
Pracownicy socjalni	10	10	10	8
w tym posiadający specjalizację z organizacji pomocy społecznej	2	2	2	2
Pozostali pracownicy	27	29	29	42
Zatrudnienie pomocnicze	2	3	4	6
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	1	1	0	2
w tym staże	1	2	4	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla powiatu wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 1.18 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w powiecie wołomińskim w latach 2019-2022

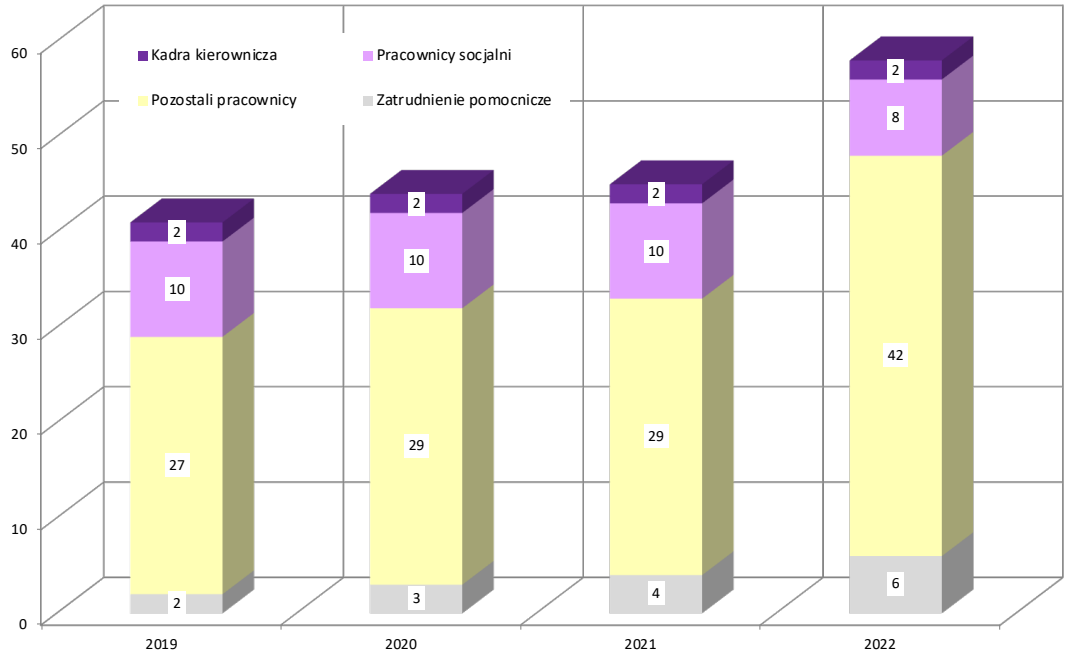

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla powiatu wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Potrzeby w zakresie rozwoju kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w roku 2023 przewiduje się na 58 pracowników ogółem oraz 8 osób zatrudnienia pomocniczego w tym:

- ✓ 5 kierowniczych stanowisk urzędniczych
- ✓ 8 pracowników socjalnych
- ✓ 45 pozostałych pracowników
- ✓ 8 osób zatrudnienia pomocniczego, w tym 3 osoby zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne) oraz 5 osób na stażach.

Warto rozważyć zwiększenie liczby etatów specjalistycznych o:

- ✓ etat lekarza psychiatry specjalisty lub w trakcie specjalizacji, przy czym ze względu na ograniczoną dostępność – można wprowadzić porady zdalne,
- ✓ etat fizjoterapeuty z wyższym wykształceniem,
- ✓ etat neurologopedy z wyższym wykształceniem,
- ✓ etat psychologa z językiem ukraińskim,
- ✓ etat tłumacza języka migowego,
- ✓ etat superwizora dla pracowników instytucji.

1.8.2. Kadry i zasoby instytucji pomocy społecznej podległych samorządom gminnym

Gmina Dąbrówka

W gminie Dąbrówka nie prowadzą działalności instytucje pomocy społecznej tj. domy pomocy społecznej, noclegownie, ogrzewalnie, mieszkania chronione, ośrodki interwencji kryzysowej, placówki specjalistycznego poradnictwa czy rodzinne domy pomocy, finansowane z budżetu gminy. Osoby wymagające wsparcia instytucjonalnego są kierowane do placówek odpowiedniego typu zlokalizowanych poza teren gminy, głównie w powiecie wołomińskim. Wsparcie w formie poradnictwa specjalistycznego udzielane jest w jednostkach takich jak: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – Punkt Konsultacyjno-Informacyjny, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, Środowiskowe Domy Samopomocy i inne. Od stycznia 2020 roku na terenie Gminy Dąbrówka funkcjonuje Klub Senior+, który powstał w ramach Programu Wieloletniego Senior+ na lata 2015-2020. W placówce zatrudniony jest na umowę zlecenie

Kierownik Klubu oraz w ramach umowy na prowadzenie usług animator zajęciowy. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.25.

Tabela 1.25

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Gminie Dąbrówka w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Liczba ośrodków wsparcia	0	0	1	1
Liczba miejsc ogółem	0	0	15	15
Liczba osób korzystających	0	0	15	15
Liczba osób oczekujących	0	0	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	0	0	1	1
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	0,00	0,00	51 085,00	59 782,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Dąbrówka, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Gminie Dąbrówka prezentują tabela 1.26 oraz wykres 1.19.

Tabela 1.26

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Dąbrówka w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	13	11	12	12
Kadra kierownicza	1	1	2	2
Pracownicy socjalni	5	5	5	5
Pozostali pracownicy	7	5	5	5
Zatrudnienie pomocnicze	1	0	0	1
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	0
w tym staże	1	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Dąbrówka, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce

Wykres 1.19 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Dąbrówka w latach 2019-2022

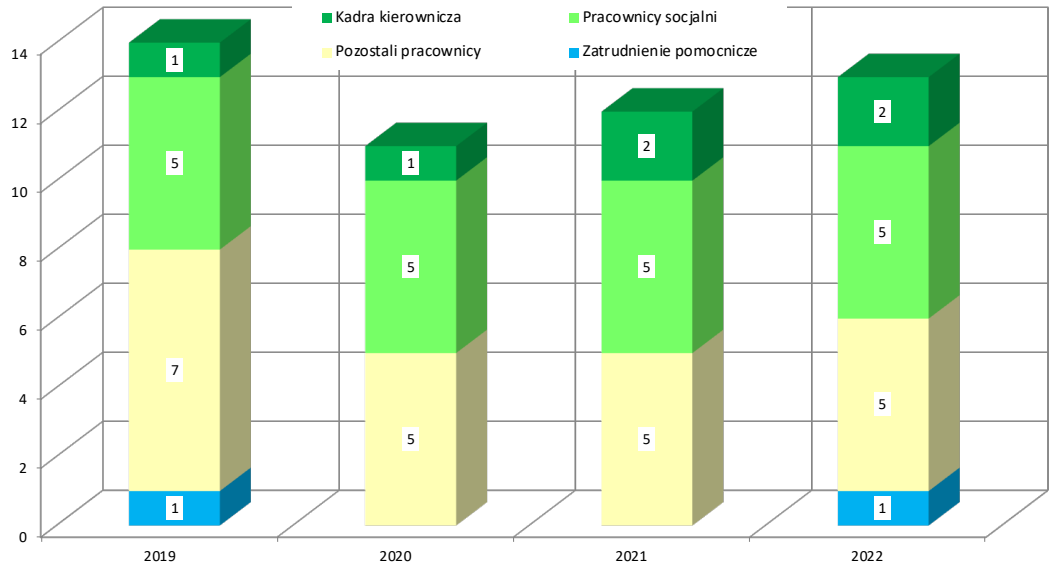

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Dąbrówka, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce

W okresie 2019-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych.

W latach 2019-2022 w jednostce pomocy społecznej nie funkcjonował Zespół pracy socjalnej i integracji społecznej, o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzona jest w oparciu o program współpracy, w którym corocznie określa się środki finansowe przewidziane na realizację zadań publicznych w ramach konkursu ofert. GOPS współpracował z Powiślańskim Towarzystwem Społecznym na rzecz mieszkańców z terenu gminy Dąbrówka. Organizacja ta pozyskuje środki finansowe z innych źródeł na realizację swoich działań statutowych i jednocześnie obejmuje wsparciem pomocowym osoby tego wymagające zamieszkujące na terenie gminy. Ponadto współpracowano z Bankiem Żywności SOS w Warszawie w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa. Pomocą żywnościową w roku 2022 objętych zostało 111 rodziny (w tym 242 osoby). Łącznie przekazano niespełna 6 ton żywności o wartości 32 052,50 zł. GOPS w Dąbrówce nie zlecał realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym.

Miasto i Gmina Jadów

W gminie Jadów nie prowadzą działalności instytucje pomocy społecznej tj. domy pomocy społecznej, noclegownie, ogrzewalnie, mieszkania chronione, ośrodki interwencji kryzysowej, placówki specjalistycznego poradnictwa czy rodzinne domy pomocy, finansowane z budżetu gminy. Osoby wymagające wsparcia instytucjonalnego są kierowane do placówek odpowiedniego typu zlokalizowanych poza teren gminy, głównie w powiecie wołomińskim. Wsparcie w formie poradnictwa specjalistycznego udzielane jest w jednostkach takich jak: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – Punkt Konsultacyjno-Informacyjny, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, Środowiskowe Domy Samopomocy i inne. W 2022 roku na terenie Gminy Jadów rozpoczęła funkcjonowanie spółdzielnia socjalna dla której JST jest założycielem.

W okresie 2019-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych.

W latach 2019-2022 w jednostce pomocy społecznej nie funkcjonował Zespół pracy socjalnej i integracji społecznej, o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej.

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Gminie Jadów prezentują tabela 1.27 oraz wykres 1.20.

Tabela 1.27

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Jadów w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	10	9	11	11
Kadra kierownicza	1	1	1	1
Pracownicy socjalni	4	4	4	4
Pozostali pracownicy	5	4	6	6
Zatrudnienie pomocnicze	1	1	1	1
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	0
w tym staże	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Jadów, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jadowie

Wykres 1.20 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Jadów w latach 2019-2022

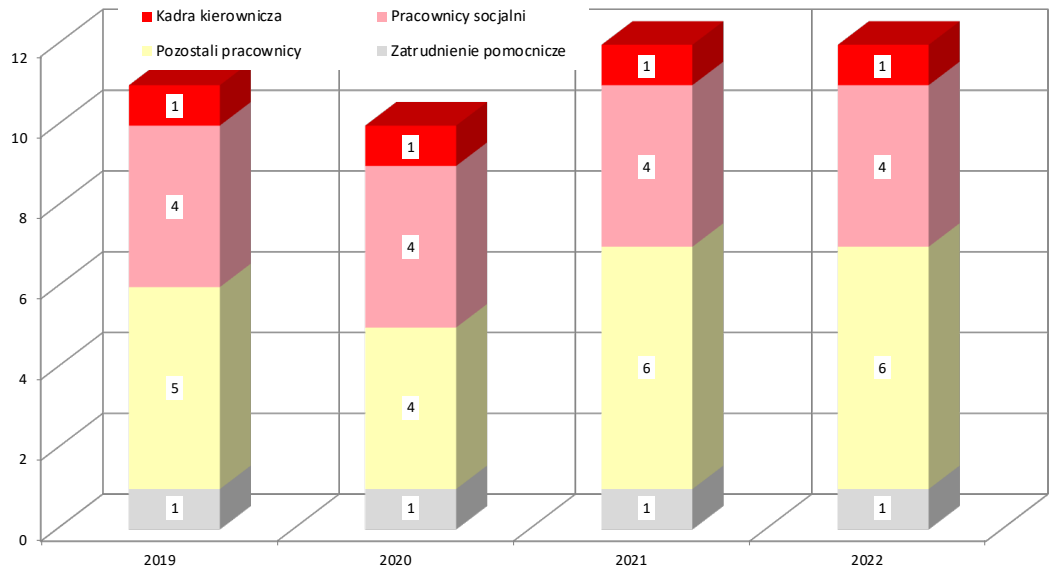

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Jadów, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jadowie

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jadowie współpracował z organizacjami pozarządowymi Caritas Parafii w Urlach, Polskim Związkiem Emerytów Rencistów i Inwalidów w Łochowie w ramach kierowania mieszkańców Gminy Jadów do pomocy żywnościowej. W 2022 roku Ośrodek współpracował również ze Stowarzyszeniem Na Rzecz Rozwoju Gminy Jadów realizując projekt skierowany do rodzin.

Gmina Klembów

W gminie Klembów prowadzą działalność następujące instytucje pomocy społecznej, finansowane z budżetu gminy – Klub Integracji Społecznej oraz dwa mieszkania chronione. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.28.

Tabela 1.28

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Gminie Klembów w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ośrodki wsparcia				
Liczba ośrodków wsparcia	0	0	1	1
Liczba miejsc ogółem	0	0	20	20

Liczba osób korzystających	0	0	17	18
Liczba osób oczekujących	0	0	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	0	0	0	0
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	0,00	0,00	34 414,00	53 606,00
Mieszkania chronione				
Liczba mieszkań chronionych	1	1	1	2
Liczba miejsc ogółem	3	3	3	6
Liczba osób korzystających	0	4	2	4
Liczba osób oczekujących	0	0	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	0	0	0	0
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	0,00	0,00	930,00	24 739,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Klembów, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Gminie Klembów prezentują tabela 1.29 oraz wykres 1.21.

Tabela 1.29

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Klembów w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	12	14	9	9
Kadra kierownicza	1	1	1	1
Pracownicy socjalni	4	4	4	4
Pozostali pracownicy	7	9	4	4
Zatrudnienie pomocnicze	0	0	0	2
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	1
w tym staże	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Klembów, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie

Wykres 1.21 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Klembów w latach 2019-2022

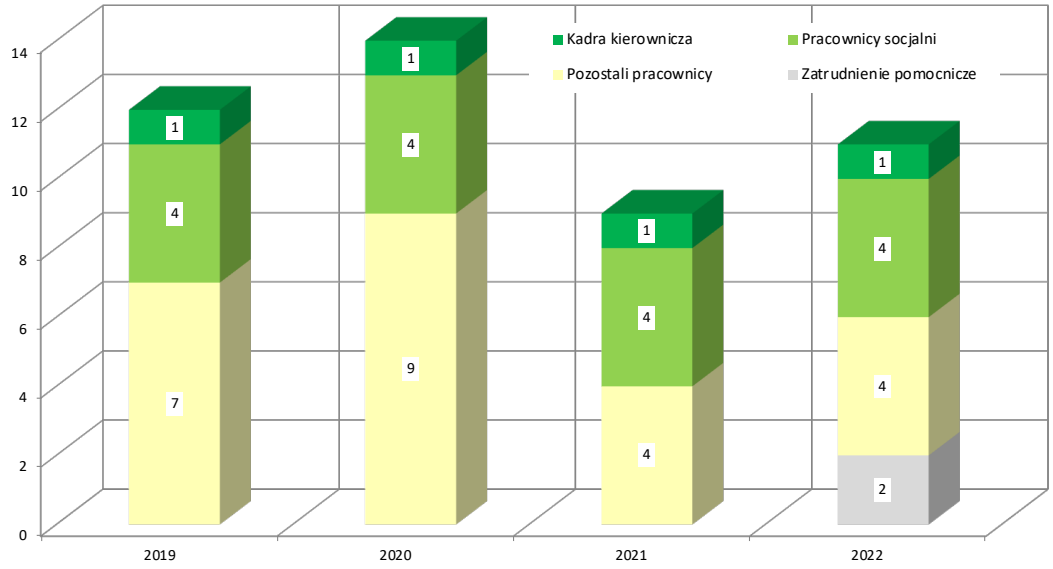

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Klembów, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie

W okresie 2019-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych.

W latach 2019-2022 w jednostce pomocy społecznej nie funkcjonował Zespół pracy socjalnej i integracji społecznej, o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzona GOPS Klembów obejmowała zlecenie zapewnienia schronienia dla osób bezdomnych na rzecz Stowarzyszenia ANTIDOTUM, wpisane do rejestru placówek zapewniających miejsca noclegowe na terenie województwa mazowieckiego. Przedmiotem umowy była współpraca pomiędzy Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Klembowie, a Domem Terapii i Readaptacji Społecznej prowadzonym przez Stowarzyszenie ANTIDOTUM w ramach zapewnienia dwóch miejsc tymczasowego schronienia dla osób bezdomnych – kobiet lub mężczyzn z terenu gminy Klembów. W 2022 roku w schronisku przebywała 1 osoba.

Miasto Kobyłka

W mieście Kobyłka prowadzą działalność następujące instytucje pomocy społecznej, finansowane z budżetu gminy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie *Qźnia*, Spółdzielnia Socjalna Podkowa. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.30.

Tabela 1.30

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Mieście Kobyłka w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Placówki wsparcia dziennego				
Liczba miejsc ogółem	50	30	30	30
Liczba osób korzystających	46	15	11	18
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	3	3	3	3
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	180 000,00	130 000,00	130 000,00	150 000,00
Spółdzielnie socjalne				
Liczba spółdzielni socjalnych dla których JST jest założycielem lub członkiem	0	0	0	1
Liczba osób zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych	0	0	0	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Kobyłka, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Mieście Kobyłka prezentują tabela 1.31 oraz wykres 1.22.

Tabela 1.31

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Mieście Kobyłka w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	24	22	24	25
Kadra kierownicza	1	1	2	2
Pracownicy socjalni	9	7	9	9
Pozostali pracownicy	14	14	13	14
Zatrudnienie pomocnicze	0	1	1	1
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	0
w tym staże	0	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Kobyłka, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce

Wykres 1.22 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Mieście Kobyłka w latach 2019-2022

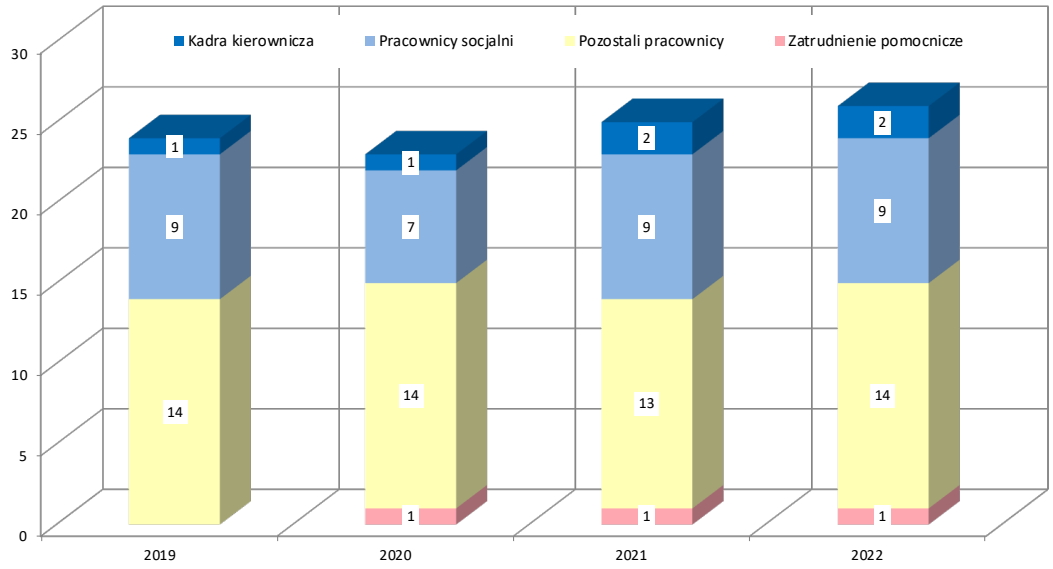

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Kobyłka, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce

W okresie 2021-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych. W latach 2019-2020 ustawowy warunek nie był spełniany.

W latach 2019-2022 w jednostce pomocy społecznej nie funkcjonował Zespół pracy socjalnej i integracji społecznej, o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzona OPS Kobyłka obejmowała zlecenie 17 organizacjom pozarządowym w trybie działalności pożytku publicznego 39 umów na kwotę 915 837 zł. Ponadto jedno postępowanie w trybie zamówień publicznych zawierało klauzule społeczną. Usługi opiekuńcze zlecono 1 organizacji pozarządowej oraz 1 podmiotowi ekonomii społecznej - Spółdzielnia Socjalna *Qźnia* na łączna kwotę 346 822 zł., specjalistyczne usługi opiekuńcze zlecono 1 organizacji pozarządowej na kwotę 10 440 zł.

Miasto Marki

W mieście Marki prowadzą działalność następujące instytucje pomocy społecznej, finansowane z budżetu gminy: dwa mieszkania chronione, placówki wsparcia dziennego, Centrum Integracji Społecznej. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.32.

Tabela 1.32

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Mieście Marki w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Placówki wsparcia dziennego				
Liczba miejsc ogółem	75	75	70	75
Liczba osób korzystających	80	49	41	78
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	2	1	1	1
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	699 053,00	464 919,00	485 456,00	385 330,00
Mieszkania chronione				
Liczba mieszkań chronionych	1	1	1	2
Liczba miejsc ogółem	3	3	3	4
Liczba osób korzystających	7	3	0	3
Liczba osób oczekujących	3	0	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	1	1	1	1
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	5 536,00	5 045,00	5 583,00	17 780,00
Centrum Integracji Społecznej				
Liczba uczestników zajęć	18	22	23	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Marki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach

W okresie 2021-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych. W latach 2019-2020 ustawowy warunek nie był spełniany.

W 2022 roku w jednostce pomocy społecznej funkcjonował zespół pracy socjalnej i integracji społecznej, o których mowa w artykule 110 a ustęp 3 ustawy o pomocy społecznej. Zespół liczył 8 osób w tym: kierownik, 4 pracowników socjalnych oraz 1 specjalista pracy z rodziną i 2 asystentów rodziny.

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Mieście Marki prezentują tabela 1.33 oraz wykres 1.23.

Tabela 1.33

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Mieście Marki w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	35	38	36	35
Kadra kierownicza	1	3	4	4
Pracownicy socjalni	12	15	12	11
Pozostali pracownicy	22	20	20	20
Zatrudnienie pomocnicze	0	0	0	2
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	1
w tym staże	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Marki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach

Wykres 1.23 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Mieście Marki w latach 2019-2022

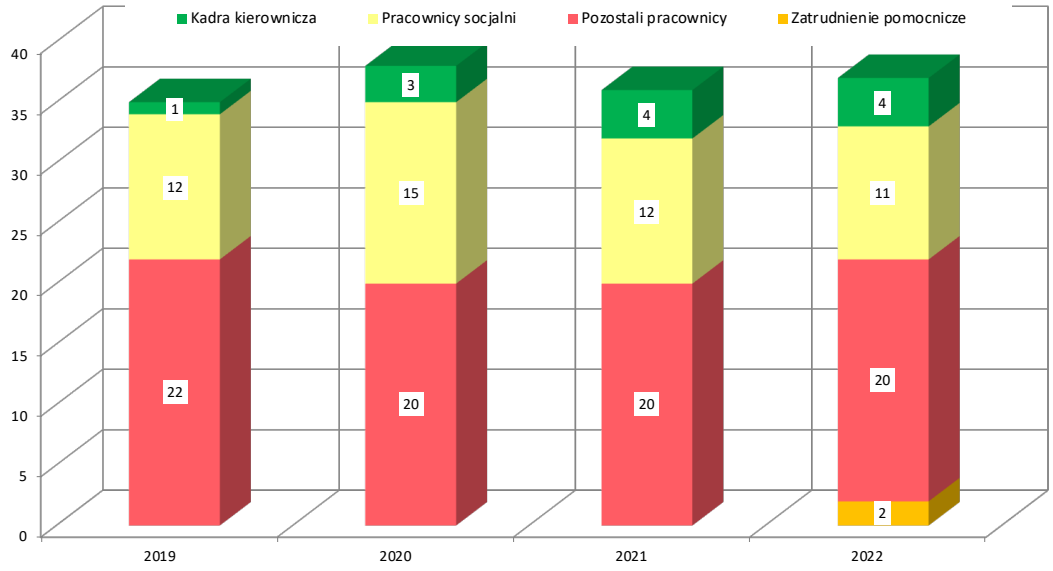

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Marki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach

Współpraca z organizacjami pozarządowymi prowadzona OPS Marki obejmowała zlecenie czterem organizacjom pozarządowym w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie 6 umów:

- ✓ Fundacja *Otwarte Serce* - 2 umowy,
- ✓ Stowarzyszenie *Q Rozwojowi* - 1 umowa,
- ✓ Stowarzyszenie *Razem w przyszłość* - 1 umowa,
- ✓ Spółdzielnia Socjalna *Pożytek* - 2 umowy

na kwotę 1.302.830,00 zł. W trybie zamówień publicznych zlecono Spółdzielni Socjalnej *Pożytek*, której przekazano dotacje w kwocie 499.596,00 zł. Usługi opiekuńcze zlecono Spółdzielni Socjalnej *Pożytek* – na kwotę 499.596,00 zł.

Gmina Poświętne

W gminie Poświętne prowadzą działalność dwa Kluby *Senior+* jako placówki wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej dla osób starszych, finansowane z budżetu gminy Poświętne. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.34.

Tabela 1.34

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Gminie Poświętne w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Liczba ośrodków wsparcia	0	0	2	2
Liczba miejsc ogółem	0	0	40	40
Liczba osób korzystających	0	0	40	40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Poświętne, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem

W okresie 2021-2022 oraz w roku 2019 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych. W roku 2020 ustawowy warunek nie był spełniany.

W latach 2019-2022 w jednostce pomocy społecznej nie funkcjonował Zespół pracy socjalnej i integracji społecznej, o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej.

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Gminie Poświętne prezentują tabela 1.35 oraz wykres 1.24.

Tabela 1.35

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Poświętne w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	9	12	9	10
Kadra kierownicza	1	1	2	2
Pracownicy socjalni	3	2	3	3
Pozostali pracownicy	5	9	4	5
Zatrudnienie pomocnicze	0	0	1	1
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	0
w tym staże	0	0	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Poświętne, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem

Wykres 1.24 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Poświętne w latach 2019-2022

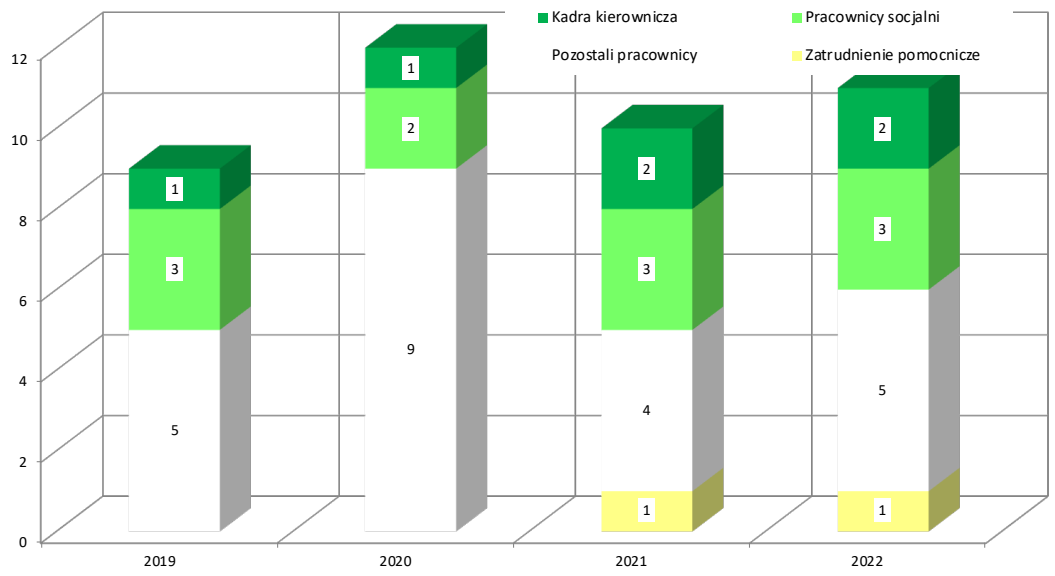

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Poświętne, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem

W gminie Poświętne w 2022 roku nie zlecono działań organizacjom pozarządowym w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i woluntariacie.

Miasto i Gmina Radzymin

W gminie Radzymin prowadzą działalność następujące instytucje pomocy społecznej, finansowane z budżetu gminy: placówka wsparcia dziennego - Radzymiński Klub Inspiracji i klub integracji społecznej. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.36.

Tabela 1.36

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Gminie Radzymin w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Placówki wsparcia dziennego				
Liczba miejsc ogółem	0	0	15	15
Liczba osób korzystających	0	0	15	10
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	0	0	3	3
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	0,00	0,00	216 539,00	308 128,00
Centrum Integracji Społecznej				
Liczba uczestników zajęć	25	14	16	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Radzymin, Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Gminie Radzymin prezentują tabela 1.37 oraz wykres 1.25.

Tabela 1.37

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Radzymin w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	28	29	27	24
Kadra kierownicza	1	2	2	2
Pracownicy socjalni	11	11	10	10
Pozostali pracownicy	16	16	15	12
Zatrudnienie pomocnicze	55	20	16	20
w tym woluntariusze	54	20	16	20
w tym staże	1	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Radzymin, Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie

Wykres 1.25 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Radzymin w latach 2019-2022

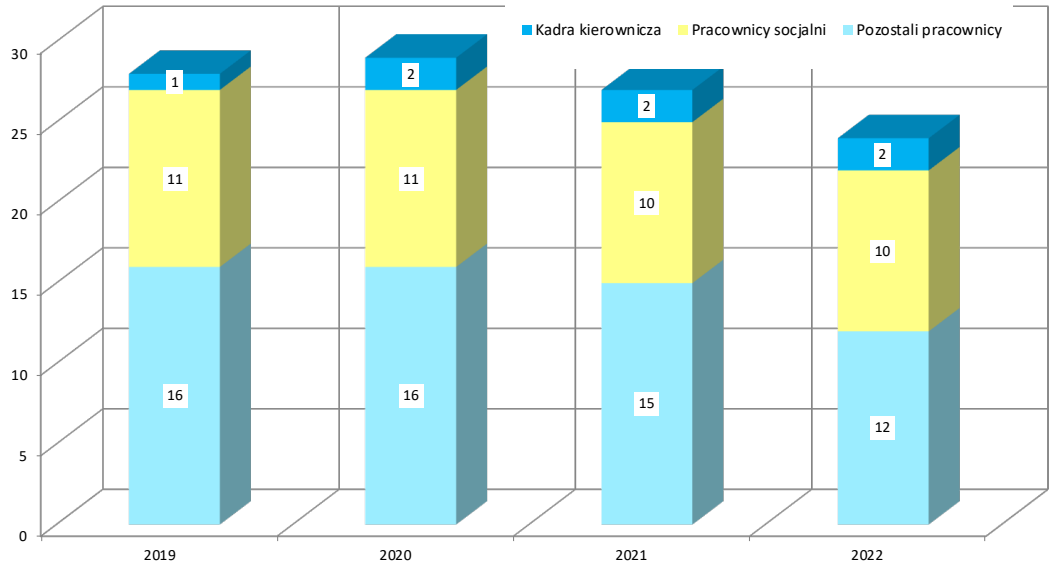

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Radzymin, Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie

W okresie 2019-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych.

W 2022 roku w jednostce pomocy społecznej funkcjonowały trzy zespoły o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej:

1. Zespół ds. usług, liczący 5 osób, w tym 3 asystentów, starszy pracownik socjalny oraz specjalista pracy socjalnej,
2. Zespół ds. pracy socjalnej, liczący 5 osób, w tym 2 specjalistów pracy socjalnej, starszy pracownik socjalny oraz 2 pracowników socjalnych;
3. Zespół ds. świadczeń przyznawanych decyzją, liczący 3 osoby, w tym specjalista pracy socjalnej, starszy pracownik socjalny oraz pracownik socjalny.

W gminie Radzymin w 2022 r. w trybie otwartego konkursu ofert na realizację zadania publicznego podjęto współpracę z podmiotem wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, który realizował dwie umowy na łączną kwotę 1 024 335,00 zł.

Gmina Strachówka

W gminie Strachówka nie prowadzą działalności instytucje pomocy społecznej finansowane z budżetu gminy. Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Gminie Strachówka prezentuje tabela 1.38.

Tabela 1.38

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Strachówka w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	5	5	5	5
Kadra kierownicza	1	1	1	1
Pracownicy socjalni	2	2	2	2
Pozostali pracownicy	2	2	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Gminy Strachówka, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Strachówce

W okresie 2019-2020 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych. Od roku 2021 ośrodek warunku nie spełnia

W latach 2019-2022 w jednostce pomocy społecznej nie funkcjonował Zespół pracy socjalnej i integracji społecznej, o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Strachówce w 2022 roku współpracował z Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej. Współpraca polegała na zaopatrzeniu najbardziej potrzebujących mieszkańców w artykuły żywnościowe w ranach *Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020*. Pomoc w tej formie otrzymało 237 mieszkańców gminy.

Miasto i Gmina Tłuszcz

W gminie Tłuszcz w ramach struktury Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonują: placówki wsparcia dziennego (Punkt Pomocy Dziecku i Rodzinie w Tłuszczu, Świetlica Środowiskowa w Jasienicy i Świetlica Środowiskowa w Stryjkach), Klub Integracji Społecznej oraz Uniwersytet Trzeciego Wieku, wszystkie finansowane z budżetu gminy. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.39.

Tabela 1.39

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Gminie Tłuszcz w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ośrodki wsparcia				
Liczba miejsc ogółem	15	15	15	0
Liczba osób korzystających	15	15	15	0
Liczba osób oczekujących	0	0	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	2	2	1	0
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	23 400,00	18 600,00	16 708,00	0,00
Placówki wsparcia dziennego				
Liczba miejsc ogółem	133	133	133	133
Liczba osób korzystających	56	202	53	46
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	3	3	3	3
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	87 000,00	118 277,00	121 866,00	129 835,00
Klub Integracji Społecznej				
Liczba uczestników zajęć	106	5	5	15
Spółdzielnie socjalne				
Liczba spółdzielni socjalnych dla których JST jest założycielem lub członkiem	1	1	1	1
Liczba osób zatrudnionych w spółdzielniach socjalnych	87	64	78	124

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Tłuszcz, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu

W okresie 2019-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych.

W 2022 roku w jednostce pomocy społecznej funkcjonowały trzy zespoły o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej:

1. Zespół ds. świadczeń przyznawanych decyzją – 3 specjalistów pracy socjalnej,
2. Zespół ds. pracy socjalnej – liczący 3 pracowników socjalnych,
3. Zespół ds. usług – liczący 4 osoby, w tym 3 pracowników socjalnych oraz specjalistę pracy socjalnej.

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Gminie Tłuszcz prezentują tabela 1.40 oraz wykres 1.26.

Tabela 1.40

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Tłuszcz w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	22	22	24	24
Kadra kierownicza	2	2	2	3
Pracownicy socjalni	10	11	10	10
Pozostali pracownicy	10	9	12	11
Zatrudnienie pomocnicze	8	5	15	25
w tym woluntariusze	7	4	15	25
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	1	1	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Tłuszcz, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu

Wykres 1.26 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Tłuszcz w latach 2019-2022

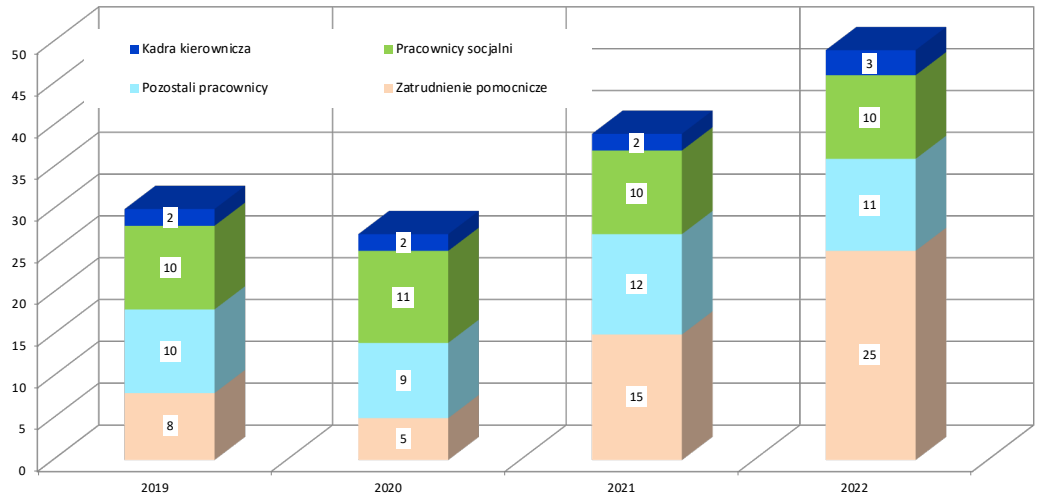

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Tłuszcz, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu

W gminie Tłuszcz w roku 2022 zlecono dziewięciu organizacjom pozarządowym w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i woluntariacie 12 umów na kwotę 81 000,00 zł. Usługi opiekuńcze w trybie zamówienia publicznego zlecono Spółdzielni Socjalnej *Pożytek* na kwotę 456 992,50 zł.

Miasto i Gmina Wołomin

W gminie Wołomin prowadzą działalność następujące instytucje pomocy społecznej, finansowane z budżetu gminy: Ośrodek Pomocy Społecznej, Dzienny Dom Senior+, Środowiskowy Dom Samopomocy. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.41.

Tabela 1.41

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Gminie Wołomin w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Środowiskowe domy samopomocy				
Liczba miejsc ogółem	35	35	35	35
Liczba osób korzystających	19	39	38	40
Liczba osób oczekujących	0	0	0	18
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	9	12	12	17
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	322 458,00	723 761,00	875 525,00	976 305,00
Dzienne domy pomocy				
Liczba miejsc ogółem	15	15	15	15
Liczba osób korzystających	21	21	17	19
Liczba osób oczekujących	0	0	0	6
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	2	2	2	3
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	268 388,00	406 465,00	424 873,00	347 868,00
Placówki wsparcia dziennego				
Liczba miejsc ogółem	90	95	95	65
Liczba osób korzystających	116	109	109	59
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	7	9	9	9
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	765 439,00	670 103,00	663 385,00	608 524,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Wołomin, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Gminie Wołomin prezentują tabela 1.42 oraz wykres 1.27.

Tabela 1.42

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Wołomin w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	74	84	58	72
Kadra kierownicza	2	5	4	7
Pracownicy socjalni	25	23	24	24
Pozostali pracownicy	47	56	30	41
Zatrudnienie pomocnicze	0	8	8	9
w tym woluntariusze	0	8	8	8
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Wołomin, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie

Wykres 1.27 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Gminie Wołomin w latach 2019-2022

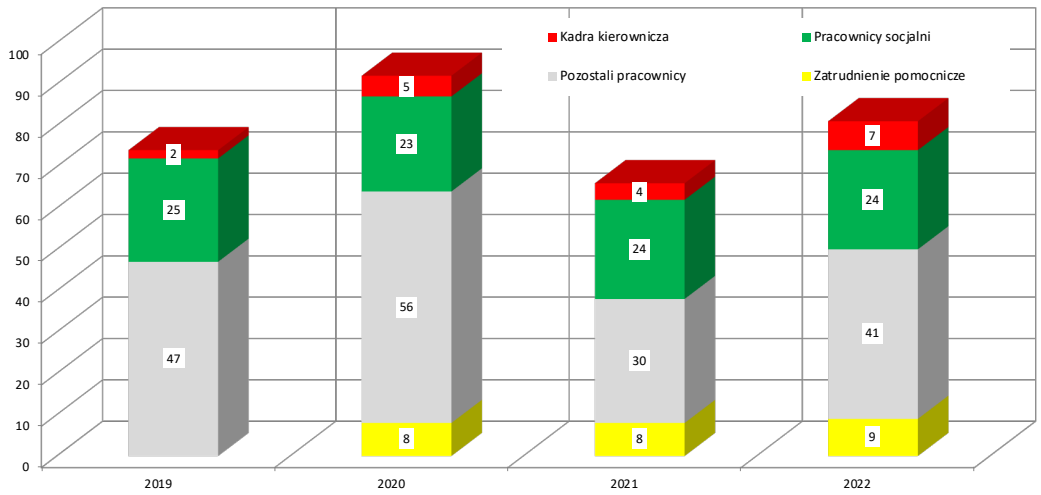

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta i Gminy Wołomin, Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie

W okresie 2021-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych. W latach 2019-2020 ustawowy warunek nie był spełniany.

W 2022 roku w jednostce pomocy społecznej funkcjonował jeden zespół, o którym mowa w artykule 110 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej. Był to zespół pracy socjalnej, który liczył 5 specjalistów pracy socjalnej.

W gminie Wołomin w roku 2022 zawarto 36 umów z organizacjami pozarządowymi na kwotę 1 308 653,16 zł, w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i woluntariacie.

Miasto Ząbki

W mieście Ząbki prowadzą działalność następujące instytucje pomocy społecznej, finansowane z budżetu gminy: placówki wsparcia dziennego. Inne placówki jak noclegownia, środowiskowy dom samopomocy nie są placówkami finansowanymi z budżetu miasta. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.43.

Tabela 1.43

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Mieście Ząbki w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Środowiskowe domy samopomocy				
Liczba miejsc ogółem	25	25	25	25
Liczba osób korzystających	26	26	26	25
Liczba osób oczekujących	20	17	16	14
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	6	6	6	6
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	391 680,00	601 725,00	598 875,00	655 214,00
Placówki wsparcia dziennego				
Liczba miejsc ogółem	125	125	125	105
Liczba osób korzystających	125	73	40	112
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	14	14	18	17
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	955 378,00	933 935,00	968 360,00	1 038 289

Warsztat terapii zajęciowej				
Liczba uczestników zajęć	0	0	0	24
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	0	0	0	3
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	0,00	0,00	0,00	481 157,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Ząbki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach

W okresie 2019-2021 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych. W roku 2022 ustawowy warunek nie był spełniany.

W 2022 roku w jednostce pomocy społecznej funkcjonowały następujące zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej, o których mowa w artykule 110 a ustęp 3 ustawy o pomocy społecznej: Zespół ds. pierwszego kontaktu, Zespół ds. świadczeń przyznawanych decyzją, zespół ds. pracy socjalnej oraz Zespół ds. usług.

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Mieście Ząbki prezentują tabela 1.44 oraz wykres 1.28.

Tabela 1.44

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Mieście Ząbki w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	26	33	26	27
Kadra kierownicza	1	7	7	5
Pracownicy socjalni	7	11	8	8
Pozostali pracownicy	19	15	11	14
Zatrudnienie pomocnicze	1	1	3	26
w tym woluntariusze	0	0	3	23
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	1
w tym staże	1	1	0	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Ząbki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach

Wykres 1.28 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Mieście Ząbki w latach 2019-2022

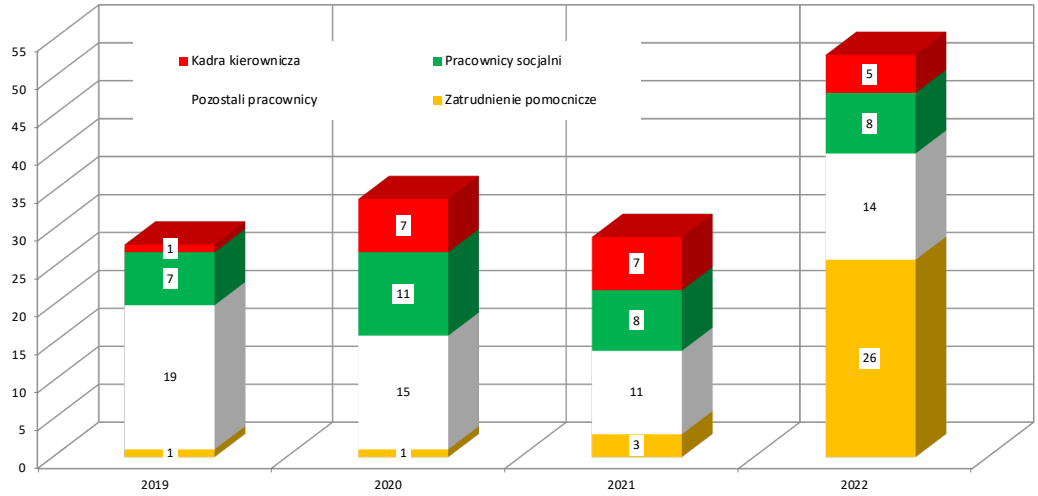

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Ząbki, Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach

Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach w latach 2019-2022 nie współpracował z organizacjami pozarządowymi w zakresie zadań zleconych w trybie zapisów ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie w obszarze pomocy i wsparcia.

Miasto Zielonka

W mieście Zielonka instytucją pomocy społecznej, finansowaną z budżetu gminy jest Ośrodek wsparcia *Muminki*. Szczegółowe Informacje na temat zasobów instytucjonalnych pomocy i wsparcia prezentuje tabela 1.45.

Tabela 1.45

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w Mieście Zielonka w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Kluby samopomocy				
Liczba miejsc ogółem	13	50	50	50
Liczba osób korzystających	13	50	50	50
Liczba osób oczekujących	0	0	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	2	0	1	1
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	196 313,00	38 363,00	95 900,00	333 316,00

Placówki wsparcia dziennego				
Liczba miejsc ogółem	55	55	55	55
Liczba osób korzystających	55	55	41	48
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem	8	8	8	8
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek	195 000,00	195 000,00	250 000,00	250 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Zielonka, Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonce

W okresie 2019-2022 ośrodek spełniał ustawowy warunek – 1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej oraz zatrudniał co najmniej 3 pracowników socjalnych.

W 2022 roku w jednostce pomocy społecznej funkcjonował jeden zespół pracy socjalnej i integracji społecznej, o których mowa w artykule 110 a ustęp 3 ustawy o pomocy społecznej, który liczył 2 osoby w tym 2 pracowników socjalnych.

Szczegółowe informacje na temat kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w latach 2019-2022 w Mieście Zielonka prezentują tabela 1.44 oraz wykres 1.28.

Tabela 1.44

Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Mieście Zielonka w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Ogółem we wszystkich rodzajach placówek	16	15	17	16
Kadra kierownicza	1	1	2	1
Pracownicy socjalni	6	7	6	6
Pozostali pracownicy	9	7	9	9
Zatrudnienie pomocnicze	0	0	0	1
w tym zatrudnienie subsydiowane (roboty publiczne, prace interwencyjne i inne)	0	0	0	0
w tym staże	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Zielonka, Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonce

Wykres 1.28 Kadry jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w Mieście Zielonka w latach 2019-2022

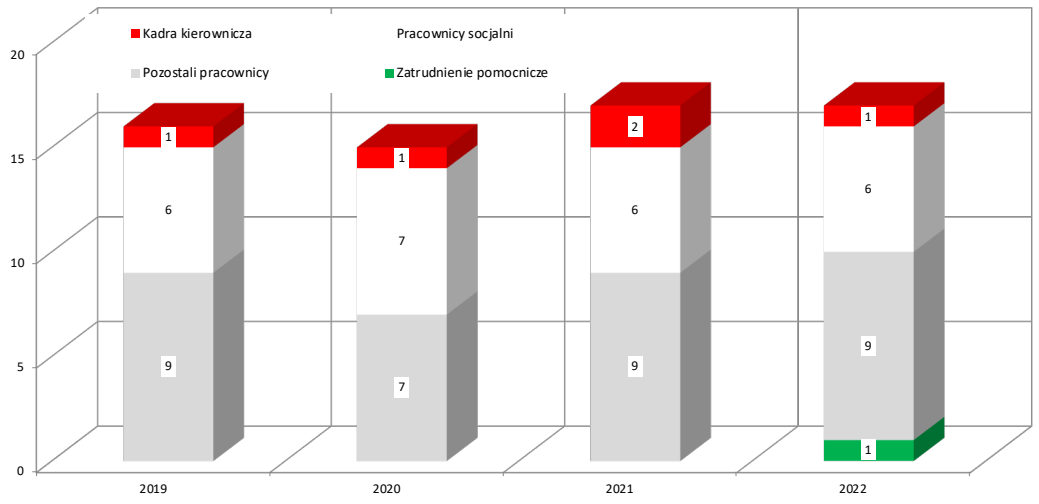

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* dla Miasta Zielonka, Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonce

W mieście Zielonka zlecono 27 organizacjom pozarządowym w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i woluntariacie 37 umów na kwotę 1 104 159 zł. Ośrodek Pomocy Społecznej we własnym zakresie prowadzi usługi opiekuńcze.

2. DIAGNOZA OBSZARÓW INTERWENCJI

2.1. Rodzina, dzieci i młodzież przebywające w instytucjach, w tym dzieci z niepełnosprawnościami

2.1.1. Sytuacja i struktura rodzin w Powiecie Wołomińskim

Rodzina to zbiór faktów różnej natury: biologicznych, psychologicznych, ekonomicznych, pedagogiczno-wychowawczych, aksjologicznych, socjalizacyjnych, kulturowych, itd. To zbiór swoistych wartości, norm, modelów, wzorów zachowań, które wyzwalają określone sposoby myślenia, reakcje uczuciowe, spostrzeganie siebie i świata, oceny przeszłości, teraźniejszości i przyszłości przekazywane w ramach między pokoleniowej transmisji. Rodzina to najbardziej naturalne środowisko wychowawcze.

Rodziny można podzielić na:

- ✓ małe, tzw. *rodziny nuklearne* – rodzice i dzieci zamieszkujące pod wspólnym dachem, prowadzące jedno gospodarstwo domowe,
- ✓ duże, tzw. *krąg rodzinny* – rodzice, dzieci, ciotki, wujowie, dziadkowie, kuzyni zamieszkujący wspólnie wraz z głową rodziny, prowadzący wspólne gospodarstwo domowe,
- ✓ rody, tzw. *klany rodzinne* – krewni w linii prostej i w liniach bocznych, nie koniecznie razem mieszkający, ale posiadający wspólny etos, wartości, którymi żyją,
- ✓ rozproszone duże rodziny – rodzina mała oraz członkowie rodziny dużej, mieszkający oddzielnie,
- ✓ zredukowane duże rodziny – rodzina mała i dziadkowie.

Strukturę rodziny, można definiować m.in. ze względu na liczbę pokoleń:

- ✓ Jednopokoleniowa (sami rodzice)
- ✓ Dwupokoleniowa (rodzice z dziećmi)
- ✓ Trzypokoleniowa (rodzice, dzieci, dziadkowie)

Ze względu na kompletność członków rodziny:

Pełna:

- ✓ naturalna,

- ✓ zrekonstruowana (jeden nowy rodzic, np. po rozwodzie lub śmierci),
- ✓ przysposobiona (adopcyjna),
- ✓ zastępcza (sprawuje prawną opiekę nad dzieckiem, przyznawaną przez sąd),
- ✓ kontraktowa (zawsze gotowa przyjąć dzieci na jakiś czas).

Niepełna:

- ✓ sieroca (brak rodziców na skutek śmierci, opiekę nad dziećmi przejmują krewni),
- ✓ półsieroca (śmierć jednego rodzica),
- ✓ rozbita (rozwód, separacja, porzucenie, wyjazd jednego rodzica za granicę),
- ✓ samotna matka niezamężna.

Ze względu na liczbę dzieci:

Wielodzietna – często autokratyczny styl wychowania, dzieci od początku uczą się współdziałania i współpracy z innymi, następuje szybsza ich socjalizacja, starsze przejmują opiekę nad młodszymi, dzielą się obowiązkami, ale i zabawkami, są lepiej przystosowane do zmian, do trudnych sytuacji życiowych, mają większą wytrzymałość emocjonalną, są bardzo samodzielne i odważne, otwarte, tolerancyjne, nie mają problemów w kontaktach z rówieśnikami,

Małodzietna – dzieci lub jedno dziecko czują się samotne, brakuje im towarzyszy do zabawy, rodzice często nie mają dla nich czasu, przyjmują styl liberalny w wychowaniu, matki czasem są nadopiekuńcze, co utrudnia dzieciom wejście w świat i socjalizację, jest przyczyną zaburzeń emocjonalnych,

Bezdzietna.

Ze względu na układ ról spełnianych w rodzinach, dzielimy je na:

- ✓ **rodziny typu pozyjconalnego** - są to rodziny konserwatywne, zamknięte, skoncentrowane na ścisłym przestrzeganiu zasad, praw i norm związanych z zajmowaniem konkretnej pozycji danego członka w rodzinie. Pozycje te są związane z wiekiem i płcią i ważnością danej osoby w rodzinie. Relacje w rodzinie są bardzo formalne, sztywne, role wyraźnie rozdzielone, hierarchia wartości narzucona. Komunikacja między członkami również formalna. Dziecko w takiej rodzinie nie rozwija się prawidłowo, nie ma w nim spontaniczności ani kreatywności, wszystko to zostaje stłumione przez posłuszeństwo i nadmierną odpowiedzialność. Dzieci często doświadczają tu chłodu emocjonalnego ze strony rodziców, gdyż oni nie pozwalają sobie na spontaniczne okazywanie uczuć,
- ✓ **rodziny uwzględniające osobowość** - więcej spontaniczności niż formalności. Role nie są tak ściśle i rygorystycznie przypisane do konkretnych osób. Najważniejsza jest indywidualność i osobowość każdego członka rodziny, jego wolność

i możliwość samostanowienia. Szanuje się potrzeby każdej osoby, związane z wszystkimi jej sferami.

Informacje na temat rodzin według liczby dzieci oraz gospodarstw domowych według składu rodzinnego i liczby osób w gospodarstwie prezentują tabele 2.1 – 2.3 oraz wykresy 2.1 – 2.3.

Tabela 2.1

Rodziny według liczby dzieci w Powiecie Wołomińskim w roku 2021 (w tys.)

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
Ogółem	71,1
Rodziny bez dzieci	19,0
Rodziny z dziećmi łącznie - rodziny z 1 dzieckiem - rodziny z 2 dzieci - rodziny z 3 dzieci - rodziny z 4 i więcej dzieci	52,2 25,8 20,8 4,6 1,0
Przeciętna liczba dzieci w rodzinie	1,64 (liczba dzieci w rodzinie)

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Tabela 2.2

Gospodarstwa domowe według liczby osób w roku 2021 (w tys.)

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
Ogółem	80,6
- gospodarstwa domowe 1-osobowe - gospodarstwa domowe 2-osobowe - gospodarstwa domowe 3-osobowe - gospodarstwa domowe 4-osobowe - gospodarstwa domowe 5-osobowe i większe	14,6 17,3 15,9 16,7 16,0
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	3,27 (liczba osób w gospodarstwie)

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Tabela 2.3

Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego w Powiecie Wołomińskim w roku 2021 (w tys.)

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
Ogółem	80,6
Jednorodzinne	48,9
Dwurodzinne	8,6
Trzy i więcej rodzinne	1,5
Nierodzinne	21,5
- nierodzinne 1-osobowe	14,6
- nierodzinne wieloosobowe	6,9

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wykres 2.1 Rodziny według liczby dzieci w Powiecie Wołomińskim w roku 2021

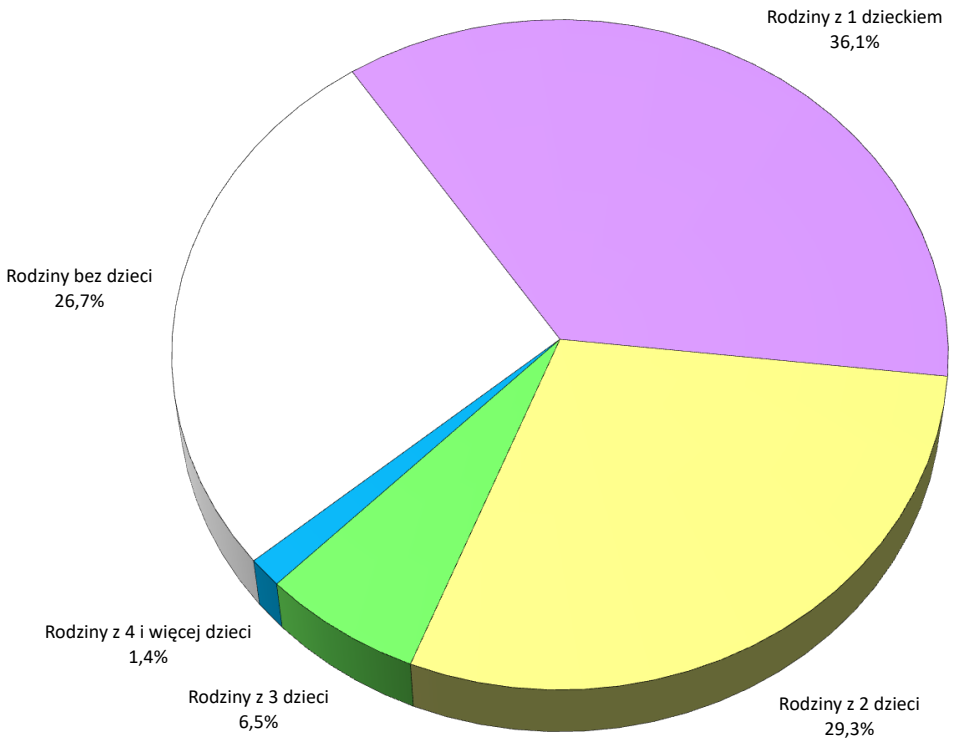

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wykres 2.2 Gospodarstwa domowe według liczby osób w roku 2021

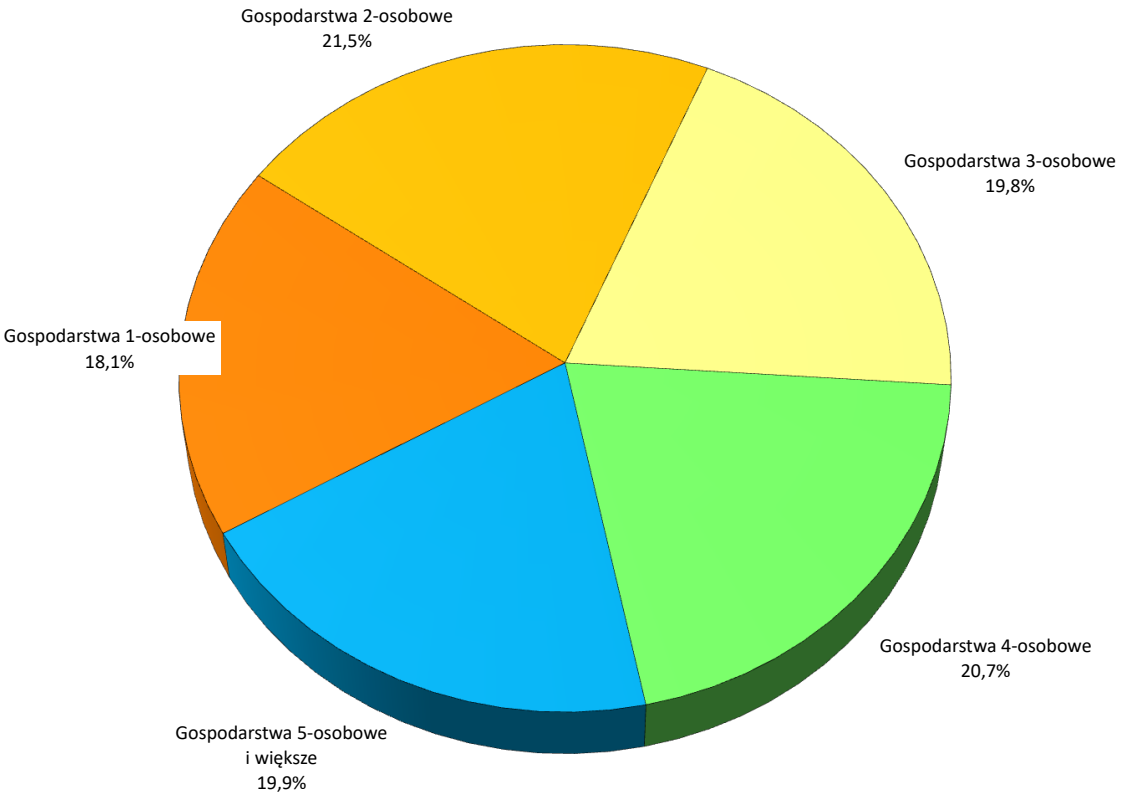

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Struktura rodziny wyznacza funkcje w rodzinie, role społeczne: rola ojca, matki, dziecka najstarszego, średniego, najmłodszego. Role i pozycje dzieci w rodzinie:

- ✓ **Dziecko najstarsze** – początkowo najbardziej kochane (często nadopiekuńczość), później odsunięte, gdy pojawi się młodsze rodzeństwo, co wywołuje u niego frustrację, różne zaburzenia emocjonalne, lęki, *syndrom starszego dziecka*, jeśli nie zostanie ono odpowiednio przygotowane na przyjście na świat młodszego dziecka. Rodzice pokładają w nim duże nadzieje, wiążą z nim wielkie ambicje (często niespełnione własne). Dużo się od niego wymaga, musi się opiekować młodszym rodzeństwem, co wywołuje u niego nadmierne poczucie odpowiedzialności, staje się *małym dorosłym*, ma skłonność do dominowania, kierowania. Często jest niepewny siebie, ma niskie poczucie własnej wartości, lęki i niepokoje, myślenie pesymistyczne.
- ✓ **Dziecko średnie** – z jednej strony mają bardziej korzystne warunki wychowawcze, gdyż rodzice pozwalają mu na więcej samodzielności, nie rozpieszczając go zbytnio i nie martwiąc się nadmiernie o jego zdrowie i rozwój, ponieważ są już bardziej doświadczeni. Ale z drugiej strony jest to dziecko o trudnej pozycji w rodzinie - wobec starszego dziecka nieustannie przeżywa podziw, i chciałoby być jak ono, a wobec młodszego zazdrość o uczucia rodziców. Dzieci średnie często czują się zaniedbane, mniej kochane, mniej doceniane. Stają się dziećmi konfliktowymi o niskim poczuciu własnej wartości.

Wykres 2.3 Gospodarstwa domowe według liczby osób w roku 2021

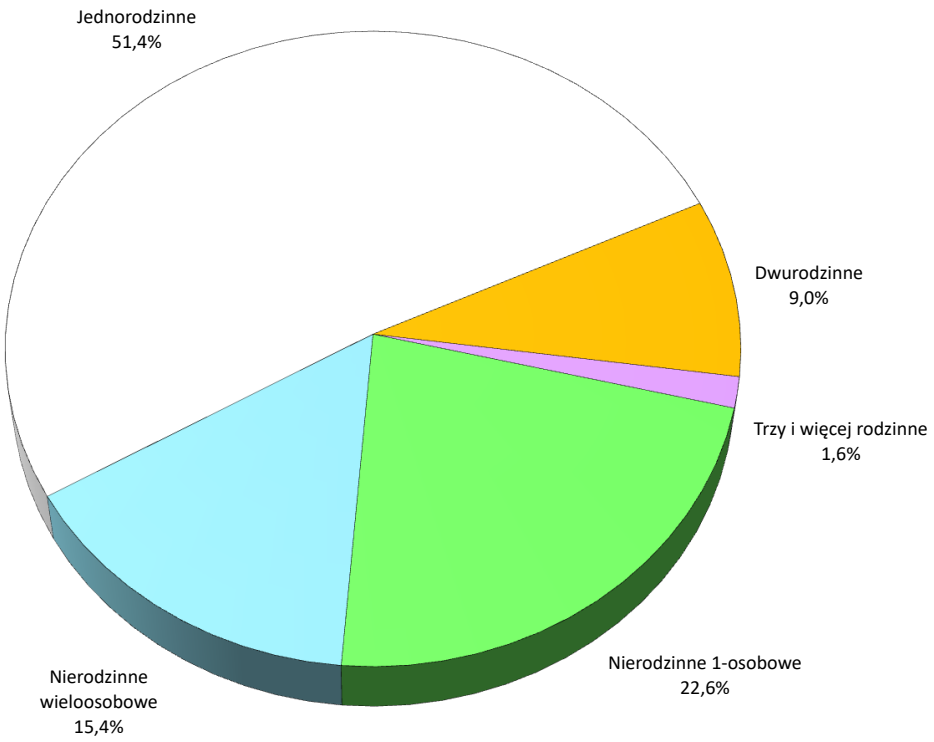

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

- ✓ **Dziecko najmłodsze** – najbardziej rozpieszczone, najbardziej kapryśne, najmniej samodzielne. Korzysta z wielu przywilejów, ale stają się one często hamulcami dla jego rozwoju. Znajduje się pod kloszem rodziców, ale od starszego rodzeństwa często doświadcza dominacji i nawet agresji. Ciężko wejść mu w życie dorosłe ze względu na nieumiejętność podejmowania decyzji, brak samostanowienia. Nieustannie liczy na pomoc innych.
- ✓ **Jedynak** - ma największą szansę na rozwój intelektualny. Posiada większy komfort materialny. Więcej chce od życia. Posiada dużą siłę przebicia, ma określony cel i chce go osiągnąć. Rodzice często chcą z góry zaplanować jego życie, są zbytnio skoncentrowani na nim. Dużo od niego wymagają, ale też nadmiernie go ochraniają. Mają dla niego dużo czasu. Nie musi walczyć o uczucia rodziców. Jest samotny, ma trudności w nawiązaniu kontaktów z rówieśnikami, gdyż często przebywa z samymi dorosłymi. Umie wyrażać swoje uczucia.

Informacje na temat rodzin według ich typów w Powiecie Wołomińskim prezentują tabele 2.4 oraz wykresy 2.4.

Tabela 2.4

Rodziny według typów w Powiecie Wołomińskim w roku 2021

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw / Liczba dzieci w rodzinie
Ogółem	71,1
Małżeństwa razem - małżeństwa bez dzieci - małżeństwa z dziećmi	51,0 17,3 33,7
Związki niesformalizowane razem - związki niesformalizowane bez dzieci - związki niesformalizowane z dziećmi	3,8 1,7 2,1
Matki z dziećmi	13,2
Ojcowie z dziećmi	3,0

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

Wykres 2.4 Rodziny według typów w Powiecie Wołomińskim w roku 2021

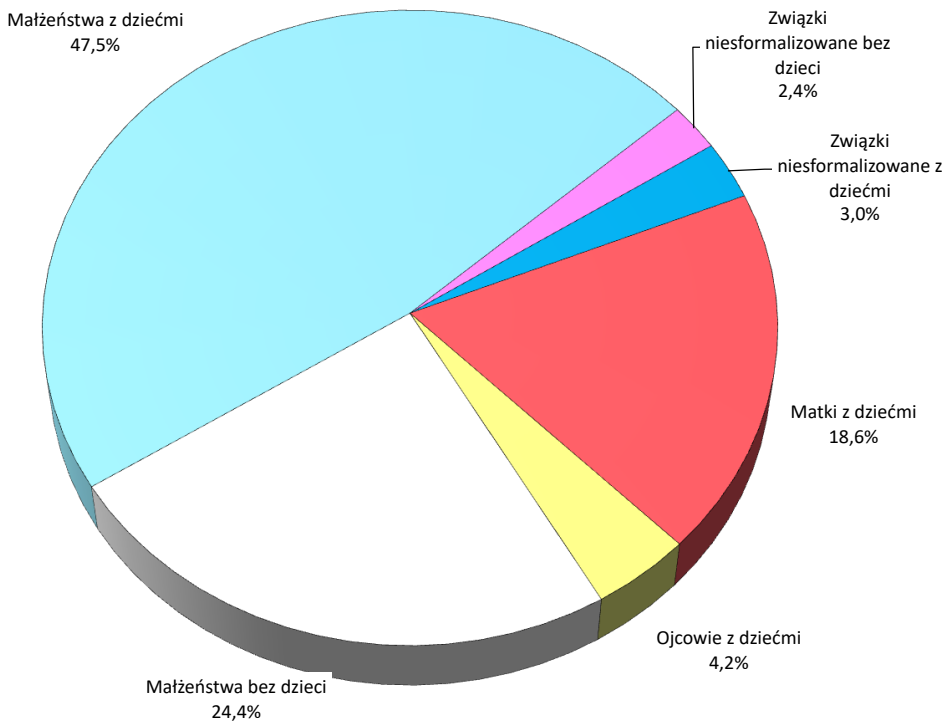

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa grudzień 2022

W Powiecie Wołomińskim dominują rodziny posiadające jedno dziecko, które stanowią ponad 1/3 populacji. Drugą co do wielkości grupę – niespełna 30% - stanowią rodziny posiadające dwoje dzieci, zaś trzecią rodziny bezdzietne stanowiące ponad 1/4 populacji. Taki stan rzeczy powoduje, że przeciętna liczba dzieci w rodzinie wynosi 1,64 dzicka/rodzinę, co stanowi ryzyko dla procesu zastępowalności pokoleń. Przyjmuje się, iż współczynnik dzietności między 2,10 a 2,15 jest wartością zapewniającą prostą zastępowalność pokoleń

2.1.2. Problemy społeczne rodzin

Tabela 2.5 i 2.6 oraz wykresy 2.5 i 2.6 przedstawia sytuację rodzin z problemami społecznymi w obszarze bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Powiecie Wołomińskim z uwzględnieniem podziału na gminy.

Tabela 2.5

Liczba rodzin objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej ze względu na konieczność ochrony macierzyństwa w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Dąbrówka	13	12	4
Jadów	6	0	5
Klembów	39	33	10
Kobyłka	54	42	33
Marki	5	10	10
Poświętne	46	37	24
Radzymin	62	60	19
Strachówka	10	4	5
Tłuszcz	23	23	17
Wołomin	182	144	104
Ząbki	24	24	15
Zielonka	14	10	14
Powiat Wołomiński	**478**	**399**	**260**

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Członkowie rodziny tworzą układ, na który można spojrzeć jak na system. Wzajemne oddziaływanie na siebie poszczególnych elementów, czyli członków rodziny powoduje funkcjonowanie systemu. W poprawnie funkcjonującej rodzinie relacje pomiędzy małżonkami są równoległe oraz dwukierunkowe, oparte na wspólnych ustaleniach dotyczących podziału obowiązków i sposobu wychowywania dzieci. Zaburzone funkcjonowanie jednego z jej członków uderza w cały jej system rodzinny, wtedy można mówić o dysfunkcjonalności takiej rodziny. Sama dysfunkcja oznacza zaburzenie komunikacyjne bądź strukturalne rodziny, np. centralną postacią jest rodzic będący sprawcą przemocy itd. Może to też być zaburzenie własnych granic, granic pomiędzy poszczególnymi osobami w rodzinie, np. nieuszanowanie czyjejś intymności, uczuć i poglądów.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż problem dysfunkcji rodzin w Powiecie Wołomińskim w analizowanym okresie systematycznie tracił na sile w obserwowanych obszarach. Spadek o blisko 50% odnotowano zarówno w odniesieniu do osób z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, a blisko 1/3 w odniesieniu do osób wymagających wsparcia ze względu na konieczność ochrony macierzyństwa.

Wykres 2.5 Liczba rodzin objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej ze względu na konieczność ochrony macierzyństwa w gminach Powiatu Wołomińskiego w latach 2019-2021

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Tabela 2.6

Liczba rodzin objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w gminach Powiatu Wołomińskiego w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Dąbrówka	17	18	13
Jadów	27	20	15
Klembów	29	23	22
Kobyłka	121	114	81
Marki	127	96	73
Poświętne	17	15	12
Radzymin	123	149	77
Strachówka	7	5	7
Tłuszcz	9	9	5
Wołomin	295	287	213
Ząbki	42	43	38
Zielonka	46	44	36
Powiat Wołomiński	**860**	**823**	**592**

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Co się tyczy wsparcia związanego z koniecznością ochrony macierzyństwa największy spadek liczby osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej odnotowano w gminach Radzymin i Dąbrówka. W tych gminach liczba udzielanych świadczeń spadła o około 2/3. Gminy Strachówka i Poświętne udzieliły w roku 2021 o połowę mniej świadczeń. Gminą, w której odnotowano wzrost realizowanego wsparcia była gmina Marki – gdzie liczba udzielanych świadczeń się podwoiła. W gminie Zielonka liczba świadczeń nie uległa zmianie. W Powiecie Wołomińskim w 2021 roku z pomocy związanej z koniecznością ochrony macierzyństwa korzystało przeciętnie 1 osoba na 1 000 mieszkańców. Najmniej świadczeń *per capita* zrealizowano w gminach Marki i Ząbki – odpowiednio 0,2 i 0,3 osoby na 1 000 mieszkańców. W gminie Poświętne – gdzie intensywność pomocy była najwyższa – ze wsparcia korzystało średnio 3,8 osoby na 1 000 mieszkańców.

Wykres 2.6 Liczba rodzin objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w gminach Powiatu Wołomińskiego w latach 2019-2021

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

W odniesieniu do zjawiska bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego największy spadek liczby osób korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej odnotowano w gminie Jadów oraz w gminach Marki i Tłuszcz. W tych gminach liczba udzielanych świadczeń spadła o blisko 1/2. Gminą, w której odnotowano identyczny poziom udzielanej pomocy była gmina Strachówka. Średnio w Powiecie Wołomińskim w 2021 roku z pomocy w tym zakresie korzystało 2,1 osoby na 1 000 mieszkańców. Najniższy poziom liczby udzielonych świadczeń na głowę odnotowano w gminie Tłuszcz – 0,2 osoby na 1 000 mieszkańców, najwyższy w gminie Wołomin – gdzie korzystało z nich 4,1 osoby na 1 000 mieszkańców.

2.1.3. Problemy społeczne w obszarze bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Drugie dziesięciolecie XXI wieku wraz z rozwojem cywilizacji przyniosło nowe oraz pogłębienie dotychczasowych problemów społecznych rodzin żyjących w Powiecie Wołomińskim. Pierwszym jest trudna sytuacja materialna, której pogorszenie przyniosła także pandemia i jej skutki, brak funduszy do życia, a co za tym idzie niemożność utrzymania rodziny, zapewnienia jej podstawowych dóbr. Spowodowane jest to niskimi płacami, bezrobociem. Brak dóbr materialnych powoduje niespełnienie podstawowych funkcji ekonomicznych rodziny. Ludziom biednym ciężko jest wyjść z trudnej sytuacji finansowej. Pogrążają się oni w ubóstwie. Negatywnie wpływa na nich również wzrost koszów utrzymania.

Pogrążenie w ubóstwie i przy braku perspektyw zaczynają korzystać z używek, by dzięki chwilowemu oderwaniu od przytłaczającej rzeczywistości poprawić swój nastrój i poradzić sobie z chronicznym stresem. Popadają w alkoholizm, narkomanię, uzależnienie od dopalaczy, co stanowi kolejny problemem współczesnej rodziny. Prowadzi on do kłótni, sporów oraz pogarsza rodzinną atmosferę. Uzależniony szkodzi przede wszystkim swoim najbliższym zarówno poprzez przemoc, zaniedbywanie obowiązków, jak też poprzez współuzależnienie. Niejednokrotnie uzależnienie to przyczynia się do rozpadu rodziny.

Agresja w rodzinie niewątpliwie pojawia się bardzo często, w niektórych rodzinach występuje na porządku dziennym. Przemoc domowa może mieć różne formy – począwszy od najczęściej występujących wyśmiewania, ignorowania, poniżania czy szarpania i popychania, poprzez wyzywanie i krzyczenie, szantażowanie emocjonalne, przemoc materialną, zakazywanie kontaktów z rodziną, aż po bicie czy wyrzucanie z domu. Poniżany człowiek traci chęć i ochotę do życia, spada jego samoocena. Wpływa to negatywnie na funkcję rodziny jaką jest funkcja socjalizacyjna.

Współcześnie dochodzi do wielu rozwodów – już blisko połowa małżeństw jest nimi zagrożona. Jest to bardzo poważnym problemem w funkcjonowaniu rodziny. Dzieje się tak z wielu przyczyn, które prowadzą do rozwodu między innymi są nimi zdrada, rozpad więzi rodzinnych czy częste kłótnie i spory. W konsekwencji wymienionych zjawisk, ale także wielu ich hybryd i innych indywidualnych przyczyn, dochodzi do konieczności pozbawiania obojga rodziców lub osoby samotnie wychowującej dziecko opieki nad nim i przekazania go do pieczy zastępczej.

W dniu 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza zapewnia:

1. Realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka;
2. Przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych,
3. Zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnorekreacyjnych.

Piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

a) rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna),

b) rodzinny dom dziecka.

Natomiast piecza zastępcza w formie instytucjonalnej sprawowana jest w następujących formach:

a) placówki opiekuńczo-wychowawczej,

b) regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej,

c) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Zarówno jedną, jak i drugą formę rodzinnej pieczy zastępczej mogą sprawować małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi (dziadkowie) lub rodzeństwem dziecka. Rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie. Kolejną formą rodziny zastępczej jest rodzina zastępcza niezawodowa. Rodziny te tworzą przeszkoleni kandydaci lub osoby będące rodziną dziecka z dalszego pokrewieństwa.

Rodzinna i niezawodowa piecza zastępcza

Piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Pieczę zastępczą organizuje powiat. W pierwszej kolejności podejmowane są starania, aby dziecko umieścić w rodzinie zastępczej, a dopiero wówczas, gdy nie ma kandydatów na rodziców zastępczych dla danego dziecka, umieszczane jest ono w placówce opiekuńczo – wychowawczej.

Na terenie Powiatu Wołomińskiego w 2021 roku rodzinną formą pieczy zastępczej objętych było 404 dzieci, umieszczonych w 189 rodzinach mieszkających na terenie Powiatu Wołomińskiego. Ww. rodzinom udzielono świadczeń związanych z przyjęciem dziecka do rodziny zastępczej. Ponadto w 2021 roku, zgodnie z zapisem art. 77 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pracę z 95 rodzinami zastępczymi prowadzili koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.

Dynamikę liczby rodzin zastępczych oraz dynamikę liczby dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021 prezentuje tabela 2.7 oraz wykresy 2.7 i 2.8.

Tabela 2.7

Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych oraz liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Rodzina zastępcza spokrewniona	114	117	114
Liczba dzieci umieszczonych	145	151	153
Rodzina zastępcza niezawodowa	79	76	75
Liczba dzieci umieszczonych	100	96	98

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.7 Liczba rodzin zastępczych spokrewnionych i liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

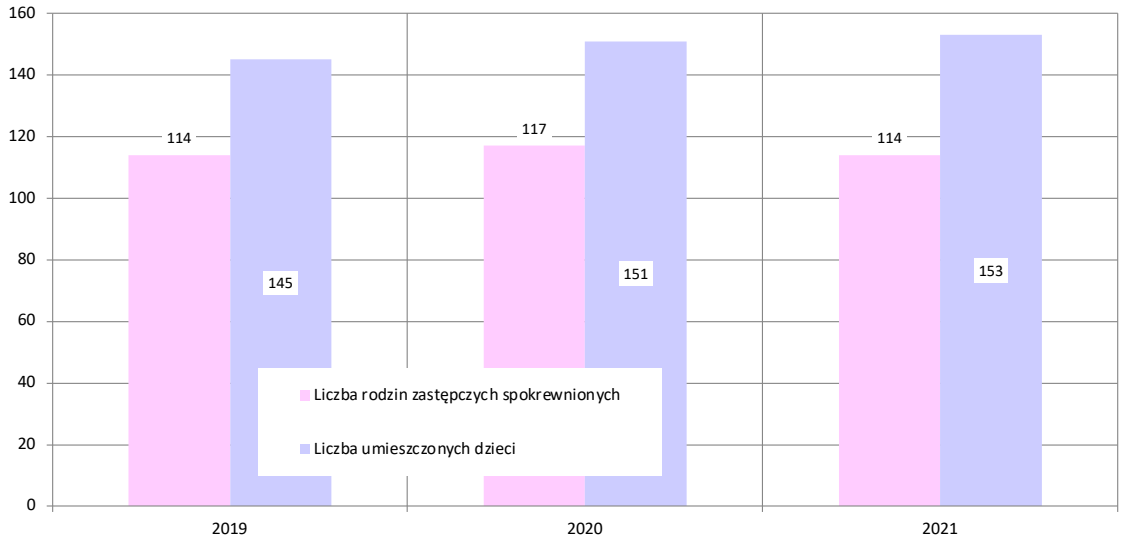

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.8 Liczba rodzin zastępczych niezawodowych i liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

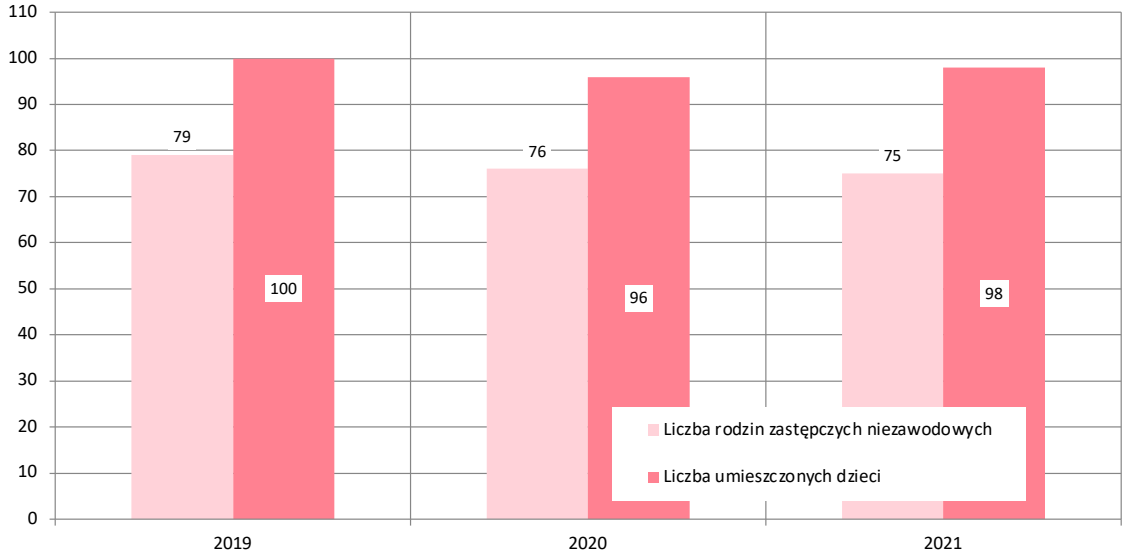

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Zawodowe rodziny zastępcze

W roku 2021 na terenie Powiatu Wołomińskiego funkcjonowało ogółem 4 zawodowe rodziny zastępcze – w tym 1 pełniąca funkcje pogotowia rodzinnego oraz 6 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 67 dzieci. Dynamikę liczby dzieci umieszczonych w zawodowych rodzinach zastępczych w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021 prezentuje tabela 2.8 oraz wykres 2.9 i 2.10.

Tabela 2.8

Liczba rodzin zawodowych oraz dzieci przebywających w rodzinie zastępczej zawodowej w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Rodzina zastępcza zawodowa	5	6	4
Liczba dzieci umieszczonych	19	18	22
Pogotowie rodzinne	1	2	1
Liczba dzieci umieszczonych	9	7	14
Rodzinne domy dziecka	6	6	6
Liczba dzieci umieszczonych	41	41	43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.9 Liczba rodzin zawodowych oraz dzieci przebywających w rodzinie zastępczej zawodowej w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

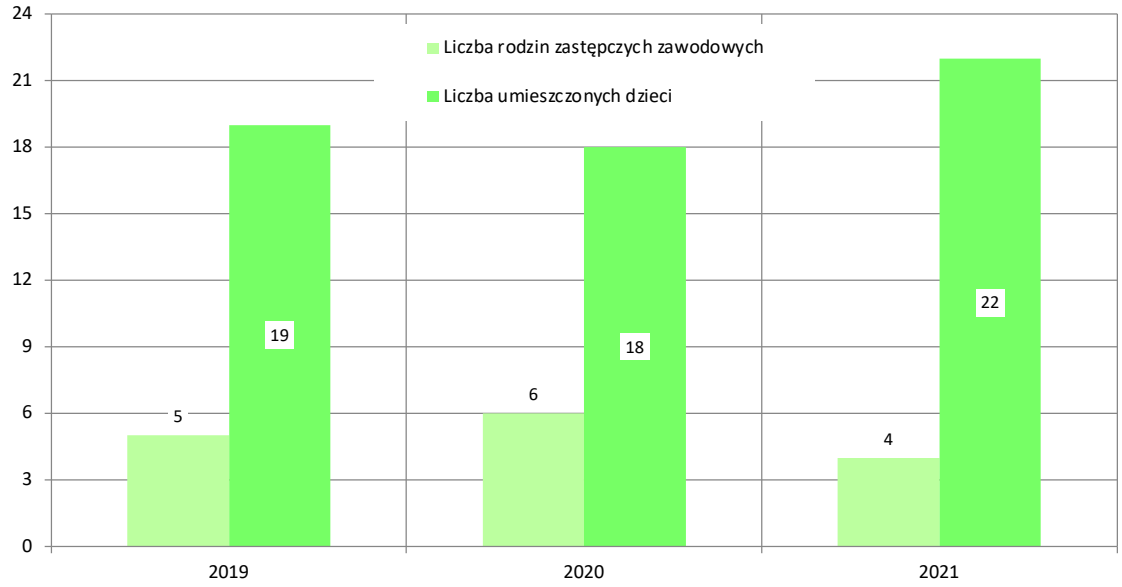

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.10 Liczba rodzinnych domów dziecka oraz dzieci w nich przebywających w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

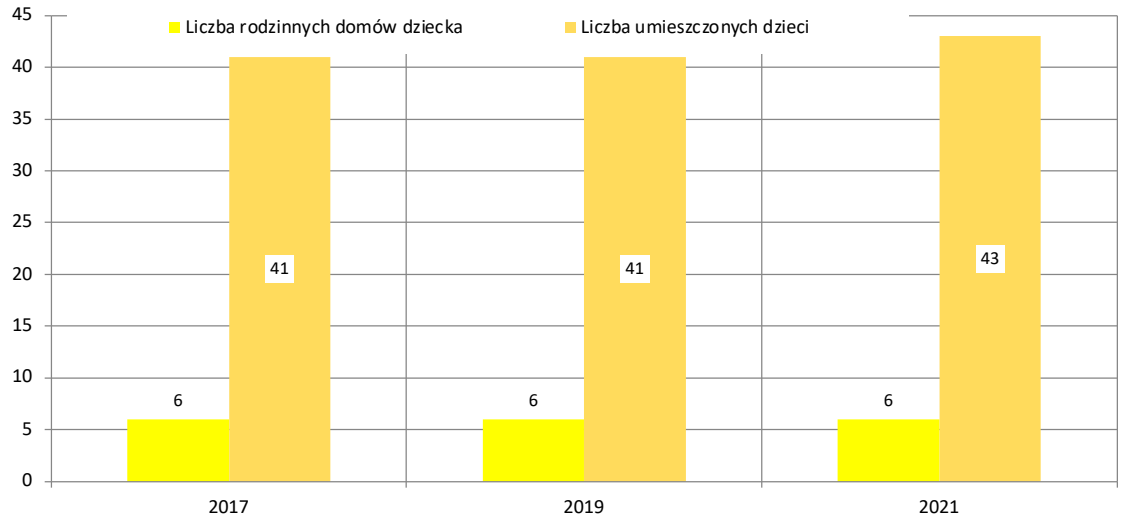

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Od 2012 roku zgodnie z art. 191, ust. 9 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki na opiekę i wychowanie dziecka. Rodziny zastępcze funkcjonują na terenie wszystkich gmin Powiatu Wołomińskiego. Gminy partycypują w kosztach utrzymania dzieci w pieczy zastępczej.

Rodzinie zastępczej udziela się pomocy pieniężnej na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka. Wysokość miesięcznej pomocy pieniężnej uzależniona jest od typu rodziny zastępczej. W przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej świadczenie określane *na pokrycie kosztów utrzymania* wypłacane jest w wysokości nie mniej niż 746 zł miesięcznie, natomiast w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka świadczenie wynosi nie mniej niż 1 131 zł miesięcznie. Zawodowe rodziny zastępcze otrzymują dodatkowo miesięczne wynagrodzenie w wysokości nie niższej niż 2 800 zł. Funkcjonujące na terenie Powiatu Wołomińskiego zawodowe rodziny zastępcze otrzymują wynagrodzenie w wysokości od 2 800 do 3 472 brutto (rodzina zawodowa o charakterze pogotowia rodzinnego 3 472 zł brutto.) Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- ✓ 10% wydatków na opiekę i wychowania dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- ✓ 30% wydatków na opiekę i wychowania dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- ✓ 50% wydatków na opiekę i wychowania dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Ponadto rodzina otrzymuje:

- ✓ dodatek na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – nie niższy niż kwota 227 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka,
- ✓ dodatek wychowawczy, przyznany do świadczenia, o którym mowa w pkt 1 lit. a, przysługuje na każde umieszczone dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia – w wysokości 500 zł miesięcznie.

Świadczenia fakultatywne:

- ✓ dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka,
- ✓ świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka wynosi 1 000 zł – w szczególnych przypadkach może zostać zwiększone.

Dynamikę kosztów utrzymania rodzin zastępczych oraz usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych ponoszone przez Powiat Wołomiński w latach 2019-2021 prezentują tabela 2.9 oraz wykres 2.11.

Tabela 2.9

Koszty utrzymania rodzin zastępczych oraz usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych ponoszone przez Powiat Wołomiński w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Wydatki na utrzymanie i funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Wołomińskim	3 161 322,00	3 305 635,00	3 841 215,00
Wydatki na utrzymanie i funkcjonowanie rodzin zawodowych w Powiecie Wołomińskim	220 643,00	322 208,00	242 311,00
Wydatki na utrzymanie i funkcjonowanie rodzinnych domów dziecka w Powiecie Wołomińskim	81 954,80	91 283,87	119 943,22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.11 Koszty utrzymania rodzin zastępczych oraz usamodzielniających się wychowanków ponoszone przez Powiat Wołomiński w latach 2019-2021

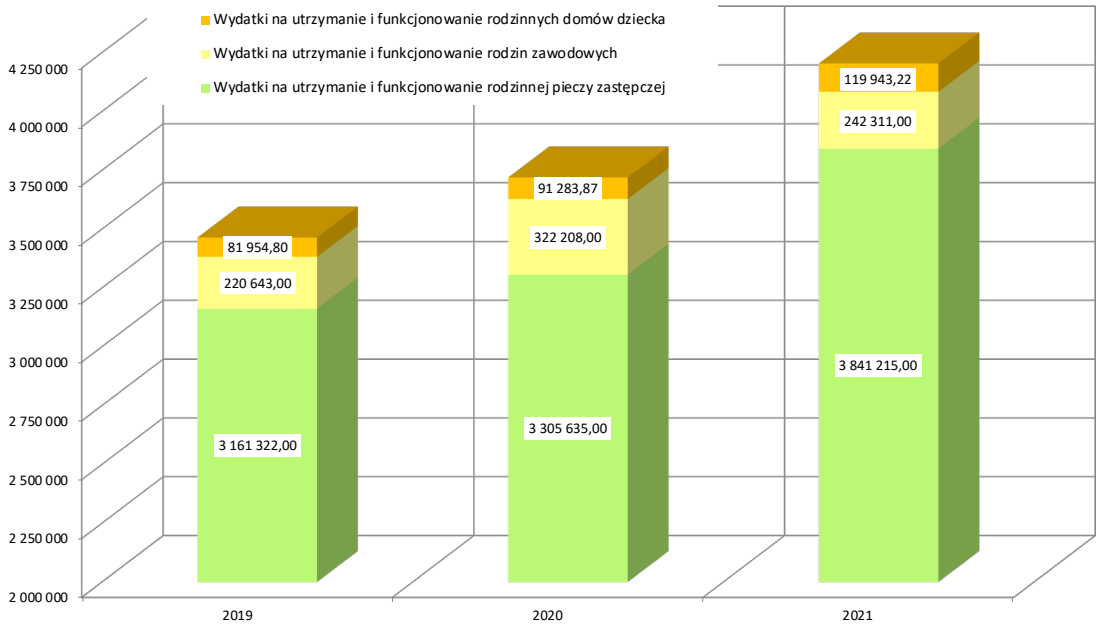

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Instytucjonalna piecza zastępcza

Informacje na temat liczby dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych przez Powiat Wołomiński oraz kwoty świadczeń w latach 2019-2021 prezentują tabela 2.10.

Tabela 2.10

Liczba dzieci umieszczonych poza terenem Powiatu oraz koszty ich utrzymania ponoszone przez Powiat Wołomiński w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego, na które pobierany był dodatek do zryczałtowanej kwoty	25	25	23
Koszty świadczeń	149 758,00	147 647,00	139 742,00
Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w tym w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych	0	0	25
Koszty świadczeń	0,00	0,00	147 669,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Przygotowywano i zawierano porozumienia dla dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych funkcjonujących na terenie innych powiatów, dotyczące umieszczenia i ponoszenia odpłatności za pobyt małoletnich do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania dziecka w placówce. Prowadzono dokumentację oraz rejestr dzieci skierowanych do placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Najniższy miesięczny koszt utrzymania jednego dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej poza terenem Powiatu Wołomińskiego w 2021 roku wyniósł 4 560,00 zł – najwyższy 6 074,00 zł. To oznacza wzrost na przestrzeni analizowanego okresu o blisko połowę (pomiędzy 32 a 58%). Z powyższych danych wynika, że przeciętne koszty utrzymania dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych z roku na rok wzrastają. Wydatki poniesione przez Powiat Wołomiński na utrzymanie dzieci w placówkach w 2021 są wyższe od standardowego budżetu placówki opiekuńczo-wychowawczej, co w efekcie przyczynia się do tego, że utrzymywane są jednostki organizacyjne funkcjonujące na terenie innych powiatów.

Świadczenia dla osób usamodzielnianych

Osobom opuszczającym, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną oraz osobom pełnoletnim opuszczającym dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, przysługuje:

- ✓ pomoc na kontynuowanie nauki (dla osób znajdujących się w przedziale wiekowym 18 – 25 lat, które kontynuują naukę w różnych typach szkół)
- ✓ pomoc na usamodzielnienie
- ✓ pomoc na zagospodarowanie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie realizowało na terenie Powiatu Wołomińskiego 281 Indywidualnych Programów Usamodzielnienia dla pełnoletnich wychowanków: wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej i wychowankom, którzy opuścili różnego rodzaju placówki. Dynamikę liczby usamodzielniających wychowanków korzystających ze świadczeń oraz wartość świadczeń w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021 prezentuje tabela 2.11 i 2.12 oraz wykres 2.12.

Tabela 2.11

Liczba osób korzystających ze świadczeń dla osób usamodzielnianych w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Indywidualne Programy Usamodzielnienia	305	302	281
Pełnoletni wychowankowie opuszczający rodziny zastępcze	49	47	50
Pełnoletni wychowankowie opuszczający placówki opiekuńczo-wychowawcze	14	13	13
Pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej	5	3	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Tabela 2.12

Kwota środków na świadczenia dla osób usamodzielnianych w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Pełnoletni wychowankowie opuszczający rodziny zastępcze	269 279,00	329 182,00	320 493,00
Pełnoletni wychowankowie opuszczający placówki opiekuńczo-wychowawcze	89 981,00	81 126,00	75 587,00
Pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej	15 338,00	13 223,00	24 858,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.12 Kwota środków na świadczenia dla osób usamodzielnianych w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

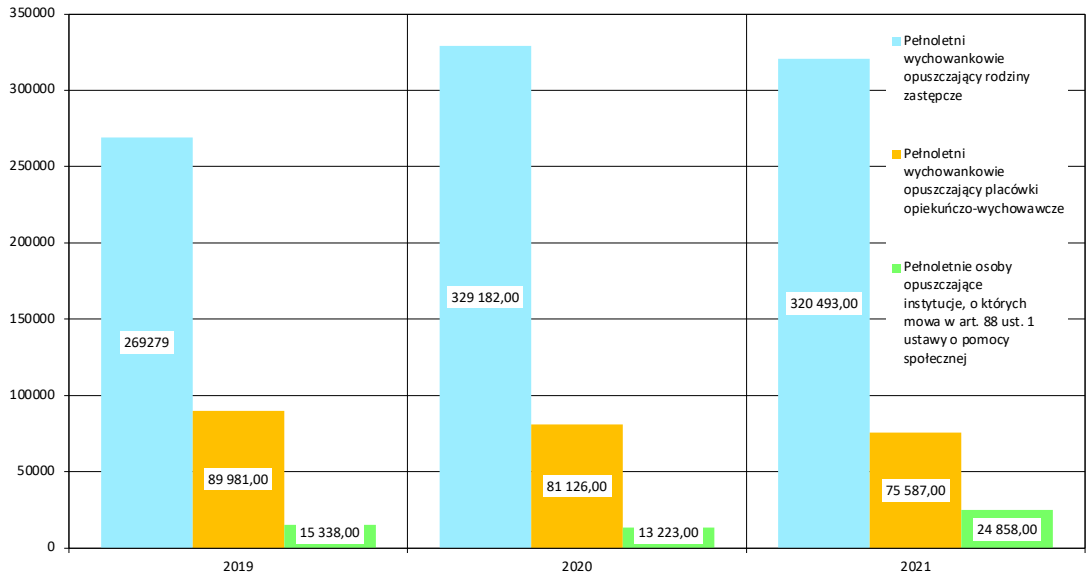

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Mieszkania chronione

Na terenie Powiatu Wołomińskiego funkcjonuje jedno mieszkanie chronione treningowe z 6 miejscami. Mieszkanie chronione mieści się w Wołominie przy Zespole Szkół przy ul. Legionów 85 – usytuowane są w części po dawnym internacie. Miejsce w mieszkaniu chronionym przyznaje się osobie usamodzielnianej, wobec której ciąży ustawowy obowiązek pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Miejsce w mieszkaniu chronionym może być przyznane osobie, która osiągnęła pełnoletniość w pieczy zastępczej.

Szczegółowe informacje na temat liczby osób usamodzielnianych korzystających z mieszkania chronionego oraz liczby wydanych decyzji w latach 2019-2022 prezentuje tabela 2.13 i wykres 2.13.

Tabela 2.13

Liczba osób korzystających z mieszkania chronionego oraz liczba wydanych decyzji w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2022

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022
Liczba osób korzystających z mieszkania chronionego	5	4	3	4
Liczba wydanych decyzji	11	3	4	3

Źródło: *Raport o stanie Powiatu Wołomińskiego za rok 2022*

Wykres 2.13 Liczba osób korzystających z mieszkania chronionego oraz liczba wydanych decyzji w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2022

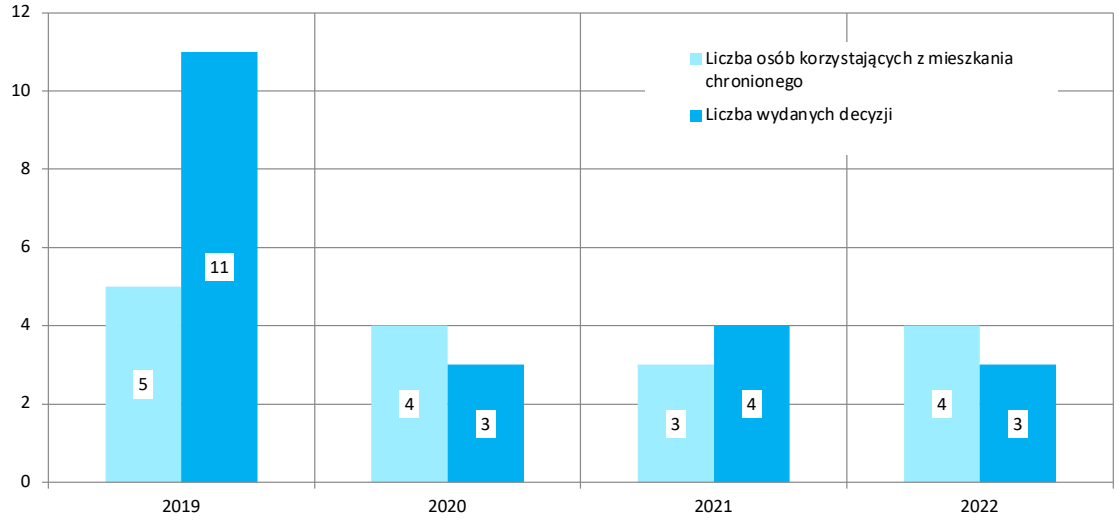

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie Powiatu Wołomińskiego za rok 2022*

2.1.4. Zjawisko niepełnosprawności wśród dzieci

Przyjście na świat dziecka jest dla rodziny momentem przełomowym, szczególnie w sytuacji, gdy okazuje się, że dziecko jest niepełnosprawne. Rodzina taka mierzy się z różnymi dodatkowymi trudnościami, ale jeśli są one postrzegane przez rodzinę w kategorii wyzwania, to nie przekreślają szans na szczęśliwe życie. Dziecko niepełnosprawne w rodzinie do stabilizacji emocjonalnej i poczucia bezpieczeństwa bezwzględnie potrzebuje bliskich relacji z rodzicami, a te są możliwe wówczas, gdy zaakceptują oni dysfunkcjonalność dziecka.

Tabela 2.14 oraz wykres 2.14 prezentują dane dotyczące liczby wydanych orzeczeń wg płci dzieci poniżej 16 roku życia wg przyczyny niepełnosprawności.

Tabela 2.14

Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim w roku 2021 wg przyczyny niepełnosprawności osób poniżej 16 roku

Przyczyna niepełnosprawności	2021
01-U upośledzenia umysłowe	7
02-P choroby psychiczne	12
03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	23
04-O choroby narządu wzroku	8
05-R upośledzenia narządu ruchu	45
06-E epilepsja	9
07-S choroby układów oddechowego i krążenia	38
08-T choroby układu pokarmowego,	9
09-M choroby układu moczowo-płciowego,	9
10-N choroby neurologiczne,	50
11-I inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, enzymatyczne, zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	67
12-C-całościowe zaburzenia rozwojowe	247
Razem	**524**

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Wykres 2.14 Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w Wołominie w roku 2021 wg przyczyny niepełnosprawności osób poniżej 16 roku

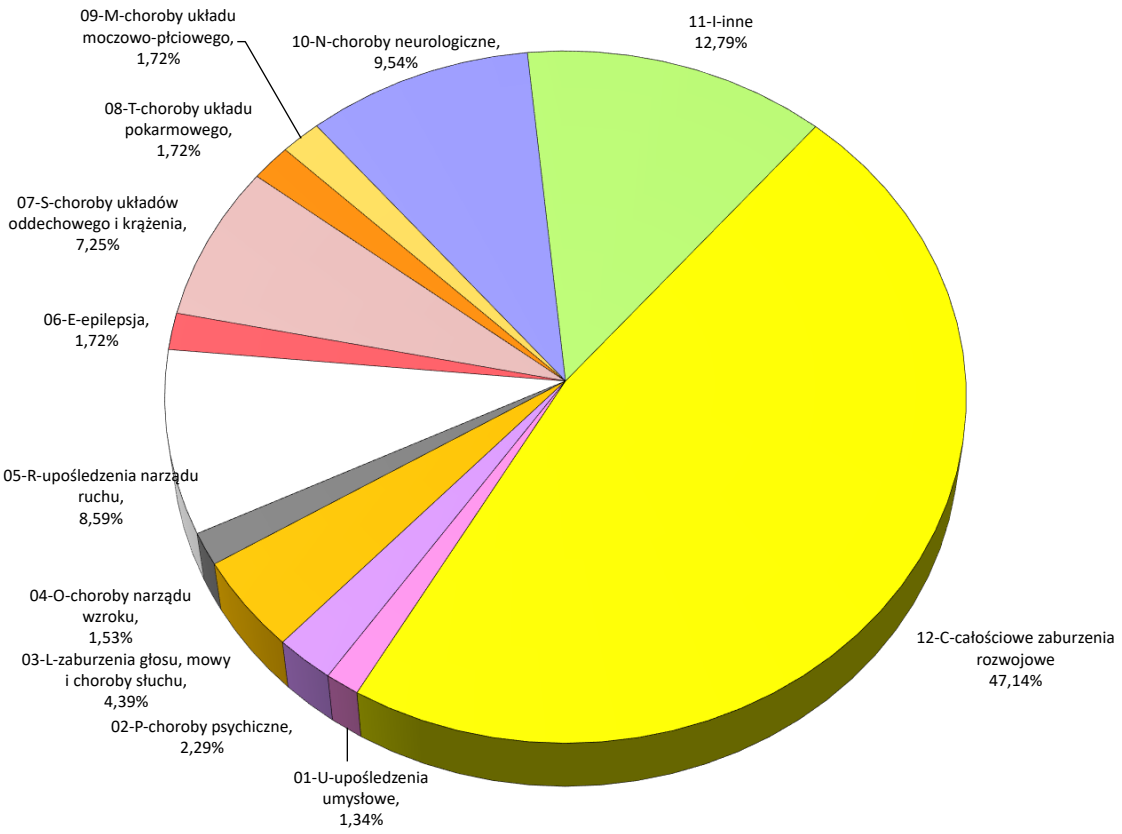

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

2.1.5. Przemoc domowa

Co się tyczy zjawiska przemocy domowej – zgodnie z badaniami diagnozy społecznej – blisko 20 procent mieszkańców Powiatu jest w mniej lub w bardziej poważnym stopniu nią zagrożona. Bardzo sporadycznie i w ograniczony sposób problem ten ujawnia się w statystykach pomocy społecznej, nieco częściej w związku z prowadzeniem procedury Niebieskiej Karty przez Policję, niemniej problem przemocy domowej bardzo często pozostaje w czterech ścianach.

Osoby dotknięte problemem przemocy domowej najczęściej doświadczają wyśmiewania, poniżania oraz szarpania i popychania. To formy przemocy werbalnej i lżejsze przypadki przemocy fizycznej. Nieco rzadziej osoby dotknięte problemem przemocy doświadczają bicia oraz ignorowana – co stanowi cięższą formę przemocy fizycznej oraz przemoc emocjonalną. Innymi formami przemocy domowej są – zakazywanie kontaktów z rodziną, szantażowanie oraz pozbawianie środków finansowych do życia – czyli forma ciężkiej przemocy emocjonalnej i ekonomicznej.

Tabela 2.15 i wykres 2.15 przedstawiają sytuację rodzin z problemami społecznymi związanymi z przemocą w rodzinie w Powiecie Wołomińskim z uwzględnieniem podziału na gminy.

Tabela 2.15

Liczba rodzin objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej ze względu na przemoc w rodzinie w gminach Powiatu Wołomińskiego w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Dąbrówka	39	13	28
Jadów	0	0	0
Klembów	3	2	5
Kobyłka	0	1	5
Marki	7	5	10
Poświętne	0	1	1
Radzymin	98	109	46
Strachówka	0	0	0
Tłuszcz	2	2	2
Wołomin	11	9	22
Ząbki	4	3	4
Zielonka	20	0	1
Powiat Wołomiński	**184**	**145**	**124**

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

W analizowanym okresie liczba przypadków wsparcia świadczonego przez ośrodki pomocy społecznej ze względu na występowanie przemocy w rodzinie spadła o 1/3. Stało się tak głównie ze względu na spadek analizowanego zjawiska w gminie Radzymin oraz w gminie Zielonka. W pozostałych jednostkach administracyjnych liczba osób korzystających ze wsparcia z powodu przemocy w rodzinie oscylowały wokół zbliżonych wartości w kolejnych okresach.

Można postawić hipotezę badawczą, iż za takim stanem rzeczy stoi sytuacja pandemii COVID-19, która wiązała się z zamknięciem wielu osób w domach, preferencji do pracy zdalnej oraz konieczności zajmowania się dziećmi w miejscu zamieszkania ze względu na naukę zdalną. Zamknięcie w czterech ścianach, obowiązek zachowania dystansu społecznego, brak dostępu pracowników socjalnych czy innych osób mogących zapobiec przemocy mógł spowodować wybuch zjawiska przemocy domowej na niespotykaną dotąd skalę. Wszystkie wymienione czynniki z punktu widzenia psychologii

społecznej stanowią idealną pożywkę do nieograniczonego wzrostu przemocy w rodzinie. Najbardziej oczywisty przykład takiego stanu rzeczy – praca zdalna, brak dostępu pracowników socjalnych, czy ograniczenia dostępu do placówek handlowych i użyteczności publicznej a co za tym idzie bardzo ograniczona liczba kontaktów społecznych pozwalała sprawcom przemocy na uniknięcie ujawnienia śladów maltretowania jak sińce czy podbiegnięcia krwawe, które w normalnych warunkach mogły być zauważone przez inne osoby spotykające się z ofiarą.

Wykres 2.15 Liczba rodzin objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej ze względu na przemoc w rodzinie w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Gdy dochodzi do przemocy wprowadzana jest procedura *Niebieskiej Karty*, która przewiduje ścisłą współpracę przedstawicieli różnych instytucji tj. Policji, ośrodków pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia i innych realizujących zadania do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Procedura *Niebieskiej Karty* jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez ww. instytucje w celu zapobiegania dalszemu stosowaniu przemocy. W ramach procedury odbywają się grupy robocze, realizuje się indywidualne plany pomocy. Założenie procedury *Niebieskiej Karty* nie wymaga zgody osoby. *Niebieska Karta* jest zamykana przez Zespół Interdyscyplinarny wraz z ustaniem przemocy w rodzinie na podstawie wniosku członków grupy roboczej.

W analizowanym okresie nastąpił przyrost liczby rodzin objętych procedurą *Niebieskiej karty* na terenie Powiatu Wołomińskiego. Wiele wskazuje na to, iż dynamika wzrostu odzwierciedla – jak to już zostało powiedziane – wpływ pandemii COVID-19, a w szczególności lock-down, pracy zdalnej i dystansu społecznego. W konsekwencji poziom wszczętych procedur w roku 2021 – mimo że wpisuje się w trend wzrostowy – jest niższy od poziomy w roku 2019, czyli z okresu przed pandemia.

Informacja na temat instytucji samorządowych oraz podmiotów udzielających pomocy osobom doznającym lub zagrożonym przemocą domową:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie prowadzące poradnictwo prawne dla mieszkańców Powiatu Wołomińskiego oraz poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne dla rodzin zastępczych,
2. Specjalistyczna Poradnia Rodzinna w Wołominie,
3. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tłuszczu,
4. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zielonce z filią w Ząbkach,
5. Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Zielonce posiadający hostel dla osób doświadczających przemocy,
6. Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie,
7. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrówce,
8. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jadowie,
9. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klembowie,
10. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poświętnem,
11. Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzyminie,
12. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Strachówce,
13. Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu,
14. Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce,
15. Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach,
16. Ośrodek Pomocy Społecznej w Ząbkach,
17. Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonce,
18. Komenda Powiatowa Policji w Wołominie, Komisariat Policji w Ząbkach, Komisariat Policji w Zielonce, Komisariat Policji w Markach, Komisariat Policji w Kobyłce, Komisariat Policji w Tłuszczu, Komisariat Policji w Radzyminie oraz Komisariat Policji w Jadowie,
19. Prokuratura Rejonowa w Wołominie,
20. I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sąd Rejonowy w Wołominie, II Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sąd Rejonowy w Wołominie oraz III Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sąd Rejonowy w Wołominie

21. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wołominie, Radzyminie, Tłuszczu, Kobyłce, Markach, Ząbkach i Zielonce, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dąbrówce, Jadowie, Klembowie, Poświętnym i Strachówce.

Liczba wszczynanych procedur *Niebieskiej Karty* w Powiecie Wołomińskim systematycznie wzrasta, jednak w ogólnej ocenie pracowników poszczególnych instytucji skuteczność uruchamiania procedury jest coraz wyższa, w szczególności dzięki interdyscyplinarnemu charakterowi działań służb. Powoduje to wyższy poziom motywacji osób zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Zwiększa się także ogólna świadomość i wiedza społeczna odnośnie do przemocy w rodzinie, w szczególności po czym można ją rozpoznać. Liczne akcje społeczne w mediach uwrażliwiają na negatywne skutki akceptacji zachowań przemocowych i motywują do reagowania w sytuacji przemocy. Zmiany w świadomości społecznej dotyczące przemocy następują organicznie, jednak efekty tych zmian widać coraz wyraźniej.

Specjalistyczne poradnictwo rodzinne

W ramach działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie prowadzona jest Specjalistyczna Poradnia Rodzinna, w ramach której oferowane jest wsparcie psychologiczne w różnych formach: konsultacje, diagnostyka, wsparcie, psychoterapia, porady wychowawcze, interwencje kryzysowe, badania na motywację i predyspozycję do zastania rodziną zastępczą, diagnozy psychofizyczne dzieci objętych pieczą zastępczą, konsultacje prawne. Szczegółowe informacje na temat wsparcia udzielonego przez Specjalistyczną Poradnię Rodziną w Wołominie w latach 2019-2022 prezentują tabela 2.16 i wykres 2.16.

Wykres 2.16 Liczba osób korzystających ze wsparcia udzielonego przez Specjalistyczną Poradnię Rodziną w Wołominie w latach 2019-2022

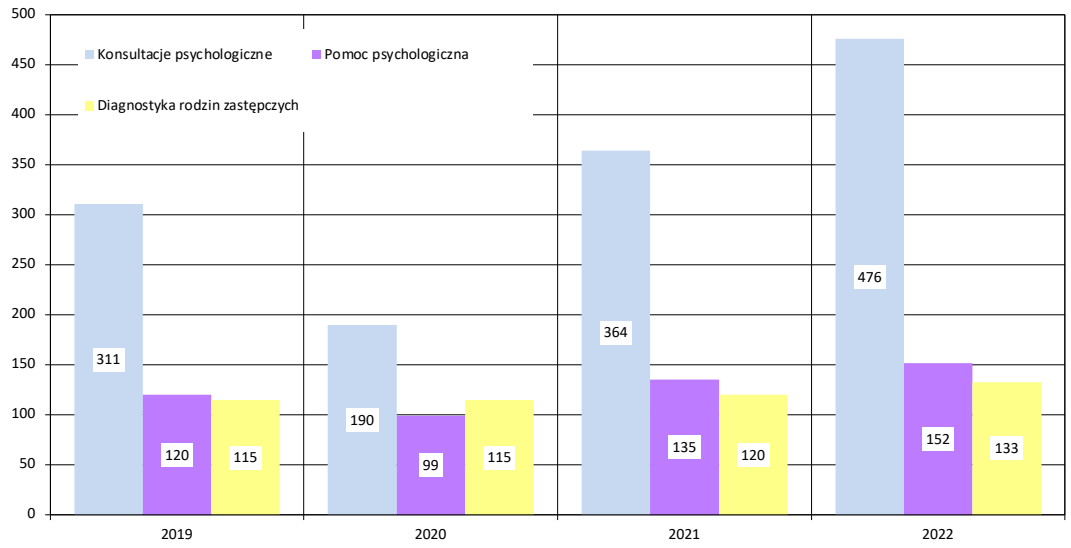

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Raportu o stanie Powiatu Wołomińskiego za rok 2022*

Tabela 2.16

Wsparcie udzielone przez Specjalistyczną Poradnię Rodziną w Wołominie w latach 2019-2022 – liczba osób korzystających i liczba spotkań

Wyszczególnienie form udzielonego wsparcia	2019	2020	2021	2022
Konsultacje psychologiczne				
- liczba spotkań	722	564	1 543	1 602
- liczba osób	311	190	364	476
Pomoc psychologiczna (psychoterapia oraz wsparcie psychologiczne)				
- liczba spotkań	2 334	1 600	3 625	3 978
- liczba osób	120	99	135	152
Diagnostyka rodzin zastępczych w tym diagnozy psychofizyczne dzieci				
- liczba spotkań	209	238	462	692
- liczba osób	115	115	120	133
Interwencje kryzysowe	12	5	13	19

Źródło: *Raport o stanie Powiatu Wołomińskiego za rok 2022*

Poza działalnością Specjalistycznej Poradni Rodzinnej w Wołominie Powiat Wołomiński prowadzi i finansuje sieć punktów specjalistycznego poradnictwa rodzinnego. Sieć składa się z czterech punktów, które swoim zasięgiem obejmują wszystkie gminy Powiatu Wołomińskiego:

- ✓ **Punkt specjalistycznego poradnictwa rodzinnego zasięg działania punktu: gminy Dąbrówka, Klembów, Radzymin**

  Prowadzący Punkt: Fundacja *Ogarnij Emocje* z Wołomina, punkt w Radzyminie

  Zakres oferowanych usług: poradnictwo pedagogiczne, poradnictwo psychologiczne, psychoterapia indywidualna i par, poradnictwo socjalne

- ✓ **Punkt specjalistycznego poradnictwa rodzinnego zasięg działania punktu: gminy Marki, Ząbki, Zielonka**

  Prowadzący Punkt: Stowarzyszenie PRO – Pracowni Rozwoju Osobowości z Ząbek

  Zakres oferowanych usług: konsultacje wychowawcze pedagoga, pomoc psychologiczna w tym lekarza psychiatry, psychoteriapia indywidualna i par, poradnictwo socjalne

- ✓ **Punkt specjalistycznego poradnictwa rodzinnego zasięg działania punktu: gminy Kobyłka, Poświętne i Wołomin**

  Prowadzący Punkt: Fundacja *Ogarnij Emocje* z Wołomina

  Zakres oferowanych usług: poradnictwo socjalne, pomoc psychologiczna, psychoterapia indywidualna i par, konsultacje wychowawcze pedagoga

- ✓ **Punkt specjalistycznego poradnictwa rodzinnego zasięg działania punktu: gminy Jadów, Strachówka, Tłuszcz**

  Prowadzący Punkt: Stowarzyszenie Miłośników Urli

  Zakres oferowanych usług: poradnictwo pedagoga, poradnictwo psychologa, poradnictwo terapeuty ds. uzależnień, poradnictwo psychoterapeuty, poradnictwo socjalne

2.2. Osoby z niepełnosprawnościami

Definicja osób niepełnosprawnych zawarta w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych uchwalonej w 1997 roku przez Sejm RP mówi: „*Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę, oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi*".

Natomiast ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852) zawęża powyższą definicję określając: „*Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeśli uzyskały orzeczenie*"

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone definicje niepełnosprawność przedstawia się jako zjawisko niejednorodne, które obejmuje wiele ograniczeń funkcjonalnych, może być fizyczna, intelektualna lub polegać na dysfunkcji zmysłów. Wynikać ona może z choroby somatycznej lub choroby umysłowej. Wymienione zaburzenia, sytuacje mogą mieć charakter stały lub przejściowy. Niepełnosprawność dotyczy osób w każdym wieku. Dla lepszego określenia potrzeb osób niepełnosprawnych przyjmujemy podział na dwanaście głównych grup:

- ✓ upośledzenia umysłowe,
- ✓ choroby psychiczne,
- ✓ zaburzania głosu, mowy i choroby słuchu,
- ✓ choroby narządu wzroku,

- ✓ upośledzenia narządu ruchu,
- ✓ epilepsja,
- ✓ choroby układu oddechowego i krążenia,
- ✓ choroby układu pokarmowego,
- ✓ choroby układu moczowo-płciowego,
- ✓ choroby neurologiczne,
- ✓ inne w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,
- ✓ całościowe zaburzenia rozwojowe.

Indywidualny model niepełnosprawności określa problemy jakie napotykają osoby niepełnosprawne jako konsekwencje swojej choroby. Praca socjalna z osobą niepełnosprawną ma na celu zmotywowanie tej osoby do podejmowania wysiłków w celu jej usprawnienia. Społeczny model niepełnosprawności – są to ograniczenia, które stwarza środowisko poprzez bariery w funkcjonowaniu rodziny z osobą niepełnosprawną. Istniejące bariery są podłożem marginalizacji – wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Czynnikami warunkującymi niepełnosprawność na poziomie społecznym są: sytuacja rodzinna i relacje w rodzinie, materialne warunki życia rodziny, kontakty społeczne i udział w życiu społecznym członków rodziny, postawy społeczne wobec osób niepełnosprawnych, rola i dostępność instytucji i organizacji powołanych do wspomagania osób niepełnosprawnych, sytuacja prawna i gwarancje prawne osób niepełnosprawnych, relacje osób niepełnosprawnych z instytucjami, makrospołeczne czynniki ekonomiczne odpowiedzialne za rozmiar pomocy społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych.

Z dniem 1 września 1997 roku wprowadzona została reforma orzecznictwa w wyniku której powstały dwa systemy orzecznictwa ustalające:

A. Niezdolność do pracy, która stanowi podstawę do wydania decyzji o przyznaniu świadczenia rentowego

B. Stopień niepełnosprawności jako podstawę do korzystania z wielu form rehabilitacji zawodowej i społecznej, systemu pomocy społecznej oraz ulg i uprawnień zagwarantowanych osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa.

Od 1 stycznia 2002 roku prawo do zasiłku pielęgnacyjnego, ulgi oraz inne uprawnienia zagwarantowane osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa dla dzieci mogą być przyznane wyłącznie na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności, wydanego według kryteriów stosowanych dla tych orzeczeń w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dziecko - osoba przed ukończeniem 16 roku życia jest niepełnosprawna, jeżeli posiada orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

System określający orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności do celów pozarentowych regulują następujące akty prawne:

- ✓ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852)
- ✓ Obwieszczenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. 2021 poz. 857)
- ✓ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz.U. 2002 nr 17 poz. 162)

Istotną informacją opisującą problemy społeczne i zawodowe osób niepełnosprawnych są wskaźniki funkcjonowania Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie. W pierwszej kolejności przeanalizowano liczbę i cele przyjmowanych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności – tabele 2.17 i 2.18 oraz wykresy 2.17 i 2.18 prezentują dane w tym zakresie w Powiecie Wołomińskim w roku 2021.

Tabela 2.17

Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim w roku 2021

Cel złożenia wniosku	2021
Odpowiednie zatrudnienie	312
Szkolenie	3
Uczestnictwo w WTZ	15
Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	160
Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji (korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych)	757
Zasiłek pielęgnacyjny	174
Korzystanie z karty parkingowej	337
Inne	172
Razem	**1 930**

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Wykres 2.17 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim w roku 2021

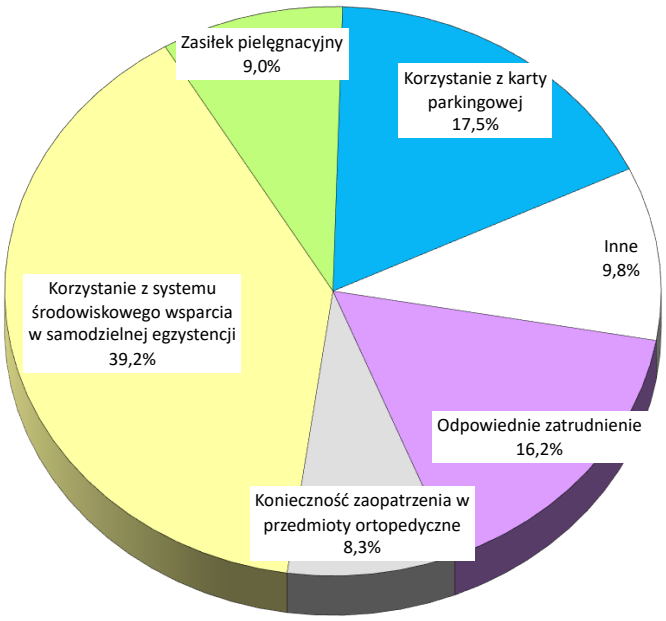

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Wykres 2.18 Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności osób do 16 roku życia w Powiecie Wołomińskim w roku 2021

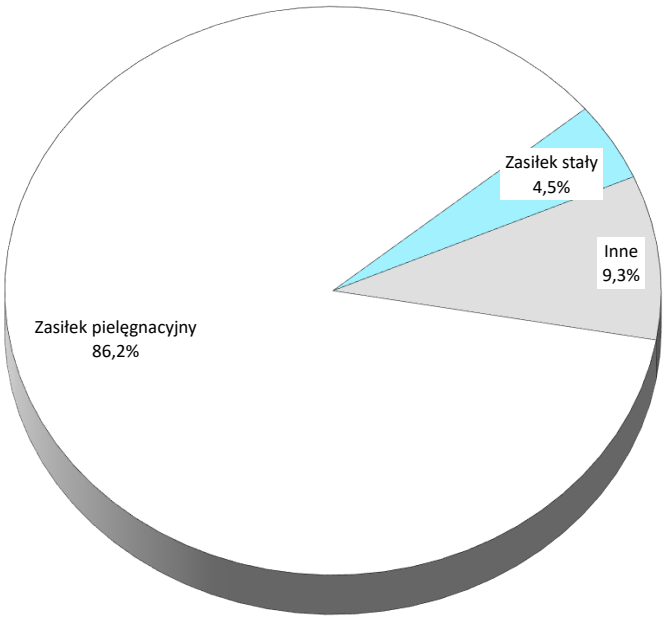

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Tabela 2.18

Liczba i cel przyjętych wniosków o ustalenie niepełnosprawności osób do 16 roku życia w Powiecie Wołomińskim w roku 2021

Cel złożenia wniosku	2021
Zasiłek pielęgnacyjny	461
Zasiłek stały	24
Inne	50
Razem	**535**

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Liczba składanych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim do roku 2021 stopniowo wzrastała. Niemniej okres pandemii COVID-19 spowodował zmniejszenie liczby wniosków – ze względu na przepisy, które na czas trwania stanu epidemii wydłużyły terminy ważności orzeczeń.

Tabele 2.19 i 2.20 oraz wykresy 2.19, 2.20 i 2.21 prezentują dane dotyczące liczby wydanych orzeczeń wg przyczyny niepełnosprawności, wieku i stopnia niepełnosprawności osób powyżej 16 roku życia.

Tabela 2.19

Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim w roku 2021 wg przyczyny niepełnosprawności

Przyczyna niepełnosprawności	2021
01-U upośledzenia umysłowe	18
02-P choroby psychiczne	200
03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	52
04-O choroby narządu wzroku	41
05-R upośledzenia narządu ruchu	602
06-E epilepsja	28
07-S choroby układów oddechowego i krążenia	209
08-T choroby układu pokarmowego,	61
09-M choroby układu moczowo-płciowego,	114
10-N choroby neurologiczne,	346
11-I inne, w tym schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, enzymatyczne, zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego	95
12-C-całościowe zaburzenia rozwojowe	45
Razem	**1 811**

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Tabela 2.20

Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim w roku 2021 wg wieku i stopnia niepełnosprawności

Cel złożenia wniosku	2019	2020	2021
Znaczny stopień	672	629	473
Umiarkowany stopień	1 242	1 297	994
Lekki stopień	279	327	344
Razem	**2 193**	**2 253**	**1 811**
Od 16 do 25 lat	217	267	193
Od 26 do 40 lat	234	243	211
Od 41 do 60 lat	760	784	614
60 lat i więcej	982	959	793
Razem	**2 193**	**2 253**	**1 811**

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Wykres 2.19 Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim w roku 2021 wg przyczyny niepełnosprawności

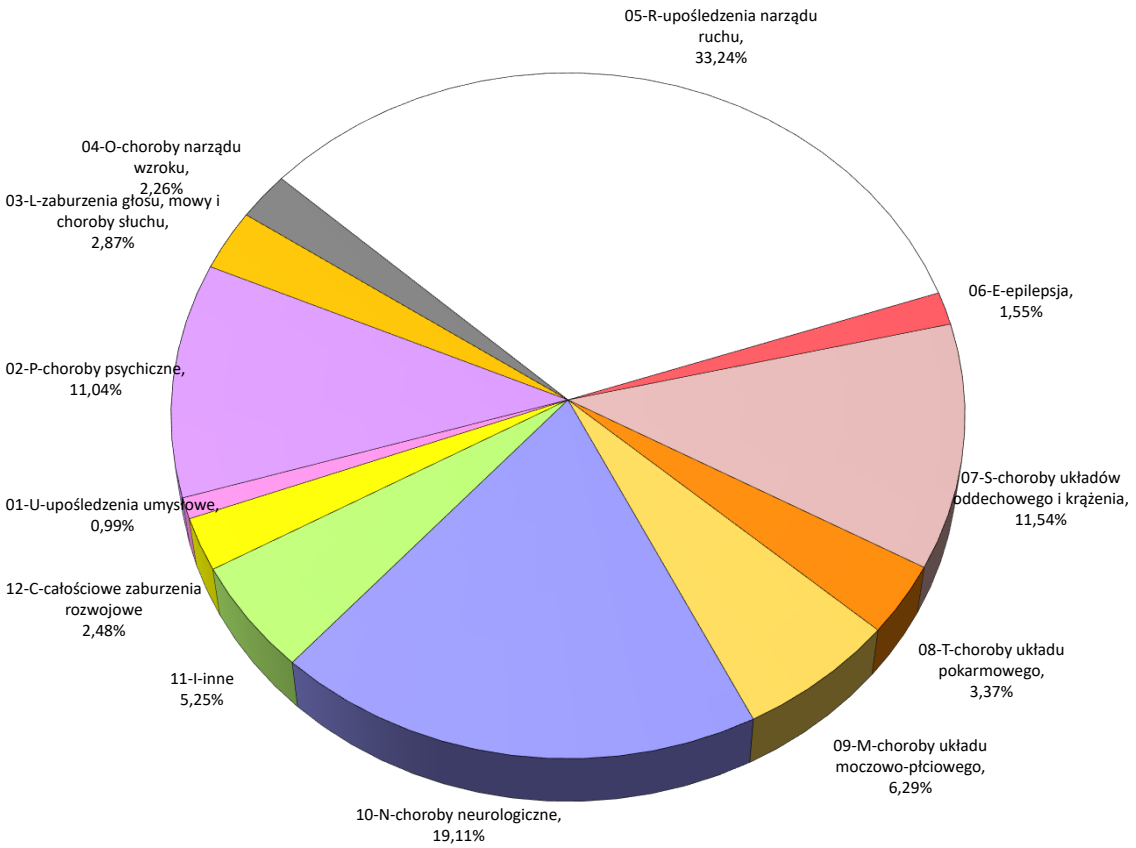

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Wykres 2.20 Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021 wg stopnia niepełnosprawności

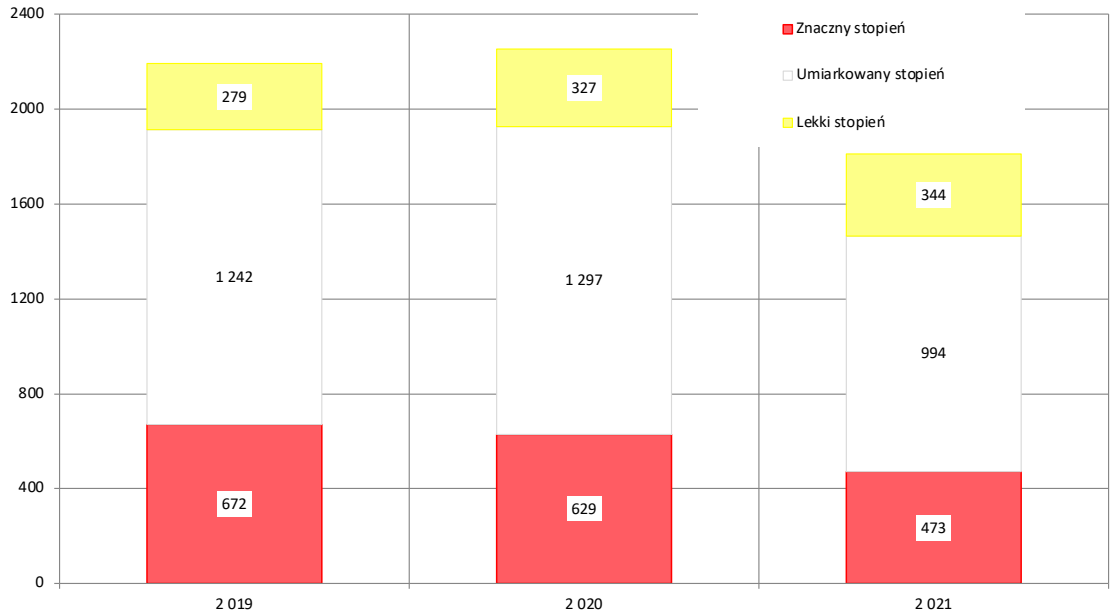

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

Wykres 2.21 Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w Powiecie Wołomińskim w roku 2021 wg wieku osoby z niepełnosprawnościami

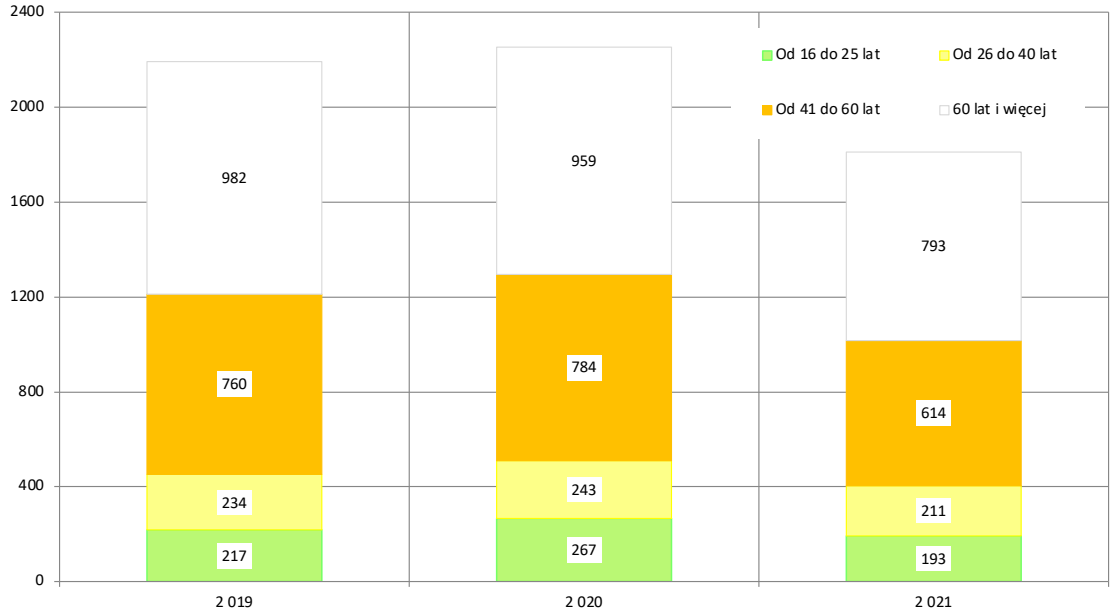

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie

W analizowanym okresie wśród wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wołominie orzeczeń dominowały upośledzenia narządu ruchu (których występowanie jest bardzo silnie skorelowane z wiekiem) oraz choroby neurologiczne, stanowiące odpowiednio 1/3 i niespełna 1/5 wydanych orzeczeń. W strukturze

pod względem stopnia niepełnosprawności, dominują orzeczenia o stopniu umiarkowanym, stanowiące ponad połowę wydanych orzeczeń. Orzeczenia o stopniu znacznym to blisko 1/4 wydanych a o stopniu lekkim niespełna 1/5.

Można zauważyć silne skorelowanie wieku osób składających wnioski z liczbą wydawanych orzeczeń – ponad połowa przypada na osoby w wieku powyżej 60 roku życia a blisko 1/3 na osoby powyżej 40 roku życia. Łącznie orzeczenia osób z tych dwóch grup stanowią blisko 80% wszystkich wydanych.

Tabela 2.21 oraz wykres 2.22 prezentuje dane statystyczne ośrodków pomocy społecznej, opisujące liczbę rodzin osób niepełnosprawnych objętych wsparciem, w poszczególnych gminach Powiatu Wołomińskiego w latach 2019-2021.

Tabela 2.21

Liczba rodzin osób niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Dąbrówka	43	44	40
Jadów	76	64	60
Klembów	75	63	53
Kobyłka	147	136	155
Marki	202	175	173
Poświętne	37	31	33
Radzymin	150	164	139
Strachówka	34	25	26
Tłuszcz	132	132	125
Wołomin	472	441	425
Ząbki	108	100	106
Zielonka	88	88	94
Powiat Wołomiński	1564	1463	1429

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

W analizowanym okresie liczba rodzin osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną w Powiecie Wołomińskim fluktuowała – początkowo kontynuowane były wcześniejsze trendy, następnie, w ostatnim analizowanym roku, widać wpływ pandemii COVID-19. Spowodowała ona – ze względu na przyjęte rozwiązania systemowe w tym

ograniczenia w kontaktach społecznych – zmniejszenie liczby składanych wniosków o wsparcie do ośrodków pomocy społecznej o 8%. Największe spadki odnotowano w gminie Klembów – o połowę – oraz w gminach Strachówka i Jadów – o blisko 1/4. W sposób porównywalny lub nieco niższy do spadku odnotowanego dla całego Powiatu zmniejszyły się liczby rodzin osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej w gminach Radzymin i Dąbrówka. Skala wsparcia dla rodzin osób z niepełnosprawnościami zwiększyła się w gminach Kobyłka i Zielonka – odpowiednio o 5,4 i 6,8%.

Wykres 2.22 Liczba rodzin osób niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2019-2021

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Przeciętnie w Powiecie Wołomińskim 5,5 osoby na 1000 mieszkańców korzysta ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność. Najniższy odsetek występował w gminie Ząbki – średnio 2,4 osoby na 1000 mieszkańców gminy. Natomiast najwyższy w gminie Strachówka – niespełna 10 osób na 1000 mieszkańców gminy – oraz gminach Wołomin i Jadów – odpowiednio średnio 8,3 i 8,4 osoby na 1000 mieszkańców to osoby niepełnosprawne korzystające ze wsparcia.

Tendencja spadkowa liczby osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na przestrzeni analizowanego okresu jest efektem realizacji dużej liczby działań projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, skierowanej do tej grupy docelowej. W Powiecie Wołomińskim realizacja projektów ukierunkowanych na osoby niepełnosprawne

spowodowała, że posiadają one wyższe umiejętności i kwalifikacje, lepiej dostosowane do potrzeb rynku pracy, częściej znajdują zatrudnienie, stają się samodzielne i zintegrowane społecznie, a co za tym idzie rzadziej korzystają z tradycyjnych form pomocy. Zmienił się też istotnie stosunek do osób niepełnosprawnych, którzy przestali być traktowani jako skazani na przebywanie w czterech ścianach, zniknęło wiele barier uniemożliwiających im normalne funkcjonowanie.

Dane dotyczące dynamiki liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wołominie w latach 2019-2021 zawiera tabela 2.22 i wykres 2.23.

Tabela 2.22

Dynamika rejestrowanego bezrobocia osób niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021 (stan na 31 grudnia)

Wyszczególnienie	2015	2019	2020	2021
Niepełnosprawni bezrobotni ogółem	253	155	173	215
w tym kobiety	127	75	79	97
% udział bezrobotnych niepełnosprawnych w populacji bezrobotnych	2,5	2,6	2,6	3,5

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

Wykres 2.23 Dynamika bezrobocia osób niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021 (stan na 31 grudnia))

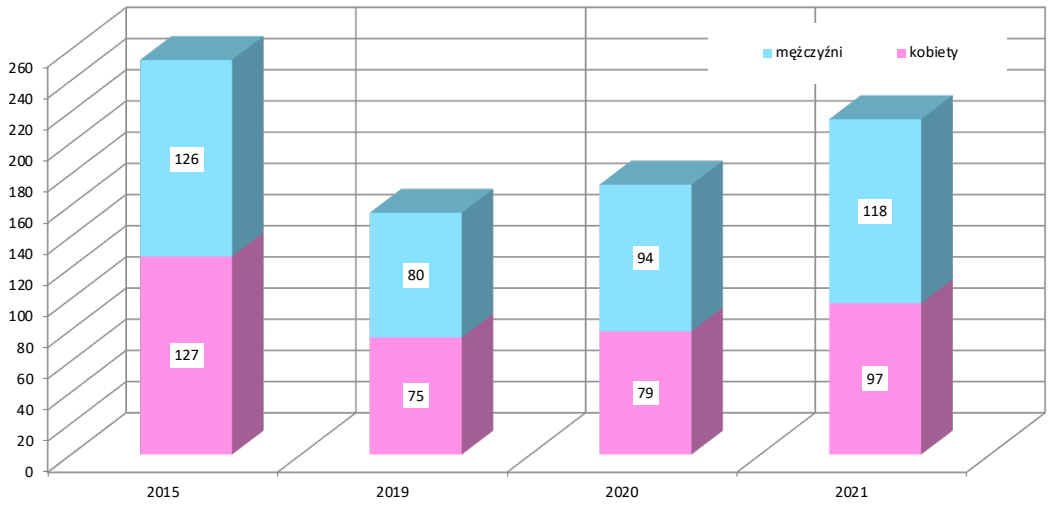

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie

W dynamice liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wołominie jako osoby bezrobotne zaobserwowano tendencje spadkową pomiędzy rokiem 2015 a 2019 – kiedy liczba bezrobotnych niepełnosprawnych spadła o blisko 1/3. Tendencja uległa odwróceniu na skutek pandemii COVID-19 która spowodowała przyrost liczby niepełnosprawnych w roku 2021 i kolejnych, również w konsekwencji natężenia procesów inflacyjnych oraz rozpoczęcie rosyjskiej faszystowskiej agresji na Ukrainie. Analiza długookresowej funkcji trendu wykładniczego i liniowego wskazuje nieznaczny trend spadkowy w na przestrzeni ostatnich 10 lat. Trudno wskazać jednoznaczne przyczyny takiej sytuacji – z pewnością jedną z niebagatelnych jest realizacja działań podejmowanych przez Powiatowy Urząd Pracy wynikających z ustawy o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy finansowanych z Funduszu Pracy oraz w ramach *Programu Operacyjnego – Wiedza Edukacja Rozwój*, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020 oraz przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, która powoduje, że osoby niepełnosprawne posiadają wyższe kwalifikacje, dostosowane do potrzeb rynku pracy, częściej znajdują pracę, stają się samodzielne i zintegrowane społecznie. Jednocześnie przyczyną sezonową wpływającą na rynek pracy w Powiecie Wołomińskim była pandemia COVID-19, która zahamowała tendencje spadkowe zjawiska bezrobocia i spowodowała jego okresowe wzrosty.

Rehabilitacja społeczna i zawodowa

W ramach rehabilitacji społecznej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie realizowało zadania powiatu na rzecz osób niepełnosprawnych w oparciu o przepisy ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2023 poz. 100). Realizowano następujące formy wsparcia z dofinansowaniem ze środków PFRON:

- ✓ dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- ✓ dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- ✓ dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
- ✓ dofinansowanie ze środków PFRON likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
- ✓ dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej funkcjonujących na terenie Powiatu Wołomińskiego,
- ✓ przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych.

Turnus oznacza zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Dane dotyczące wniosków przyjętych i zrealizowanych w ramach zadania *Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych* w latach 2019-2021 prezentują tabela 2.23 i wykres 2.24.

Tabela 2.23

Dynamika dofinansowania do turnusu rehabilitacyjnego w Powiecie Wołomińskim w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	190	25	238
Kwota dofinansowania ze środków PFRON	198 958,00	32 368,00	325 429,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.24 Dynamika dofinansowania do turnusu rehabilitacyjnego w Powiecie Wołomińskim w latach 2017-2021

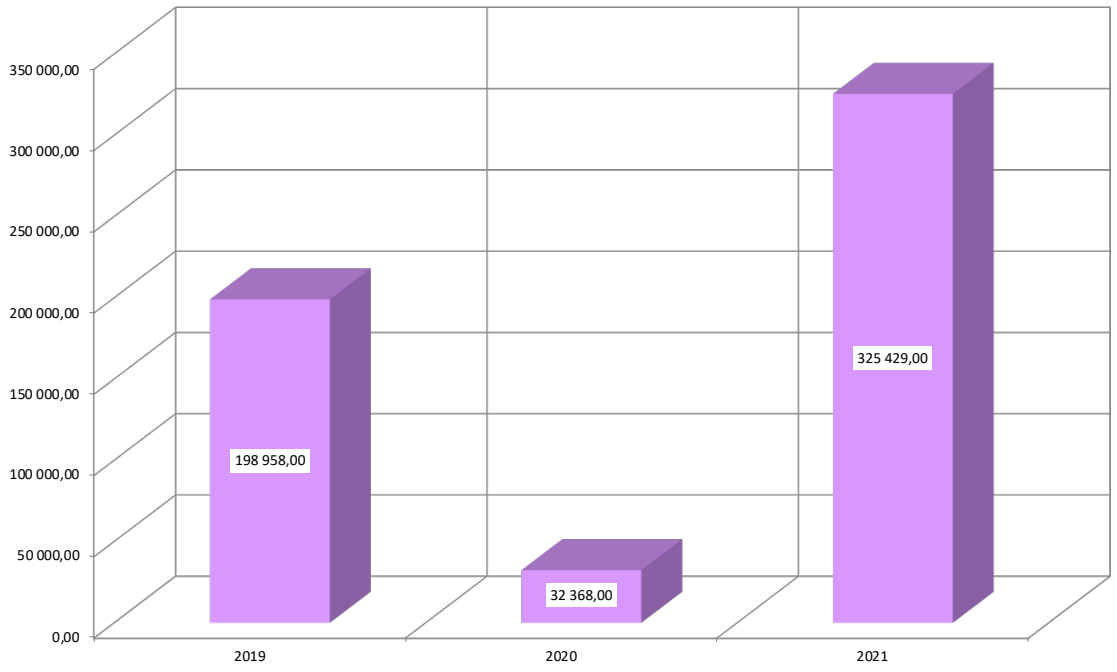

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

W 2021 roku przyjęto do realizacji 238 wniosków o dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych osób niepełnosprawnych. To zdecydowany wzrost, który wynikał z wprowadzenia stanu epidemii w roku 2020, kiedy zadanie to było realizowane w bardzo ograniczonym zakresie w porównaniu do poprzednich lat.

Warunkiem uzyskania dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze jest posiadanie dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność oraz spełnienie kryterium dochodowego – o dofinansowanie mogą ubiegać się osoby, jeżeli przeciętny miesięczny dochód, w rozumieniu przepisów o świadczeniach rodzinnych, podzielony przez liczbę osób we wspólnym gospodarstwie domowym, obliczony za kwartał poprzedzający miesiąc złożenia wniosku, nie przekracza kwoty 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym, 65% przeciętnego wynagrodzenia w przypadku osoby samotnej. Maksymalne dofinansowanie z PFRON wynosi do 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej wyznaczonego w limicie ceny NFZ albo do 150% sumy kwoty limitu, wyznaczonego przez NFZ oraz udziału własnego osoby niepełnosprawnej, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit w rozporządzeniu Ministra Zdrowia.

Szczegółowe informacje na temat przyznanego dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym w latach 2019-2021 w Powiecie Wołomińskim prezentują tabele 2.24 oraz wykres 2.25.

Tabela 2.24

Środki PFRON na dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego oraz środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	237	245	250
Kwota dofinansowania ze środków PFRON	495 202,00	594 011,74	736 251,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zajmuje się dofinansowaniem likwidacji barier, która ma na celu umożliwienie lub w znacznym stopniu ułatwienie osobie niepełnosprawnej wykonywania podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem. Wyróżniamy trzy rodzaje barier:

- ✓ BARIERY ARCHITEKTONICZNE, których likwidacja polega na udostępnieniu przestrzeni architektonicznej osobie niepełnosprawnej, np. modernizacja łazienki celem przystosowania jej do potrzeb osoby mającej problemy z poruszaniem się,

- ✓ BARIERY TECHNICZNE, których likwidacja polega przede wszystkim na inwestycjach w sprzęt techniczny pozwalający osobie niepełnosprawnej na samodzielne funkcjonowanie,
- ✓ BARIERY W KOMUNIKOWANIU SIĘ, których likwidacja polega na usunięciu ograniczeń uniemożliwiających lub utrudniających osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się z otoczeniem i/lub przekazywanie informacji.

Wykres 2.25 Środki PFRON wykorzystane na dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego oraz środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych w latach 2019-2021

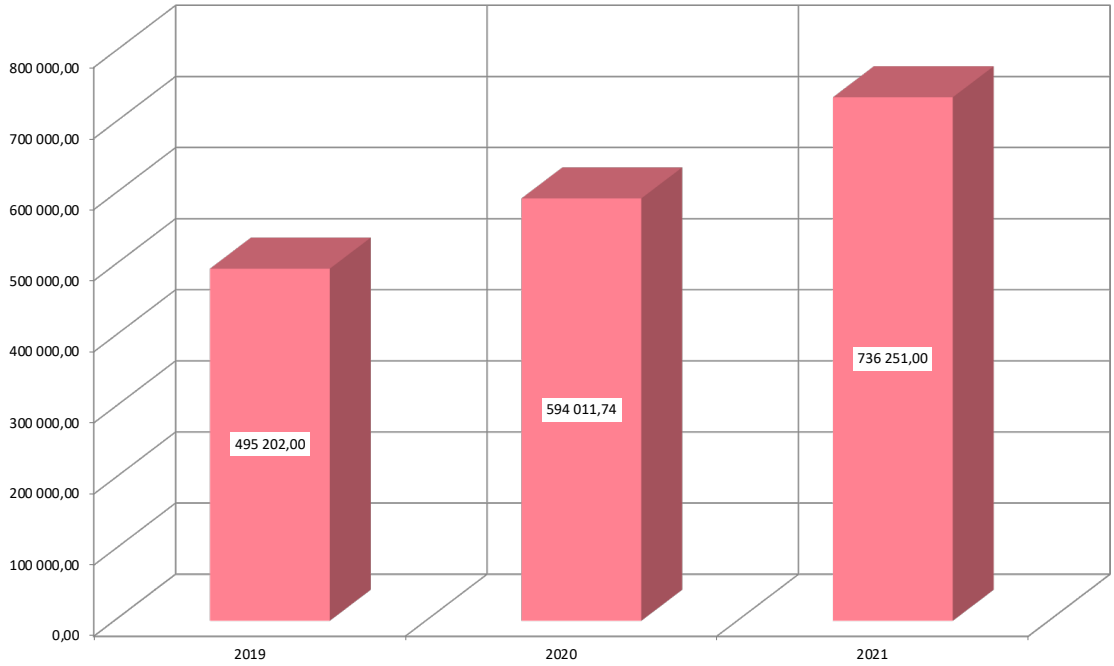

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Szczegółowe informacje na temat przyznanego dofinansowania do likwidacji barier architektonicznych i technicznych oraz w komunikowaniu się w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021 prezentują tabela 2.25 oraz wykres 2.26.

Tabela 2.25

Środki PFRON wykorzystane na likwidacje barier architektonicznych i technicznych oraz w komunikowaniu się w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	73	167	167
Środki wypłacone	330 000,00	455 301,83	515 811,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.26 Środki PFRON wykorzystane na likwidacje barier architektonicznych i technicznych oraz w komunikowaniu się w latach 2019-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

W analizowanym okresie liczba osób korzystających ze wsparcia na zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny wzrosła o 5%, a kwota środków na ten cel wzrosła półtorakrotnie, zaś liczba osób wnioskujących na likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych systematycznie wzrosła do dwukrotnie wyższego poziomu.

W strukturze zdecydowanie dominowały osoby niepełnosprawne ze znacznym stopniem niepełnosprawności, które ostatecznie stanowiły blisko 90% wszystkich beneficjentów wsparcia.

Działalność Warsztatów Terapii Zajęciowej funkcjonujących na terenie Powiatu Wołomińskiego finansowana jest ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz ze środków Powiatu Wołomińskiego w wysokości co najmniej 10% kosztów działalności warsztatów. Warsztat Terapii Zajęciowej w Ząbkach powstał w 1992 roku przy Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych *Drewnica* w Ząbkach jest placówką typu dziennego dla 24 osób niepełnosprawnych z terenu Powiatu Wołomińskiego. Jednostką prowadzącą Warsztat jest Drewnickie Stowarzyszanie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi *Empatia*.

WTZ jest placówką rehabilitacyjną dla osób dorosłych z orzeczonym stopniem niepełnosprawności z powodu choroby psychicznej. Warsztat czynny jest w godzinach 8.00-16.00, przez 5 dni w tygodniu od poniedziałku do piątku. Rehabilitacja w Warsztacie zmierza do poprawy funkcjonowania psychospołecznego i zawodowego jego

Uczestników, poprzez udział w zajęciach w poszczególnych pracowniach, udział w wycieczkach, turnusach rehabilitacyjnych, wydarzeniach kulturalnych, rekreacyjnych oraz poprzez oddziaływania psychoterapeutyczne. Obecnie WTZ posiada 6 pracowni terapeutycznych: krawiecką artystyczną stolarską kulinarną ogrodniczą komputerową. W miarę potrzeb Uczestników organizowane są dodatkowe zajęcia, m. in. lekcje języka angielskiego, basen, zajęcia relaksacyjne, muzyczne, sportowe.

Szczegółowo finansowanie WTZ funkcjonujących na terenie Powiatu Wołomińskiego prezentuje tabela 2.26 i wykres 2.27.

Tabela 2.26

Finansowanie i uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Finansowanie Warsztatu Terapii Zajęciowej	481 254,00	491 904,00	520 704,00
Liczba uczestników WTZ	24	24	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.27 Finansowanie Warsztatu Terapii Zajęciowej w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

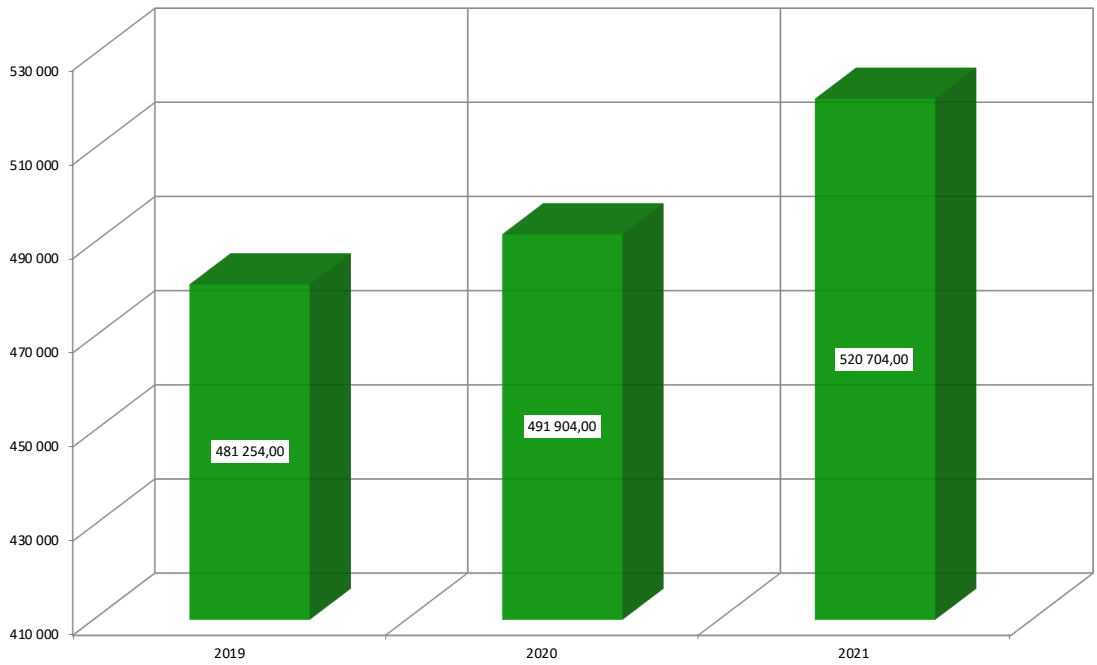

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie realizował zadania rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych ze środków PFRON zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2021 poz. 573). Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy. Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w PUP jako bezrobotna albo poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu ma prawo korzystać z usług lub instrumentów rynku pracy na zasadach określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Informacje na temat ze środków na rehabilitację zawodową osób z niepełnosprawnościami w Powiecie Wołomińskim prezentuje tabela 2.27 i wykres 2.28.

Tabela 2.27

Środki PFRON, Funduszu Pracy oraz rezerw MRiPS wydatkowane na rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim w lata 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy (art. 11 ust.3 pkt 2 ustawy)	17 392,00	28 019,00	890,00
Dofinansowanie do oprocentowanego kredytu bankowego (art. 13 ustawy)	0,00	459,00	5 492,00
Zwrot kosztów w wyposażenia stanowisk pracy (art. 26e ustawy)	0,00	0,00	39 975,00
Zwrot kosztów zatrudnienia i szkoleń pracowników pomocniczych (art. 26d ustawy)	3 614,00	3 090,00	0,00
Dofinansowanie środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej (art. 12a ustawy)	130 000,00	147 000,00	159 000,00
RAZEM	**151 006,00**	**178 568,00**	**205 357,00**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.28 Środki PFRON wydatkowane na rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim w lata 2019-2021

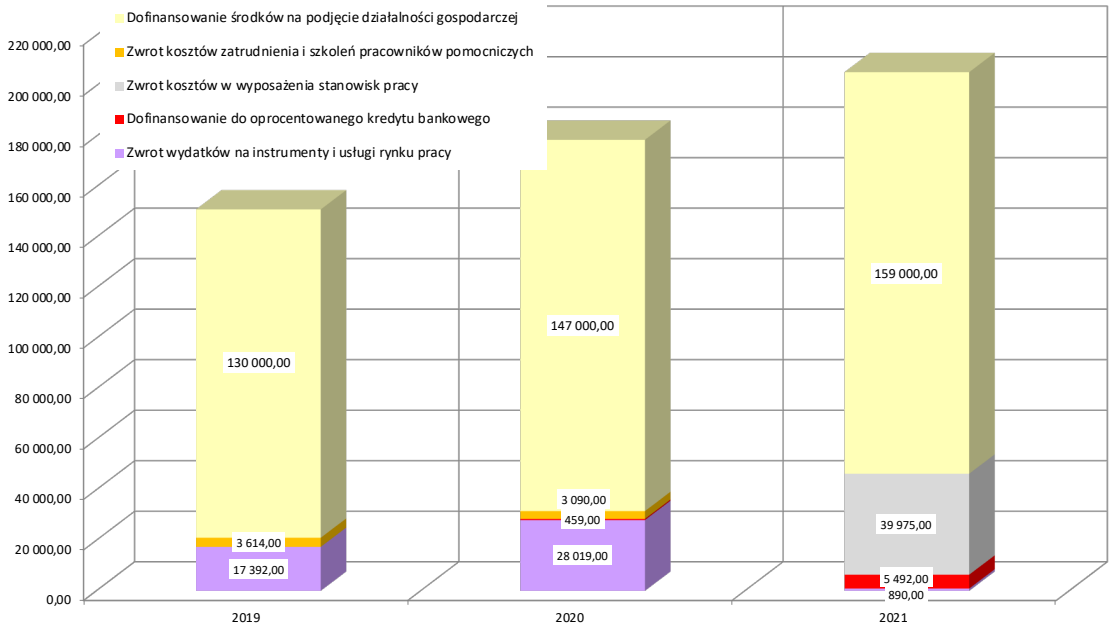

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

W ostatnich latach obserwowano rosnące kwoty środków PFRON wydatkowanych na rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych co wynika po części z determinowanego spadkiem rejestracji osób niepełnosprawnych jako bezrobotne i poszukujące pracy, wskaźnika algorytmu określającego ilość środków przekazywanych Powiatowi Wołomińskiemu. Po części zaś jest spowodowany wysoce sprecyzowanymi wymogami formalnymi i merytorycznymi uzyskania środków na rehabilitację zawodową dla zainteresowanych osób z niepełnosprawnościami.

Programy celowe PFRON

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie realizuje ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych programy celowe, których głównym celem jest zwiększenie aktywizacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

Program *Aktywny Samorząd*

Rok 2020 był rokiem przełomowym w realizacji pilotażowego Programu *Aktywny Samorząd*, gdyż nabór wniosków o dofinansowanie w Module I i w Module II programu i ich realizacja odbywała się przez Internet w Systemie Obsługi Wsparcia.

W ramach MODUŁU I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną z i zawodową, realizowano 16 form wsparcia:

- ✓ **Obszar A** – likwidacja bariery transportowej:

  Zadanie 1: pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu.

  Zadanie 2: pomoc w uzyskaniu prawa jazdy, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcja narządu ruchu.

  Zadanie 4: pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, adresowana do osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu.

- ✓ **Obszar B** – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:

  Zadanie 1: pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów i oprogramowania, adresowana do dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób dorosłych ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcja narządu wzroku lub obu kończyn górnych.

  Zadanie 2: dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania.

  Zadanie 3: pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcja narządu wzroku.

  Zadanie 4: pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy.

- ✓ **Obszar C**- likwidacja bariery w poruszaniu się:

  Zadanie 1: pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym.

  Zadanie 2: pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Zadanie 3: pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności.

Zadanie 4: pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny (co najmniej na III poziomie jakości), adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności.

Zadanie 5: pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, adresowana do osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu powodująca problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinasowania.

- ✓ **Obszarze D** – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką), adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którzy są przedstawicielem ustawowym lub opiekunem prawnym dziecka.

Oraz w ramach MODUŁU II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

Szczegółowe informacje na temat przyznanego dofinansowania w ramach programu *Aktywny Samorząd* przyznawane osobom niepełnosprawnym w latach 2017-2021 w Powiecie Wołomińskim prezentuje tabela 2.28 i 2.29 oraz wykresy 2.29 i 2.30.

Tabela 2.28

Finansowanie przyznawane osobom niepełnosprawnym w ramach programu *Aktywny Samorząd* w Powiecie Wołomiński w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Moduł I Obszar A	26 045,00	62 630,00	60 752,00
Moduł I Obszar B	136 600,00	113 227,00	140 293,00
Moduł I Obszar C	190 910,00	196 068,00	216 760,00
Moduł I Obszar D	21 633,00	24 531,00	32 143,00
Moduł II	244 306,00	316 617,00	359 472,00
RAZEM	**619 494,00**	**713 073,00**	**809 420,00**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Tabela 2.29

Świadczenia przyznawane osobom niepełnosprawnym w ramach programu *Aktywny Samorząd* w Powiecie Wołomiński w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Moduł I Obszar A	4	11	11
Moduł I Obszar B	33	23	26
Moduł I Obszar C	25	20	14
Moduł I Obszar D	12	10	12
Moduł II	77	86	96
RAZEM	**151**	**150**	**159**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.29 Finansowanie przyznawane osobom niepełnosprawnym w ramach programu *Aktywny Samorząd* w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

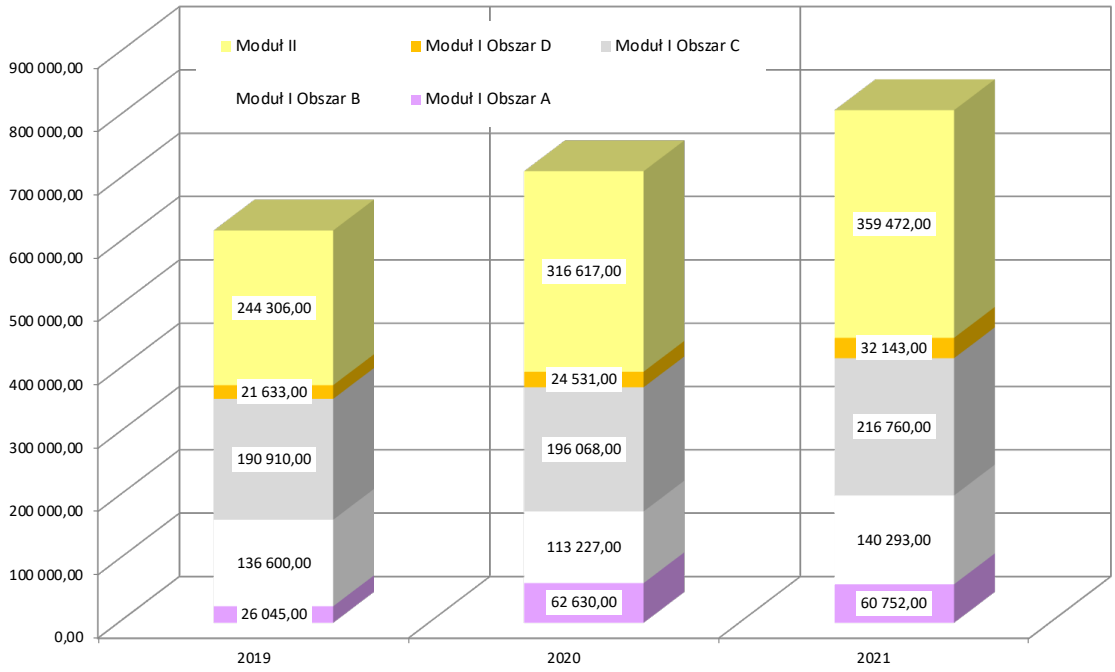

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.30 Świadczenia przyznawane osobom niepełnosprawnym w ramach programu *Aktywny Samorząd* w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

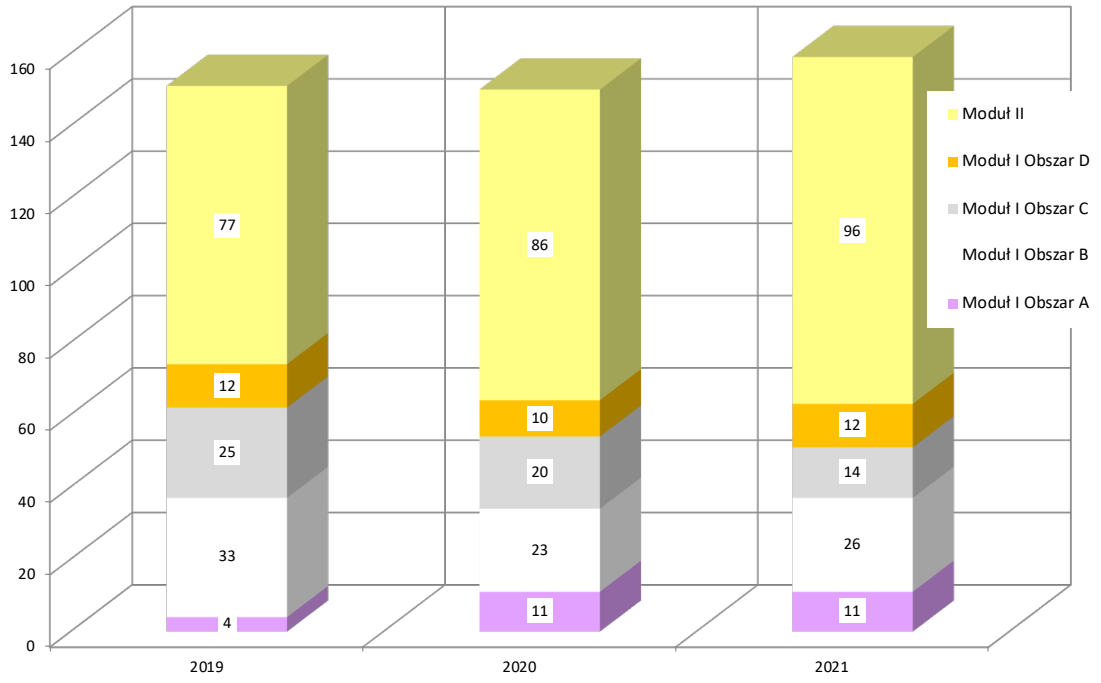

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Program *Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi*

Pandemia COVID-19 była bezpośrednią przyczyną uruchomienia pomocy finansowej ze środków PFRON w ramach MODUŁU III programu *Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi*. W roku 2020, który był pierwszym rokiem realizacji programu, została udzielona 210 osobom niepełnosprawnym – mieszkańcom Powiatu Wołomińskiego na kwotę 447 831,32 złotych, które na skutek wystąpienia zagrożenia epidemicznego oraz stanu epidemii utraciły możliwość korzystania z opieki świadczonej w placówce rehabilitacyjnej. Wsparcie zostało skierowane do osób niepełnosprawnych:

- ✓ uczestników warsztatów terapii zajęciowej,
- ✓ uczestników środowiskowych domów samopomocy,
- ✓ podopiecznych dziennych domów pomocy społecznej (w tym Klubów Seniora, Dziennych Kluby Seniora, jeżeli zostały utworzone na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej i mają status dziennego domu pomocy społecznej),

- ✓ podopiecznych placówek rehabilitacyjnych prowadzonych przez organizacje pozarządowe realizujące zadania zlecone ze środków PFRON (w tym dzieci i młodzież niepełnosprawna),
- ✓ uczestników programów zatwierdzonych przez Radę Nadzorcza PFRON, którzy w ramach tych programów korzystają ze wsparcia udzielanego przez placówki rehabilitacyjne,
- ✓ pełnoletnich (w wieku od 18 do 25 roku życia) uczestników zajęć rewalidacyjno-wychowawczych organizowanych zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim,
- ✓ pełnoletnich (w wieku od 18 do 25 roku życia) wychowanków specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz specjalnych ośrodków wychowawczych, funkcjonujących na podstawie ustawy Prawo Oświatowe.

W imieniu Powiatu Wołomińskiego Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie podpisało w dniu 27.05.2020 umowę Nr POB/0000/23/07/D. Na realizację ww. zadania otrzymano kwotę 465 350,00 zł z tego na realizacje zadania 454 000 zł oraz na obsługę 11 350,00 zł. W ramach przyznanych środków wykorzystano ogółem 447 831,32 zł z tego na realizację programu 436 500,00 zł oraz 11 331,32 zł na obsługę zadania.

Powiatowe Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne w Kobyłce

Celem utworzenia Powiatowego Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego w Kobyłce było uzupełnienie systemu wsparcia osób niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim, poprzez stworzenie dodatkowej usługi w postaci zapewnienia możliwości zamieszkiwania w formie pobytu dziennego oraz całodobowego. Osoby, na które jest ukierunkowana działalność PCOM, obok różnorodnego wsparcia, w tym w zakresie potrzeb zdrowotnych, pielęgnacyjnych, zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych, będą miały zapewnioną możliwość niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich potrzeb.

Usługi zamieszkiwania Powiatowe Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne w Kobyłce realizowane są w formie pobytu dziennego lub całodobowego. PCOM dysponuje 10 miejscami pobytu całodobowego oraz 30 miejscami pobytu dziennego. Uroczyste otwarcie Powiatowego Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego w Kobyłce odbyło się 27 października 2022 roku.

2.3. Osoby starsze i długotrwale chore

2.3.1. Osoby starsze

Demograficzne starzenie się ludności Europy i niektórych wysoko rozwiniętych krajów świata – w tym społeczeństwa polskiego – jest procesem o charakterze globalnym. Prognozuje się, iż w perspektywie najbliższych dziesięcioleci tendencja ta jeszcze się nasili, doprowadzając do istotnych przeobrażeń w proporcjach pomiędzy osobami starszymi i młodymi. Jak wynika z analizowanych danych wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 1000 osób w wieku produkcyjnym) w Powiecie Wołomińskim w analizowanym okresie istotnie wzrósł, z 579 do 663 osób. Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W Powiecie Wołomińskim na koniec roku 2021 wskaźnik ten wyniósł 19,3% i wzrósł drastycznie w stosunku do roku 2013 o 4,7 punktów procentowych. Ta sytuacja z pewnością niekorzystnie zaprocentuje trudnościami zabezpieczenia emerytalnego i podstawowej opieki zdrowotnej, ponieważ w wiek emerytalny wkraczają roczniki powojennego wyżu demograficznego. Stabilizacja liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i spadek liczby osób w wieku produkcyjnym spowoduje w najbliższej przyszłości również wiele problemów na rynku pracy.

Zmiany zachodzące w strukturze wieku oznaczają, że systematycznie będzie spadać liczba młodych osób w wieku reprodukcyjnym, wzrośnie natomiast liczba osób starszych wymagających wsparcia i opieki. Zwiększającym się w wyniku tych procesów potrzebom będą towarzyszyć coraz skromniejsze zasoby demograficzne służące do ich zaspokajania. Jak podkreślają demografowie, Polska należy do krajów, w których ta zmiana będzie szczególnie dotkliwa, gdyż zgodnie z prognozami w 2060 roku stanie się jednym z najstarszych społeczeństw w Unii Europejskiej.

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania problematyką starości i starzenia się, co niewątpliwie jest związane z szybko postępującymi zmianami demograficznymi. Starzenie się populacji Powiatu Wołomińskiego jest zjawiskiem zachodzącym w bardzo szybkim tempie – przemiany demograficzne zaczęły wyprzedzać wzrost gospodarczy. Przemiany demograficzne w Polsce a także w populacji Powiatu następują tak szybko, że utrudniają reagowanie na pojawiające się wyzwania. W dyskursie publicznym coraz dobitniej wyrażane jest przekonanie, że starość stanowi równie istotny etap życia jednostki, jak każdy poprzedni, a poznanie i analiza procesów starzenia sią na wszystkich płaszczyznach życia nie tylko przyczyni się do pogłębienia ogólnej wiedzy o człowieku, ale również pozwoli na przygotowanie różnych sfer życia społeczno-gospodarczego na przyjęcie stale rosnącej populacji osób starszych.

Na terenie Powiatu Wołomińskiego funkcjonują dwa domy pomocy społecznej prowadzone przez Powiat, są to:

- ✓ Dom Pomocy Społecznej w Radzyminie – dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz dla osób z chorobą Alzheimera i innymi schorzeniami neurodegradacyjnymi m.in. choroba Parkinsona, demencja – 107 miejsc,
- ✓ Dom Pomocy Społecznej w Zielonce – dla osób w podeszłym wieku – 67 miejsc.

Tabela 2.30 oraz wykres 2.31 przedstawiają dane dotyczące dofinansowania domów pomocy społecznej przez Powiat Wołomiński w latach 2019-2021.

Tabela 2.30

Środki finansowe wydatkowane na Domy Pomocy Społecznej przez Powiat Wołomiński w latach 2019-2021 [kwota w PLN]

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Koszty prowadzenia Domów Pomocy Społecznej	8 622 984,00	9 655 129,00	10 368 742,00
Mieszkańcy Domów Pomocy Społecznej	209	184	186

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.31 Środki finansowe wydatkowane na Domy Pomocy Społecznej przez Powiat Wołomiński w latach 2019-2021 [kwota w PLN]

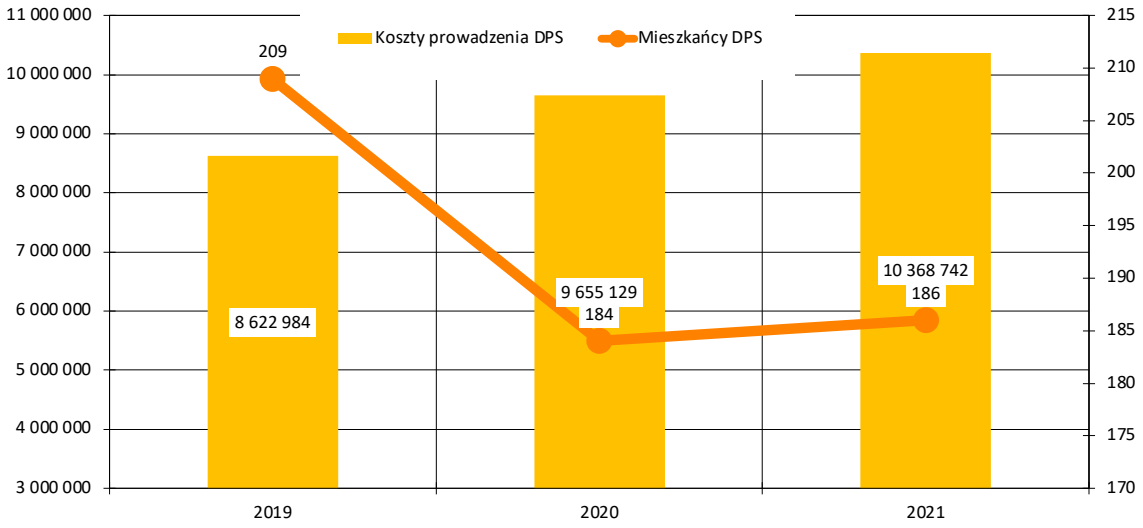

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Na terenie Powiatu Wołomińskiego pomoc dla osób starszych jest realizowana między innymi przez następujące ośrodki:

- ✓ Kluby Seniora *Babie Lato* w Zielonce, Klub Seniora w Klembowie, Kluby Seniora w Gminie Dąbrówka, Klub Seniora w Tłuszczu, Klub Aktywnego Seniora w Radzyminie, Kluby Seniora oraz Chór *Złota Jesień* w Ząbkach, Kluby Seniora w Markach
- ✓ Rodzinny Dom Pomocy Klub Seniora *Oaza* w Zielonce,
- ✓ Klub Senior+ w Ząbkach, Dzienny Dom Senior+ w Wołominie, Klub Senior+ w Tłuszczu, Klub Senior+ w Dąbrówce, dwa Kluby Senior+ w gminie Poświętne
- ✓ Uniwersytet Trzeciego Wieku w Wołominie, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Kobyłce, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Uniwersytet Seniora w Markach oraz Uniwersytet Trzeciego Wieku w Tłuszczu,
- ✓ Stowarzyszenie Powiatowy Uniwersytet Otwarty w Wołominie z filią w Ząbkach
- ✓ Radzymiński Uniwersytet Otwarty i Stowarzyszenie Seniorów Ziemi Radzymińskiej
- ✓ Rady Seniorów w gminach Powiatu Wołomińskiego
- ✓ Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów *Spokojna Jesień* w Urlach

Kluby Seniora

Kluby prowadzą bogatą ofertę edukacyjno-kulturalną odpowiadającą na potrzeby seniora – uczestnictwa w spotkaniach integracyjnych oraz międzypokoleniowych z przedszkolakami, młodzieżą szkolną, wolontariuszami, oraz innymi seniorami. W ciągu roku organizują dla seniorów zabawy taneczne, wycieczki oraz spotkania okolicznościowe. Uczestnicy korzystają również z atrakcyjnej oferty kulturalnej, gimnastyka dla seniorów, ćwiczenia i inne formy ruchowe poprawiające ruchomość stawów, pomagające w schorzeniach kręgosłupa, usprawniające cały aparat ruchowy i dodające seniorowi siły. Program zajęć jest dostosowany do możliwości ruchowych uczestników i jest tak ułożony, by zmniejszyć do minimum ryzyko urazów i kontuzji. Ćwiczenia gimnastyczne prowadzone są grupowo i indywidualnie przy użyciu sprzętu sportowego. W ramach zajęć seniorzy mają możliwość korzystania z zabiegów fizjoterapeutycznych, które obejmują m.in. ćwiczenia indywidualne czy masaż.

Kluby *Senior+* oraz Dzienne Domy Pobytu *Senior+*

Celem Programu Wieloletniego *Senior+*, opracowanego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej jest aktywizacja seniorów poprzez dofinansowanie jednostek samorządu terytorialnego na rozbudowę infrastruktury dziennych ośrodków wsparcia.

W Klubach *Senior+* seniorzy mają możliwość spotykać się, działać na rzecz innych i w ramach wzajemnej pomocy. Głównym celem takiej placówki jest motywacja do działań w ramach samopomocy i wolontariatu. Dzienny Dom Pobytu *Senior+* natomiast jest bardziej rozbudowaną pod względem możliwości dla mieszkańców placówką. Wymagane jest, aby Dzienny Dom Pobytu był dostępny dla seniorów minimum 8 godzin dziennie od poniedziałku do piątku. W takim ośrodku wsparcia są realizowane usługi, których celem jest udzielenie pomocy w codziennych czynnościach, a także zapewnienie posiłku. Wśród usług świadczonych przez placówkę tego rodzaju mogą się znaleźć: usługi socjalne, usługi edukacyjne, usługi aktywności ruchowej lub kinezyterapii, usługi kulturalno-oświatowe, terapia zajęciowa, usługi sportowo-rekreacyjne, usługi aktywizujące społecznie.

Do zakresu oferowanych usług oraz liczby osób z nich korzystających powinno być dostosowane miejsce (budynek, lokal). Niestety, jego brak w zasobach samorządów jest najczęstszym powodem ograniczonego rozwoju sieci placówek wsparcia dziennego dla osób starszych.

Uniwersytety Trzeciego Wieku

Uniwersytety Trzeciego Wieku są placówkami dydaktycznymi dla osób w wieku poprodukcyjnym, których celem działania jest poprawa jakości życia osób starszych. Celem działalności UTW jest aktywizacja osób starszych oraz wykorzystanie ich potencjału – wiedzy, umiejętności i doświadczenia życiowego, dla rozwoju gospodarczego i społecznego. Uniwersytety Trzeciego Wieku są dla seniorów miejscem spotkań z podobnymi do nich osobami, które muszą stawiać czoła wielu problemom w tym jednemu, głównemu – problemowi braku akceptacji ze strony młodych. Po latach pracy zawodowej, wychowywania dzieci czy współuczestnictwie w wychowywaniu wnuków, niekiedy utracie współmałżonka i znajomych, nadmiar czasu i zamknięcie w czterech ścianach własnego domu może mieć szkodliwe skutki. Nowa pasja, chęć pozyskiwania wiedzy, wymiana doświadczeń ma charakter terapeutyczny, pozwala ponownie otworzyć się na świat i zaakceptować go takim, jakim stał się w wyniku zmian cywilizacyjnych i pokoleniowych.

Wielu seniorów jest wciąż sprawnych, nie znosi bezczynności, potrzebuje pretekstu do wyjścia z domu. Jedną z form aktywizacji starszych ludzi są uniwersytety trzeciego wieku, które stwarzają możliwości rozwoju przez całe życie, pobudzają do aktywizacji społecznej w interesie jednostki i ogółu, ułatwiają nawiązywanie przyjaźni, zapewniają możliwość dbania o kondycję fizyczną.

Rady Seniorów w gminach Powiatu Wołomińskiego

Gminy, powiaty i województwa mają obowiązek tworzenia rad seniorów na wniosek określonej liczby osób. Członkowie rad uzyskają m.in. kompetencje do kierowania zapytań, na które władza będzie musiała zareagować - takie zmiany wprowadza nowelizacja przepisów ustrojowych jednostek samorządu terytorialnego, która została opublikowana w Dzienniku Ustaw.

Gminne rady seniorów nie są instytucją nową. Powoływanie ich umożliwia art. 5c ustawy o samorządzie gminnym jako ciało o charakterze konsultacyjnym, doradczym i inicjatywnym. Rady seniorów składają się z przedstawicieli podmiotów działających na rzecz osób starszych, w szczególności przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących uniwersytety trzeciego wieku. Obowiązujące przepisy mówią, że rada gminy może utworzyć radę seniorów, z własnej inicjatywy lub na wniosek zainteresowanych środowisk. Nie ma jednak takiego obowiązku. Obecnie brak też przepisów umożliwiających pokrycie przez samorząd kosztów działalności rady seniorów.

Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystki osób z niepełnosprawnościami

W 2021 roku zrealizowano trzy wnioski o dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystki osób z niepełnosprawnościami. W analizowany okresie bardzo wyraźnie widać wpływ pandemii COVID-19 na aktywność w tych obszarach. Dane dotyczące wielkości środków PFRON wydatkowanych na dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami w latach 2019-2021 prezentują tabela 2.31 i wykres 2.32.

Tabela 2.31

Środki PFRON wydatkowane na dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych przez Powiat Wołomiński w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Środki wypłacone	37 872,00	5 200,00	19 599,00
Liczba osób biorących udział w imprezach sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych	249	20	66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.32 Środki PFRON wydatkowane na dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

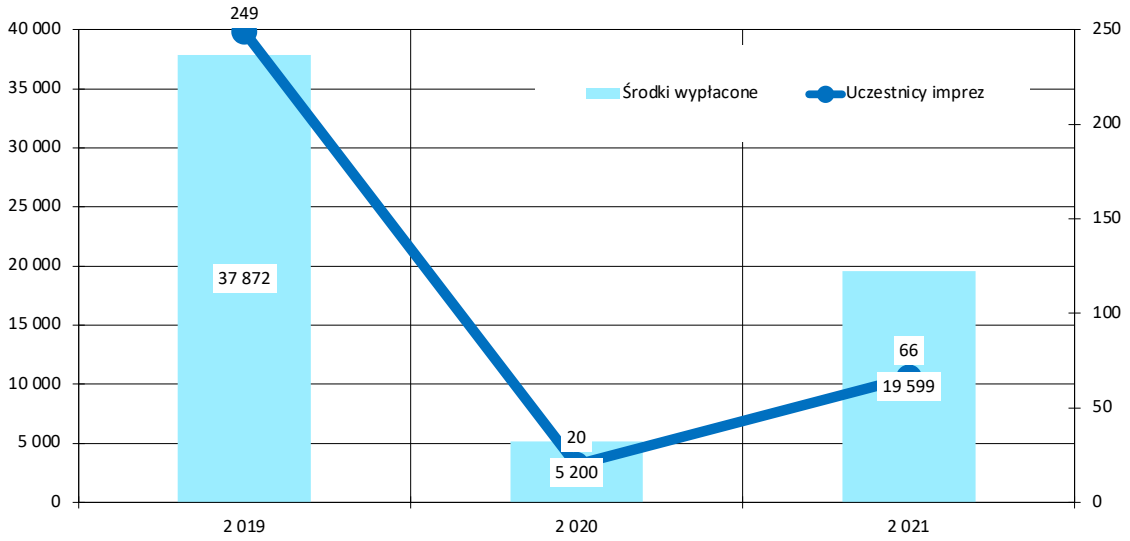

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Cele polityki senioralnej

Celem strategicznym dla polityki senioralnej Powiatu Wołomińskiego zawartym w *Programie Polityki Senioralnej Powiatu Wołomińskiego na lata 2019 – 2025* jest to aby, przy wykorzystaniu możliwości wszystkich podmiotów na terenie powiatu stwarzać korzystne warunki godnego, samodzielnego, zdrowego starzenia się mieszkańców w połączeniu z tworzeniem możliwości czynnego uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym społeczności powiatu.

2.3.2. Osoby długotrwale chore

Kolejnym zidentyfikowanym problemem społecznym występującym w Powiecie Wołomińskim są długotrwałe i ciężkie choroby, które w analizowanym okresie stanowiły coraz częstszy powód korzystania z pomocy społecznej. Ten problem jest niezmiernie często powiązany problemem starzenia się populacji. Obecnie ze wsparcia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby korzysta niespełna 11,3 osób na 1 000 mieszkańców Powiatu Wołomińskiego, co przy dynamicznie starzejącym się społeczeństwie i złej sytuacji demograficznej powinno stać się elementem programowanej polityki społecznej powiatu w latach 2023-2029.

Tabela 2.32 oraz wykres 2.33 prezentuje dane statystyczne ośrodków pomocy społecznej, opisujące liczbę osób objętych wsparciem ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, w poszczególnych gminach w latach 2019-2021.

Tabela 2.32

Liczba osób w Powiecie Wołomińskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Dąbrówka	34	45	33
Jadów	85	65	64
Klembów	73	68	56
Kobyłka	265	255	283
Marki	284	212	199
Poświętne	34	24	30
Radzymin	236	261	199
Strachówka	35	28	32
Tłuszcz	197	197	191
Wołomin	813	765	765
Ząbki	190	173	179
Zielonka	139	125	135
Powiat Wołomiński	**2385**	**2218**	**2166**

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Liczba osób w Powiecie Wołomińskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę spadała na przestrzeni analizowanego okresu. Problem w sposób najbardziej poważny dotyczy miasta Wołomin, gdzie dotyka blisko 15 osób na 1 000 mieszkańców, najmniejszą intensywność wsparcia pomocy społecznej dla osób cierpiących z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby odnotowano w gminie Dąbrówka, gdzie korzystało z niego niespełna 4 osoby na 1 000 mieszkańców. Ponad 1/3 osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę – w wartościach nominalnych – była mieszkańcami miasta Wołomin, ponad 13% to mieszkańcy gminy Kobyłka, a co dziesiąty pochodził z gminy Marki lub Radzymin.

Wykres 2.33 Liczba osób w Powiecie Wołomińskim korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2019-2021

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Istnieje pewne prawdopodobieństwo, iż niższy poziom występowania tego zjawiska na terenach wiejskich wiąże się zarówno ze zdrowszym trybem życia mieszkańców wsi, jak i też tradycyjnym podejściem do choroby, z którą należy walczyć w czterech ścianach własnego domu. W kontekście pogarszającej się sytuacji demograficznej, intensywnego starzenia się populacji, problem długotrwałych i ciężkich chorób a także starości – co pozostaje ze sobą w ścisłej korelacji – powinien on stanowić jeden z kluczowych obszarów wsparcia w ramach działań niniejszego *Planu Deinstytucjonalizacji*.

Hospicjum Opatrzności Bożej Księży Orionistów

Na terenie Powiatu Wołomińskiego funkcjonuje od 28 lat Hospicjum Opatrzności Bożej w Wołominie. Jest instytucja funkcjonująca w ramach systemu opieki zdrowotnej, stosująca metody opieki paliatywnej i przeznaczona dla pacjentów przewlekle oraz nieuleczalnie chorych. Pomoc udzielana przez Hospicjum skoncentrowana jest na łagodzenie skutków choroby, uśmierzanie przewlekłego bólu i usuwanie dolegliwości towarzyszących długotrwałej chorobie takich jak: osłabienie, duszności, odleżyny, nudności, zaparcia i ogólna utrata sprawności. Hospicjum stanowi bezpieczny azyl dla potrzebujących pomocy dając świadectwo wrażliwości, miłości do cierpiących i troski o ich godność oraz humanitarną misję niesienia bliźniemu ulgi w chorobie.

2.4. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Pojęcie kryzysu wywodzi się z greckiego słowa *crisis* odpowiadającego polskiemu przymiotnikowi krytyczny. O kryzysie psychicznym mówimy wtedy, gdy trudne wydarzenie lub wydarzenia życiowe powoduje przeciążenie zdolności osoby do skutecznego radzenia sobie, jako rodzaj reakcji osoby na wydarzenia krytyczne, w której można zaobserwować:

- ✓ zaburzenie homeostazy psychologicznej,
- ✓ niewydolność dotychczasowych mechanizmów radzenia sobie osoby w utrzymywaniu wewnętrznej równowagi emocjonalnej,
- ✓ poziom stresu związany z kryzysem skutkujący istotnym pogorszeniem codziennego funkcjonowania.

Wobec osób chorujących psychicznie konieczne jest przeciwdziałanie stygmatyzacji, które nadal silnie ugruntowanej w polskim społeczeństwie. Może to być realizowane poprzez organizowanie kampanii społecznych na szczeblu regionalnym jak i lokalnym w Powiecie Wołomińskim.

Konieczne jest również tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych oraz rozwojowi i wzmacnianiu istniejących w Powiecie Wołomińskim podmiotów – także podmiotów trzeciego sektora – zapewniających udzielanie oparcia i pomocy dla osób chorujących psychicznie takich jak:

- ✓ środowiskowe domy samopomocy,
- ✓ warsztaty terapii zajęciowej,
- ✓ kluby,
- ✓ mieszkania chronione i wspomagane,
- ✓ dzienne domy pomocy,
- ✓ ośrodki interwencji kryzysowej.

Ważnym elementem jest kierowanie wsparcia finansowego – także w ramach otwartych konkursów do organizacji pozarządowych działających na terenie Powiatu Wołomińskiego – na rzecz osób chorujących psychicznie, a także kontynuowanie wprowadzania nowych dziennych form pomocy dla osób doświadczających chorób otępiennych, w szczególności choroby Alzhaimera w pierwszym stadium jej rozwoju. Inna formą jest uruchomienie procesu wsparcia psychologicznego i wytchnieniowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin, które zminimalizują zjawiska izolacji i osamotnienia, wywołane długotrwałym przebywaniem w odosobnieniu w wyniku wystąpienia pandemii COVID-19, które umożliwią poprawę ich poczucia bezpieczeństwa i kondycji psychicznej.

Środowiskowe Domy Samopomocy

Środowiskowe Domy Samopomocy są ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy Dom Samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi lub treningów umiejętności społecznych polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Usługi, o których mowa w art.51a ust.2 ustawy o pomocy społecznej, świadczone przez Środowiskowe Domy Samopomocy, to:

a) trening funkcjonowania w codziennym życiu, w tym: trening dbałości o wygląd zewnętrzny, trening nauki higieny, trening kulinarny – w tym spożywanie gorącego posiłku, trening umiejętności praktycznych, trening gospodarowania własnymi środkami finansowymi,

b) trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, w tym: kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach, w instytucjach kultury,

c) trening umiejętności komunikacyjnych, w tym z wykorzystaniem alternatywnych i wspomagających sposobów porozumiewania się, w przypadku osób z problemami komunikacji werbalnej,

d) trening umiejętności spędzania czasu wolnego, w tym: rozwijanie zainteresowań literaturą, audycjami radiowymi, telewizyjnymi, Internetem, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych,

e) poradnictwo psychologiczne,

f) pomoc w załatwianiu spraw urzędowych,

g) pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, w tym uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt u lekarza, pomoc w zakupie leków, pomoc w dotarciu do jednostek ochrony zdrowia,

h) niezbędną opiekę, w szczególności dla uczestników, o których mowa w art. 51c ust.5 ustawy o pomocy społecznej,

i) terapię ruchową, w tym: zajęcia sportowe, turystykę i rekreację,

j) inne formy postepowania przygotowujące do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej lub podjęcia zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej na przystosowanym stanowisku pracy.

Na terenie Powiatu Wołomińskiego w analizowanym okresie funkcjonowało pięć Środowiskowych Domów Samopomocy:

1. Środowiskowy Dom Samopomocy typu A w Kobyłce (nowa siedziba od 1 stycznia 2022) dla osób doznających choroby psychicznej, prowadzony przez Powiat Wołomiński – 40 uczestników,

2. Środowiskowy Dom Samopomocy typu B w Radzyminie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, prowadzony przez Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej – 25 uczestników,

3. Środowiskowy Dom Samopomocy typu B w Tłuszczu dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, prowadzony przez Powiat Wołomiński – 23 uczestników

4. Środowiskowy Dom Samopomocy typu B w Ząbkach dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, prowadzony przez TPD Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej – 25 uczestników

5. Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i osób przewlekle psychicznie chorych w tym osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu, prowadzony przez Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej – 35 uczestników,

Szczegółowe informacje na temat funkcjonowania Środowiskowych Domów Samopomocy w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021 prezentuje tabela 2.33 oraz wykres 2.34.

Tabela 2.33

Finansowanie i uczestnicy Środowiskowych Domów Samopomocy w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Finansowanie Środowiskowych Domów Samopomocy	2 380 371,00	2 349 806,00	2 381 843,00
Uczestnicy zajęć Środowiskowych Domów Samopomocy	120	112	113

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

Wykres 2.34 Finansowanie i funkcjonowania Środowiskowych Domów Samopomocy w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

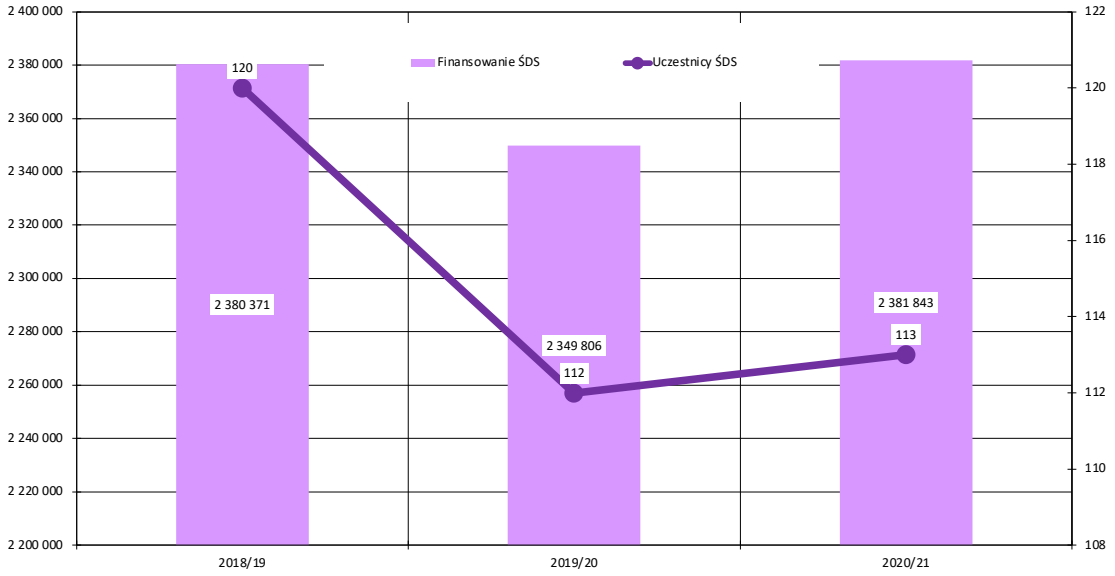

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej dla Powiatu Wołomińskiego* Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie

2.5. Osoby w kryzysie bezdomności i ubóstwa

2.5.1. Osoby w kryzysie bezdomności

Bezdomność, problem społeczny, charakteryzujący się brakiem miejsca stałego zamieszkania osoby nim dotkniętej. Wiąże się ona z uwarunkowanym psychologicznie kryzysowym stanem egzystencji osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, dotkniętej trwałym wykluczeniem społecznym i zawodowym. Jako stan ewidentnej i trwałej deprywacji potrzeb mieszkaniowych, w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka.

Natura bezdomności wyklucza zamkniętą i jednoznaczną klasyfikację jej przyczyn, ponieważ doprowadza do niej cały zespół nakładających się na siebie sił sprawczych, zespół postaw, zachowań determinowanych predyspozycjami osobowościowymi, którym sprzyjają sytuacje społeczne i sposób funkcjonowania służb socjalnych. Ustawa o pomocy społecznej jako osobę bezdomną definiuje osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Brak domu uniemożliwia normalny rozwój człowieka, wpływa negatywnie na stan zdrowia psychicznego i fizycznego, uniemożliwia rozwijanie aspiracji kulturowych, regenerację sił i wypoczynek. Deprywacji zatem podlegają nie tylko szeroko rozumiane potrzeby mieszkaniowe, ale właściwie wszystkie poziomy potrzeb, począwszy od najbardziej podstawowych potrzeb fizjologicznych, skończywszy zaś na potrzebie samorealizacji. Stan ten jest uwarunkowany wieloczynnikowo, między innymi poprzez zmniejszoną zdolność do samodzielnego życia i radzenia sobie, poddania się wymaganiom społeczeństwa, niewielką odpornością na sytuacje trudne, czy marginalizację społeczną. Najczęstsze przyczyny bezdomności wynikają przede wszystkim z:

- ✓ sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym wzrostu liczby osób, które nie chcą podjąć pracy lub nie potrafią utrzymać zatrudnienia, albo są osobami bezdomnymi z wyboru,
- ✓ z sytuacji prawnej, polegającej na możliwości wyeksmitowania lokatora "donikąd" za zaległości w opłatach czynszowych,
- ✓ z przyczyn związanych z patologiami, w tym z powodu alkoholizmu, przestępczości, odrzucenia lub braku opieki ze strony najbliższych, rozwodu lub trwałego rozpadu więzi formalnych lub nieformalnych, prostytucji, przemocy w rodzinie,
- ✓ z przyczyn natury socjopsychologicznej, w tym świadomego wyboru innego sposobu życia, odrzucenia obowiązującego systemu wartości,
- ✓ przyczyn osobowościowych, w tym poczucia niższości, osamotnienia, wstydu, przekonania o złej naturze świata i ludzi, posiadania upośledzeń zdrowotnych.

Dynamikę zjawiska bezdomności w Powiecie Wołomińskim według podziału na gminy przedstawia tabela 2.34 i wykres 2.35.

Tabela 2.34

Liczba osób objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej z tytułu bezdomności w gminach Powiatu Wołomińskiego w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Dąbrówka	2	3	2
Jadów	6	4	3
Klembów	3	4	3
Kobyłka	4	2	5
Marki	8	6	3
Poświętne	0	1	1
Radzymin	16	13	18
Strachówka	0	0	0
Tłuszcz	5	5	5
Wołomin	23	23	21
Ząbki	8	10	13
Zielonka	16	14	14
Powiat Wołomiński	**91**	**85**	**88**

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Wykres 2.35 Liczba osób objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej z tytułu bezdomności w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Wsparciem instytucji pomocy społecznej z powodu dotknięcia problemem bezdomności było objętych przeciętnie 3 osoby na 10 tys. mieszkańców Powiatu Wołomińskiego. Najwyższy poziom objętych wsparcia *per capita* odnotowano w gminie Zielonka i Radzymin – odpowiednio blisko 8 i 6 osób na 10 tys. mieszkańców, najniższy w gminie Marki – niespełna 1 osoba na 10 tys. mieszkańców gminy.

Informacje na temat miejsc na terenie Powiatu Wołomińskiego, w których udzielane jest tymczasowe schronienie w schroniskach dla osób bezdomnych, schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, noclegowniach oraz ogrzewalniach prezentuje tabela 2.35.

Tabela 2.35

Miejsca w których udzielane jest tymczasowe schronienie w Powiecie Wołmińskim

Nazwa placówki udzielającej tymczasowego schronienia	Płeć osób korzystających z usług	Liczba miejsc
Zgromadzenie Małe Dzieło Boskiej Opatrzności Schronisko *Don Orione* Czarna	M	70
Fundacja *Dzieci Ulicy* Ząbki	K + M	15

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

2.5.2. Osoby w kryzysie ubóstwa

Poprzez ubóstwo - określa się stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby" należy rozumieć takie potrzeby jak: wyżywienie, ubranie, mieszkanie, zachowanie zdrowia, uzyskanie wykształcenia, zaspokojenie sfer intelektualnych. Pojęcie ubóstwa powstałego na drodze indywidualnej sytuacji życiowej obejmuje takie aspekty jak: wielodzietność, uzależnienia, niepełnosprawność, samotność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych i rozbitych, niski status wykształcenia prowadzący do bezrobocia, przewlekłe choroby, inne przeżycia np. jak śmierć osoby najbliższej, utrudniająca aktywne i prawidłowe funkcjonowanie. Należy zaznaczyć, iż problemy te występują bardzo często zespołowo. Ubóstwo jest to stan, w którym rodzina lub jednostka żyje poniżej kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Ubóstwo w konsekwencji prowadzi do zjawiska wykluczenia społecznego.

Negatywne skutki ubóstwa dają się odczuć w większości rodzin niepełnych. Pomimo utrzymywania się w wielu przypadkach z dochodów z pracy, samotne matki lub samotni ojcowie nie są w stanie zapewnić dzieciom odpowiedniej sytuacji materialnej. Oprócz tego narastają w tych rodzinach problemy wychowawcze związane z brakiem czasu i odpowiednich wzorców do naśladowania.

Ubóstwo i życie na poziomie minimum egzystencji powoduje, że wydatki na żywność i opłaty mieszkaniowe pochłaniają cały budżet. Konsekwencją jest minimalizacja potrzeb żywieniowych oraz zakup produktów spożywczych bardzo niskiej jakości. Prowadzi to do rozwijania się różnego rodzaju schorzeń, a te w dalszym etapie powodują wzrost kosztów utrzymania, związanych z leczeniem bądź rehabilitacją. Mogą one również prowadzić do powstawania niepełnosprawności, która w znacznym stopniu ogranicza podejmowanie aktywności zawodowej, a może podwyższać poziom wydatków na leczenie.

Głównym sposobem ograniczenia ubóstwa jest: zmniejszenie bezrobocia przez tworzenie nowych miejsc pracy, aktywizacja zawodowa osób ubogich, zmiana postaw u osób ubogich korzystających z pomocy społecznej poprzez kształtowanie odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do istniejącej rzeczywistości.

Przedstawione przez Ośrodki Pomocy Społecznej dane, wskazują na występowanie w Powiecie Wołomińskim problemu ubóstwa. Liczbę rodzin korzystających z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej w poszczególnych gminach przedstawia tabela 2.36 i wykres 2.36.

Tabela 2.36

Liczba osób objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	Lata		
	2019	2020	2021
Dąbrówka	63	73	50
Jadów	94	78	91
Klembów	97	116	91
Kobyłka	170	170	177
Marki	336	239	191
Poświętne	42	37	31
Radzymin	234	244	201
Strachówka	12	11	12
Tłuszcz	172	172	161
Wołomin	762	673	628
Ząbki	217	223	221
Zielonka	95	89	97
Powiat Wołomiński	**2 294**	**2 125**	**1 951**

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Warto zauważyć spadek liczby osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa. Na przestrzeni analizowanego okresu liczba tych osób spadła o ponad 15%. W porównaniu do roku 2019 najwięcej osób ubogich korzystających ze wsparcia ubyło w gminie Marki (spadek o blisko połowę) oraz w gminie Poświętne (spadek o ponad 1/4).

Wydaje się, iż najbardziej prawdopodobnymi przyczynami zmniejszania się liczby osób figurujących w statystykach pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa są zmiany ekonomiczne i społeczne zachodzące w społeczeństwie polskim, co przekłada się na sytuację w Powiecie Wołomińskim. Wśród tych zmian zasadnicze znaczenie mogą mieć:

- ✓ rozwój gospodarczy, podnoszenie się zamożności społeczeństwa i zwiększanie liczby miejsc pracy w Powiecie,
- ✓ działania zmniejszające bezrobocie, pełna dostępność europejskiego rynku pracy oraz realizacja powszechnie dostępnych programów socjalnych i zatrudnienia socjalnego,

- ✓ realizacja projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowy Urząd Pracy oraz inne podmioty sektora społecznego.

Wykres 2.36 Liczba osób objętych wsparciem ośrodków pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w Powiecie Wołomińskim w latach 2019-2021

Źródło: dane OPS Wołomin, GOPS Dąbrówka, GOPS Jadów, GOPS Klembów, OPS Kobyłka, OPS Marki, GOPS Poświętne, OPS Radzymin, GOPS Strachówka, OPS Tłuszcz, OPS Ząbki, OPS Zielonka

Zbliżony poziom korzystania ze wsparcia odnotowano w gminach Strachówka, Ząbki i Zielonka. Z przedstawionych danych wynika, iż ośrodkiem o najwyższym natężeniu zjawiska ubóstwa w Powiecie Wołomińskim jest gmina Wołomin. W roku 2021 około 1/3 osób dotkniętych problemem bezdomności korzystało ze wsparcia na terenie tej gminy. W dalszej kolejności – grupy stanowiące 1/10 dotkniętych bezdomnością w Powiecie – korzystały w gminach Ząbki, Radzymin i Marki.

Wsparciem instytucji pomocy społecznej z powodu dotknięcia problemem ubóstwa było objętych przeciętnie 7 osób na tysiąc mieszkańców Powiatu Wołomińskiego. Najwyższy poziom objętych wsparcia per capita odnotowano w gminach Jadów i Wołomin – odpowiednio blisko 13 i 12 osób na tysiąc mieszkańców, najniższy w gminach Marki, Strachówka i Poświętne – niespełna 5 osób na tysiąc mieszkańców gminy.

3. PRZEJŚCIE OD OPIEKI INSTYTUCJONALNEJ DO USŁUG ŚWIADCZONYCH NA POZIOMIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

3.1. Wspieranie rozwiązań na poziomie lokalnych społeczności

W opiece instytucjonalnej w Powiecie Wołomińskim przebywa istotny odsetek osób niepełnosprawnych. Największą grupą pensjonariuszy są osoby niepełnosprawne intelektualnie, kolejną co do wielkości są osoby niepełnosprawne intelektualnie, a zarazem mające problemy ze zdrowiem psychicznym. Ponieważ bardzo trudno jest dotrzeć do szczegółowych danych – informacje odnośnie do niepełnosprawności nie mają pełnej, ujednoliconej statystyki – informacje te należy traktować jako oszacowanie liczby osób objętych opieką instytucjonalną.

W Powiecie Wołomińskim rośnie liczba dzieci w różnych typów pieczy zastępczej i placówek pobytu stałego. Rodzaje placówek stacjonarnych to m.in.:

- ✓ szkoły z internatem,
- ✓ szkoły specjalne,
- ✓ domy dla małych dzieci,
- ✓ ośrodki dla dzieci z problemami wychowawczymi,
- ✓ zakłady dla nieletnich przestępców oraz
- ✓ placówki przygotowujące do życia po opuszczeniu zakładu.

Warto podkreślić, iż zwłaszcza dzieci niepełnosprawne lub uważane za takie są bardziej od innych narażone na umieszczenie w opiece instytucjonalnej i pozostanie tam przez długi czas, a wiele z nich – przez całe życie.

Nie są dostępne całościowe dane na temat liczby osób starszych objętych opieką instytucjonalną w Powiecie Wołomińskim. Niemniej należy przyjąć, iż odsetek beneficjentów stacjonarnej opieki długoterminowej jest znacznie niższy niż osób objętych opieką domową. Wiele osób starszych pozostaje bez dochodów i wsparcia co prowadziło to do wzrostu liczby osób starszych umieszczanych w Domach Pomocy Społecznej.

W odniesieniu do osób niepełnosprawnych prawdopodobieństwo objęcia opieką instytucjonalną wzrasta wraz z wiekiem. Wyjaśnia to, dlaczego liczba kobiet w zakładach przewyższa liczbę mężczyzn, jako że kobiety żyją przeciętnie dłużej od mężczyzn. Ta statystyka wskazuje poważne wyzwanie związane z zapewnieniem wsparcia: w miarę jak coraz więcej osób ze złożonymi potrzebami dożywa podeszłego wieku, niezbędne są dodatkowe usługi, aby zaspokoić ich potrzeby. W połączeniu ze wzrostem długowieczności społeczeństwa oraz występowaniem demencji i innych schorzeń upośledzających funkcjonowanie zwiększa to presję na władze krajowe, regionalne i lokalne oraz służby socjalne i opiekę zdrowotną.

Na szczeblu Unii Europejskiej, ogólnokrajowym a także na poziomie *Programu Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2021-2027* i *Regionalnego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji* podjęto ogólne zobowiązanie polityczne dotyczące przejścia od instytucjonalnych do form opieki świadczonych na poziomie społeczności lokalnych w przypadku wszystkich grup tj.

- ✓ rodzin i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami
- ✓ osób z niepełnosprawnościami
- ✓ osób starszych
- ✓ osób w kryzysie zdrowia psychicznego
- ✓ oraz osób w kryzysie bezdomności

Najważniejsze uzgodnione w tym zakresie standardy stawiają przed samorządem powiatowym Powiatu Wołomińskiego wymóg rozwijania usług świadczonych przez lokalne społeczności jako alternatywy dla opieki instytucjonalnej.

Zobowiązania polityczne na poziomie Unii Europejskiej:

- ✓ Prawo do niezależnego życia osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku oraz wskazuje potrzebę podporządkowania wszelkich działań dotyczących dzieci najlepszym interesom dziecka.
- ✓ Prawo do uczestnictwa w życiu społeczności oraz integracji społecznej, kulturalnej i zawodowej ze względu na ich znaczenie dla godnego i niezależnego życia.
- ✓ Współpraca w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, jako że ubóstwo jest jednym z czynników warunkujących umieszczanie dzieci w opiece instytucjonalnej, procesowi rozwoju usług świadczonych przez lokalne społeczności muszą towarzyszyć inne działania w zakresie walki z ubóstwem i włączenia społecznego.
- ✓ Dostęp do mieszkań, co ma to szczególne znaczenie dla osób niepełnosprawnych, gdyż otwarty rynek mieszkaniowy nie zaspokaja ich potrzeb w

zakresie przystosowania do niepełnosprawności. Wiele rodzin jest zmuszonych umieszczać osoby niepełnosprawne oraz starsze i przewlekle chore w opiece instytucjonalnej ze względu na brak odpowiedniego miejsca do zamieszkania.

- ✓ Osiągnięcie pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym poprzez zapewnienie wysokiej jakości usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności, w tym także dostępu do pomocy osobistej.
- ✓ Wspieranie z Europejskiego Funduszu Społecznego działań w celu dokonania przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności m.in. poprzez szkolenia dla kadr świadczących usługi w środowisku, w szczególności usługi opiekuńcze, jest istotnym elementem procesu deinstytucjonalizacji, dostosowanie infrastruktury socjalnej, rozwijanie systemów finansowania pomocy osobistej, zapewnienie odpowiednich warunków pracy opiekunów zawodowych oraz wsparcie dla rodzin i opiekunów nieformalnych.
- ✓ Rozwój usług świadczonych w lokalnej społeczności i wykształcenie sprzyjającego włączeniu społecznemu podejścia do zdrowia psychicznego.
- ✓ Promowania dobrostanu i godności niesamodzielnych osób starszych.
- ✓ Wprowadzenie niezbędnych środków mających na celu umożliwienie osobom starszym, niepełnosprawnym i przewlekle chorym swobodnego wyboru sposobu życia oraz niezależnej egzystencji w znanym im środowisku dopóty, dopóki będą sobie tego życzyły i będą do tego zdolne, poprzez: zapewnianie mieszkań dostosowanych do ich potrzeb oraz stanu zdrowia lub zapewnianie stosownej pomocy przy adaptacji ich mieszkań oraz opiekę medyczną i usługi, których wymaga ich stan.
- ✓ Zapewnienie skoordynowanego podejścia do świadczonych w ramach wspólnoty lokalnej wysokiej jakości usług dla osób niepełnosprawnych, umożliwiających im życie w swojej społeczności i poprawiających jakość ich życia.
- ✓ W zakresie działań przekrojowych na rzecz niepełnosprawnych dzieci i młodzieży wymaga się, aby potrzeby niepełnosprawnych dzieci i ich rodzin były starannie oceniane przez właściwe władze pod kątem zapewnienia środków wsparcia, umożliwiających tym dzieciom dorastanie we własnej rodzinie, włączenie się w nurt życia lokalnego oraz życia i działalności lokalnej społeczności dziecięcej.
- ✓ Skoordynowane działania, które mają pozwolić osobom z grup docelowych na możliwie szerokie dalsze uczestnictwo w życiu społecznym.

3.2. Zagrożenia opieki instytucjonalnej

W licznych raportach wskazuje się na poważne problemy z przestrzeganiem praw człowieka w opiece instytucjonalnej oraz odbiegający od standardów sposób traktowania i warunki życia dzieci oraz dorosłych w niektórych placówkach. Wspólnymi cechami opieki instytucjonalnej są odbieranie przedmiotów osobistych, sztywne procedury bez uwzględnienia osobistych preferencji lub potrzeb pensjonariuszy oraz ograniczony kontakt bądź całkowity brak kontaktu z ludźmi spoza instytucji opieki. Dzieci są często przenoszone z jednego zakładu do drugiego, przez co ustają wszelkie więzy z rodzicami i rodzeństwem.

W niektórych raportach ujawniano przypadki przemocy fizycznej i seksualnej, wykorzystania łóżek-klatek oraz innych urządzeń służących do ograniczenia swobody ruchów, brak rehabilitacji lub innych zajęć terapeutycznych, nadużywanie leków oraz naruszenia prawa do prywatności i życia rodzinnego, nieludzkie warunki życia, w tym brak ogrzewania, niedożywienie, niewłaściwe warunki sanitarne i ogólnie zły stan techniczny budynków. Złym warunkom w zakładach często towarzyszą drastyczne formy ograniczania swobody ruchów i odosobnienia.

Standardy dotyczące osób otoczonych opieką psychiatryczną dopuszczają w pewnych okolicznościach ograniczenie swobody ruchów i odosobnienie. Trzeba je wszakże stosować tylko w sytuacjach nagłych i jako ostateczność, a nawet wówczas jedynie pod pewnymi warunkami.

Negatywne i nieodwracalne czasem skutki pobytu w zakładzie dla właściwego rozwoju dzieci gruntownie prezentuje tabela 3.1.

Tabela 3.1

Skutki pobytu w zakładach dzieci objęte opieką instytucjonalną

Obszary rozwoju dziecka, na które wpływ ma opieka instytucjonalna	Skutki pobytu w zakładzie dla zdrowia dziecka	Cechy opieki instytucjonalnej
Rozwój fizyczny i zdolności motoryczne	Niedorozwój fizyczny – masa ciała, wzrost i obwód głowy poniżej normy. Zaburzenia słuchu i wzroku, które mogą być spowodowane niewłaściwą dietą lub niedostateczną stymulacją. Opóźnienia w rozwoju umiejętności motorycznych i pominięte	Zakłady cechują się zazwyczaj klinicznym środowiskiem z bardzo sztywnymi procedurami, niekorzystnym stosunkiem liczby opiekunów do dzieci oraz obojętnym personelem, który za swoją rolę uważa przede wszystkim zapewnienie opieki pielęgniarskiej i fizycznej, w mniejszym zaś stopniu psychologicznej.

	etapy rozwoju, w ciężkich przypadkach stereotypowe zachowania, takie jak kiwanie się i kiwanie głową. Zły stan zdrowia i choroby. Niepełnosprawność fizyczna i intelektualna wskutek opieki instytucjonalnej.	Dzieci spędzają zazwyczaj znaczną część dnia w łóżeczku. Nacisk kładzie się na zapobieganie infekcjom, w rezultacie czego dzieci mają kontakt ze światem zewnętrznym rzadko i pod ścisłym nadzorem, a zabawy się ogranicza.
Konsekwencje psychologiczne	Negatywne konsekwencje społeczne i behawioralne, takie jak problemy z zachowaniami aspołecznymi, kompetencjami społecznymi, zabawami oraz interakcjami z rówieśnikami/ rodzeństwem. Zachowania „quasi-autystyczne", takie jak zasłanianie twarzy lub stereotypowe zachowania autostymulujące bądź przynoszące ulgę, takie jak kiwanie się lub kiwanie głową. Zachowania mające na celu zwrócenie na siebie uwagi, np. agresja lub samookaleczanie się (co może prowadzić do izolacji społecznej dzieci bądź fizycznego ograniczenia swobody ruchów).	Brak w zakładzie podstawowego opiekuna (zastępującego matkę), co jest ważne dla normalnego rozwoju dziecka. Złe warunki, pozbawienie możliwości interakcji z innymi ludźmi. Obojętni opiekunowie. Niekorzystny stosunek liczby opiekunów do liczby dzieci.
Powstawanie więzi emocjonalnych	Niezogniskowane przywiązanie, nadmierne przywiązanie lub brak zahamowań, zwłaszcza u dzieci przyjętych do zakładów przed ukończeniem dwóch lat. Niekorzystny wpływ na zdolność dzieci do budowania relacji w późniejszym życiu. Dzieci desperacko poszukujące uwagi i uczucia u dorosłych.	Brak nacechowanej ciepłem, nieprzerwanej relacji z wrażliwym opiekunem, nawet w dobrej jakości zakładach. Ograniczone możliwości nawiązywania selektywnych więzi, zwłaszcza przy dużej liczbie dzieci, niewielkiej liczbie pracowników oraz braku stałej opieki wskutek pracy zmianowej i rotacji personelu.
Rozwój intelektualny i językowy	Słabe zdolności poznawcze i niższy iloraz inteligencji. Opóźnienia w nabywaniu zdolności językowych.	Niedostateczna stymulacja.

	Deficyt zdolności językowych – limitowane słownictwo, mniej spontaniczny sposób wyrażania się, problemy z nauką czytania.	
Rozwój mózgu	Zahamowanie rozwoju mózgu u małych dzieci, którego skutkiem są deficyt neurologiczny i behawioralny, zwłaszcza w odniesieniu do interakcji społecznych oraz emocji, a także języka.	Brak interakcji z opiekunem, który zajmowałby się małym dzieckiem, mówił do niego oraz reagował na jego zachowania w łagodny i konsekwentny sposób, regularnie wprowadzając nowe bodźce właściwe dla etapu jego rozwoju. Brak sposobności nawiązania więzi z osobą rodzica. Nacisk na fizyczną opiekę nad dziećmi i ustanowienie procedur, przy mniejszym nacisku na zabawę, interakcje społeczne oraz opiekę indywidualną.

Źródło *Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności*, Bruksela 2012

Jak już wspomniano w tym rozdziale, osoby przebywające w zakładach są bardziej narażone na przemoc fizyczną, seksualną oraz innego rodzaju, która może mieć długotrwałe skutki psychologiczne i fizyczne. Dowiedziono, że samo otoczenie instytucjonalne sprzyja dodatkowej niepełnosprawności, która może utrzymywać się do końca życia. Brak życia osobistego, brak autonomii oraz brak poszanowania integralności osoby może utrudniać rozwój emocjonalny i społeczny jednostki. Aby opisać skutki psychologiczne pobytu w zakładzie, ukuto terminy, takie jak *deprywacja społeczna* i *wyuczona bezradność*. Pobyt w zakładzie wpływa także na rozwój językowy i intelektualny, mogąc prowadzić do różnych problemów ze zdrowiem psychicznym, w tym agresji oraz depresji.

Prawdziwe jest także stwierdzenie odwrotne. Badania wskazują, że życie w społeczności może sprzyjać większej niezależności i rozwojowi osobistemu. W wielu badaniach analizowano zmiany w zachowaniach adaptacyjnych lub trudnych, które były związane z przejściem od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności. Ogólnie stwierdzono, że skutkiem życia w społeczności jest niemal zawsze poprawa w zakresie zachowań adaptacyjnych oraz zmniejszenie występowania zachowań trudnych. Przejściu do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności towarzyszy znaczna poprawa umiejętności dbania o siebie oraz nieco mniejsza poprawa umiejętności komunikacyjnych, uczenia się, społecznych i związanych z życiem w społeczności, jak też rozwoju fizycznego.

3.3. Lepsze wykorzystanie zasobów poprzez realizację usług na poziomie lokalnych społeczności

Panuje zgoda, że inwestowanie w opiekę instytucjonalną nie jest właściwym kierunkiem polityki publicznej. Jest tak, gdyż ze źródeł publicznych finansowane są usługi, które – jak wykazano – przynoszą niezadowalające rezultaty dla odbiorców. Należycie skonstruowane i zarządzane systemy środowiskowe, umożliwiające niezależne oraz wspierane życie, przynoszą lepsze rezultaty dla użytkowników – poprawę jakości życia oraz stanu zdrowia i możliwość wnoszenia wkładu w życie społeczne. W związku z tym inwestycja w takie usługi jest lepszym sposobem wykorzystania pieniędzy podatników.

W przypadku dzieci inwestycje w usługi, takie jak wczesne interwencje, wsparcie dla rodzin, reintegracja i wysokiej jakości opieka zastępcza, mogą zapobiec niekorzystnym zjawiskom, takim jak przedwczesne kończenie nauki, bezrobocie, bezdomność, uzależnienia, zachowania aspołeczne oraz przestępczość. Oprócz pozytywnego wieloletniego wpływu na dzieci, co powinno być najważniejszym czynnikiem branym pod uwagę, usługi takie pozwolą w perspektywie długoterminowej zaoszczędzić środki publiczne.

Badania dotyczące kosztów opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności w zakresie zdrowia psychicznego w porównaniu z opieką instytucjonalną wykazały, że koszty pozostają w przybliżeniu na tym samym poziomie, natomiast jakość życia odbiorców oraz ich zadowolenie z usług wzrastają. Tam, gdzie opieka instytucjonalna okazywała się tańsza, wynikało to z przeznaczenia na nią niewystarczających zasobów, co miało znaczący wpływ na niski poziom osiąganych wyników.

4. CELE I ZAŁOŻENIA PROCESU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH W POWIECIE WOŁOMIŃSKIM

4.1. Cele i założenia w obszarze *Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami*

Cel strategiczny

Funkcjonujący system wsparcia dla rodzin i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami oraz otoczenia rodzin wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, implementujący rozwój usług środowiskowych

Podstawowymi założeniami procesu deinstytucjonalizacji w Powiecie Wołomińskim w obszarze dotyczącym rodziny i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami są:

1. Zapobieganie występowaniu problemów społecznych, która pozwoli dzieciom pozostać w prawidłowo funkcjonujących rodzinach.
2. Rozwój różnych form wsparcia rodzin i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym.
3. Ograniczanie opieki instytucjonalnej.
4. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej i promocja rodzicielstwa zastępczego.

4.2. Cele i założenia w obszarze *Osoby z niepełnosprawnościami*

Cel strategiczny

Osoby z niepełnosprawnościami włączone w życie społeczne i zawodowe w środowisku lokalnym

Podstawowymi założeniami procesu deinstytucjonalizacji w Powiecie Wołomińskim w obszarze dotyczącym osób z niepełnosprawnościami są:

1. Uwzględnianie perspektywy osób z niepełnosprawnościami – *projektowanie uniwersalne* – w każdej sferze życia, tak aby zagwarantować im równy udział we wszystkich obszarach funkcjonowania zawodowego i społecznego.

2. Niepełnosprawność jest zjawiskiem powszechnym – nie zaś formą *inności* – wśród mieszkańców Powiatu co oznacza, że dotyczy osób bez względu na płeć, wiek, miejsce zamieszkania i status społeczno-ekonomiczny.

3. Zwiększenie partycypacji i profesjonalizacja organizacji pozarządowych w działaniach w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami – m.in. pozyskiwania większej liczby satysfakcjonujących ofert pracy, organizowania treningów umiejętności społecznych i innych form reintegracji, poprzez implementację projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w trybie otwartych konkursów i partnerstw publiczno-społecznych, regulowanych ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie.

4. Uwzględnienie w procesie deinstytucjonalizacji w Powiecie potrzeb osób z niepełnosprawnościami jako grupy społecznej wymagającej szczególnego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ze względu na ich specyficzne potrzeby.

5. Dążenie do wprowadzenia systemowych rozwiązań gwarantujących osobom z niepełnosprawnościami niezależne życie m.in. poprzez: usługi asystencji osobistej czy opieki wytchnieniowej.

4.3. Cele i założenia w obszarze *Osoby starsze*

Cel strategiczny

Zwiększona dostępność i podniesiona jakość usług realizowanych na rzecz seniorów i ich opiekunów

Podstawowymi założeniami procesu deinstytucjonalizacji w Powiecie Wołomińskim w obszarze dotyczącym osób starszych i ich opiekunów są:

1. Zwiększenie dostępności i poprawa jakości usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym na rzecz osób starszych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
2. Zwiększenie dostępu do usług opieki całodobowej oraz placówek półstacjonarnych i dziennych.
3. Upowszechnienie stosowania nowych technologii w opiece nad osobami starszymi m.in. usługi teleopieki.
4. Wspieranie opiekunów nieformalnych osób starszych.
5. Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji usług zorientowanych na pomoc seniorom, m.in. poprzez rozwój wolontariatu opiekuńczego, opieki wytchnieniowej czy pomocy sąsiedzkiej.

4.4. Cele i założenia w obszarze *Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego*

Cel strategiczny

Poprawiony poziom dobrostanu osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez zapewnienie dostępu do zróżnicowanych form pomocy i wsparcia oraz zapobieganie ich stygmatyzacji i wykluczeniu

Podstawowymi założeniami procesu deinstytucjonalizacji w Powiecie Wołomińskim w obszarze dotyczącym osób w kryzysie zdrowia psychicznego są:

1. Stworzenie zróżnicowanych form wspierających funkcjonowanie osób z zaburzeniami psychicznymi w społeczności lokalnej.

2. Zapewnienie form wsparcia umożliwiających jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie osób z zaburzeniami psychicznymi w środowisku lokalnym.

3. Promocja zdrowia psychicznego poprzez upowszechnianie wiedzy na ten temat, kształtowanie postaw, zachowań i stylu życia korzystnego dla zdrowia psychicznego oraz rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.

4. Wspieranie budowy i wzmacniania sieci społecznej u osób znajdujących się w kryzysie psychicznym poprzez poprawę życia, poziomu funkcjonowania społecznego oraz integrację ze społecznością lokalną osób z zaburzeniami psychicznymi.

5. Przeciwdziałanie stygmatyzacji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez działania w środowisku lokalnym, m.in. prowadzenie kampanii społecznych prewencje stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi i inspirowanie zmiany niechętnych wobec nich postaw.

6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w obszarze działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym poprzez implementację projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w trybie otwartych konkursów i partnerstw publiczno-społecznych, regulowanych ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie.

4.5. Cele i założenia w obszarze *Osoby w kryzysie bezdomności*

Cel strategiczny

Rozszerzona oferta pomocowa oraz wsparcie aktywizacji osób pozostających w kryzysie bezdomności poprzez działania w społeczności lokalnej, w tym zapobieganie stygmatyzacji i wykluczeniu tych osób

Podstawowymi założeniami procesu deinstytucjonalizacji w Powiecie Wołomińskim w obszarze dotyczącym osób w kryzysie bezdomności są:

1. Stworzenie zróżnicowanych form wspierających funkcjonowanie osób znajdujących się w kryzysie bezdomności w społeczności lokalnej.

2. Upowszechnianie informacji i dobrych praktyk o działaniach w zakresie wsparcia osób w kryzysie bezdomności w ramach szkoleń i spotkań dla przedstawicieli samorządów gminnych, organizacji pozarządowych i innych osób zaangażowanych w pomoc dla osób w kryzysie bezdomności.

3. Współpraca z organizacjami z sektora pozarządowego w obszarze działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez implementację projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w trybie otwartych konkursów i partnerstw publiczno-społecznych, regulowanych ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie.

4. Zapewnienie form wsparcia umożliwiających samodzielne funkcjonowanie osób pozostających w kryzysie bezdomności w środowisku lokalnym.

5. Przeciwdziałanie stygmatyzacji wobec osób pozostających w kryzysie bezdomności poprzez działania w środowisku lokalnym, m.in. prowadzenie kampanii społecznych, które zapobiegają stygmatyzacji osób pozostających w kryzysie bezdomności i zmiany niechętnych wobec nich postaw.

5. REZULTATY I WSKAŹNIKI REALIZACJI *PLANU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH DLA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO*

5.1. Rezultaty i wskaźniki dla poszczególnych obszarów interwencji

Zidentyfikowane w procesie społeczno-eksperckim rezultaty i wskaźniki *Planu Deinstytucjonalizacji dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* dla poszczególnych obszarów interwencji zostały zaprezentowane w tabelach 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5 oraz 5.6.

5.1.1. Rezultaty i wskaźniki w obszarze *Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami*

Tabela 5.1

Rezultaty i wskaźniki w obszarze
Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2023)	Wartość docelowa (2025)	Źródło danych
Liczba osób objętych wsparciem dedykowanym rodzinom z dziećmi w postaci usług poradnictwa specjalistycznego	250	400	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej objętych wsparciem w postaci usług poradnictwa specjalistycznego	15	25	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	b/d	80	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba opiekunów faktycznych/ nieformalnych objętych wsparciem w *Planie Deinstytucjonalizacji*	b/d	20	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

5.1.2. Rezultaty i wskaźniki w obszarze *Osoby z niepełnosprawnościami*

Tabela 5.2

Rezultaty i wskaźniki w obszarze
Osoby z niepełnosprawnościami

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2023)	Wartość docelowa (2025)	Źródło danych
Liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej	0	5	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba opracowanych i wdrożonych indywidualnych planów drogi życiowej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami	0	10	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług asystenta osobistego	0	30	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba zrealizowanych godzin usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	0	17 100	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba funkcjonujących zakładów aktywności zawodowej	O	1	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO
Liczba miejsc w funkcjonujących zakładach aktywności zawodowej	0	15	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

5.1.3. Rezultaty i wskaźniki w obszarze *Osoby starsze*

Tabela 5.3

Rezultaty i wskaźniki w obszarze
Osoby starsze

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2023)	Wartość docelowa (2025)	Źródło danych
Liczba osób starszych objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	0	25	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS
Liczba gmin realizujących teleopiekę	2	5	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS
Liczba osób 55+ objętych usługami społecznymi w zakresie ochrony zdrowia psychicznego	0	30	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

5.1.4. Rezultaty i wskaźniki w obszarze *Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego*

Tabela 5.4

Rezultaty i wskaźniki w obszarze
Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2023)	Wartość docelowa (2025)	Źródło danych
Liczba funkcjonujących Dziennych Domów Pobytu	0	1	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z OPS
Liczba miejsc w funkcjonujących Dziennych Domach Pobytu	0	15	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z OPS
Liczba utworzonych dziennych ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży z potrzebami wynikają-cymi z zaburzeń psychicznych	0	1	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z OPS

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

5.1.5. Rezultaty i wskaźniki w obszarze *Osoby w kryzysie bezdomności*

Tabela 5.5

Rezultaty i wskaźniki w obszarze
Osoby w kryzysie bezdomności

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2023)	Wartość docelowa (2025)	Źródło danych
Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem dostępu do mieszkań objętych wsparciem w *Planie Deinstytucjonalizacji*	0	10	Ocena zasobów pomocy społecznej Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

5.1.6. Rezultaty i wskaźniki w obszarze *Wdrożenie realizacji usług w społeczności lokalnej*

Tabela 5.6

Rezultaty i wskaźniki w obszarze
Wdrożenie realizacji usług w społeczności lokalnej

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2023)	Wartość docelowa (2025)	Źródło danych
Liczba osób, które przeszły z opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej	0	16	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*
Liczba osób przebywających w całodobowych instytucjach opieki, które przeszły do usług świadczonych w społeczności lokalnej	0	8	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*
Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	0	8	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*

Liczba osób przebywających w opiece instytucjonalnej, objętych *Planem Deinstytucjonalizacji*	0	30	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*
Liczba pracowników/kadry instytucji i podmiotów działających na rzecz włączenia społecznego wspartych w zakresie przygotowania i wdrażania procesu deinstytucjonalizacji usług	0	16	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*
Liczba pracowników podnieśli kompetencje w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych w obszarze pieczy zastępczej	0	7	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*
Liczba gmin Powiatu Wołomińskiego, które opracowały i realizują lokalne plany *Plany Deinstytucjonalizacji*	0	7	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*
Liczba pracowników opieki instytucjonalnej, którzy rozpoczęli świadczenie usług w społeczności lokalnej	0	7	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

6. ZIDENTYFIKOWANE DZIAŁANIA I PROJEKTY *PLANU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH DLA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO*

Zidentyfikowane w procesie społeczno-eksperckim działania i projekty, które będą realizowane w okresie implementacji *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025*, dla poszczególnych obszarów interwencji zostały zaprezentowane w tabelach 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.5, 6.6 oraz 6.7.

6.1. Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami*

Tabela 6.1

Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Rodzina i dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami*

Nazwa działania / projektu	Wartość wskaźnika	Źródło danych	Realizator
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – poradnictwo specjalistyczne dla rodzin z dziećmi	10 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – poradnictwo specjalistyczne dla wychowanków pieczy zastępczej	10 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – usługi w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	10 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – wsparcie dla opiekunów faktycznych/ nieformalnych	10 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR

Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – poradnictwo specjalistyczne dla osób zagrożonych przemocą w rodzinie	10 osób	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS	PCPR / OPS
Promowanie tworzenia grup samopomocowych rodzin	3 grupy	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS	PCPR / OPS
Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców poprzez wsparcie rodziny i system pieczy zastępczej	25 osób	Ocena zasobów pomocy społecznej	PCPR
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – warsztaty dla rodziców z zakresu umiejętności wychowawczych	10 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci z niepełnosprawnościami	25 osób	Ocena zasobów pomocy społecznej	PCPR
Rodzinny Dom Pomocy	1 sztuka	Wpis do rejestru	OPS / JST NGO
Placówka Wsparcia Dziennego z pakietem usług dla rodzin	1 sztuka	Wpis do rejestru	JST / NGO

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

6.2. Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Osoby z niepełnosprawnościami*

Tabela 6.2

Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze Osoby z niepełnosprawnościami

Nazwa działania / projektu	Wartość wskaźnika	Źródło danych	Realizator
Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami	10 osób	Ocena zasobów pomocy społecznej	PUP
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – opracowanie i wdrożenie indywidualnych planów drogi życiowej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami	10 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej	30 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacjil* sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / NGO
Opieka wytchnieniowa w formie pobytu dziennego dla osób z niepełnosprawnościami	30 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Opieka wytchnieniowa w formie pobytu całodobowego dla osób z niepełnosprawnościami	30 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / NGO
Likwidacja barier architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się	160 osób	Ocena zasobów pomocy społecznej	PCPR
Aktywna integracja osób z niepełnosprawnościami poprzez imprezy sportowe, rekreacyjne i kulturalnych	250 osób	Ocena zasobów pomocy społecznej	PCPR
Wspieranie i motywowanie osób z niepełnosprawnościami do podnoszenia poziomu kształcenia i posiadanych kwalifikacji poprzez kształcenie ustawiczne	70 osób	Ocena zasobów pomocy społecznej	PCPR

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

6.3. Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Osoby starsze i długotrwale chore*

Tabela 6.3

Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze
Osoby starsze

Nazwa działania / projektu	Wartość wskaźnika	Źródło danych	Realizator
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – objęcie osób starszych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	25 osób	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS	PCPR
Teleopieka dla osób starszych	5 gmina	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS	PCPR / OPS
Usługi społeczne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dla osób 55+	30 osób	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS	PCPR / OPS
Upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się	250 osób	Dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / OPS / NGO
Programy w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia	250 osób	Ocena zasobów pomocy społecznej, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / NGO
Aktywizacja społeczna i zdrowotna służąca poprawie jakości życia osób starszych oraz ograniczanie wykluczenia społecznego tych osób	70 osób	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / NGO
Program upowszechniania stosowania nowych technologii w opiece nad osobami starszymi	1 program	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / NGO
Program wspierania opiekunów nieformalnych osób starszych oraz procesu deinstytucjonalizacji usług zorientowanych na pomoc seniorom poprzez rozwój wolontariatu opiekuńczego czy pomocy sąsiedzkiej	1 program	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / NGO

Pomoc sąsiedzka – wolontariat *Senior dla seniora*	5 osób	Karty zgłoszenia uczestnika	OPS / NGO
Pomoc specjalistyczna w formie usług społecznych zgodnych z zapotrzebowaniem lokalnych seniorów (forma organizacyjna Dzienny Dom Pobytu)	1 sztuka	Wpis do rejestru	OPS / NGO

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

6.4. Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego*

Tabela 6.4

Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego*

Nazwa działania / projektu	Wartość wskaźnika	Źródło danych	Realizator
Program tworzenia i rozwoju Dziennych Domów Pobytu	1 program 1 dom dziennego pobytu	Ocena zasobów pomocy społecznej, dane z OPS, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / OPS / NGO
Program tworzenia i rozwoju dziennych ośrodków wsparcia dla dzieci i młodzieży z potrzebami wynikającymi z zaburzeń psychicznych	1 program 1 dom dziennego pobytu	Ocena zasobów pomocy społecznej, dane z OPS, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / OPS / NGO
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – przejście z opieki instytucjonalnej (w tym DPS) do usług świadczonych w społeczności lokalnej	16 osób 8 osób z DPS	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Program promocyjno-informacyjny z zakresu równości szans, mobilności i elastyczności zawodowej, postaw aktywnych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób w kryzysie zdrowia psychicznego	1 program	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / NGO
Współpraca z Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej przy realizacji projektów koordynacyjnych	1 program	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM	PCPR
Grupa samopomocowa dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego	1 grupa	Karty zgłoszenia uczestnika	OPS
Grupa samopomocowa dla opiekunów osób w kryzysie zdrowia psychicznego	1 grupa	Karty zgłoszenia uczestnika	OPS

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

6.5. Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Osoby w kryzysie bezdomności*

Tabela 6.5

Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Osoby w kryzysie bezdomności*

Nazwa działania / projektu	Wartość wskaźnika	Źródło danych	Realizator
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – wyjście z kryzysu bezdomności lub wykluczenia z dostępu do mieszkań	10 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji,* dane z ośrodków pomocy społecznej, sprawozdania MPiPS	PCPR / OPS
Aktywna integracja osób w kryzysie bezdomności – wspieranie i motywowanie, aktywizacji społeczna i zawodowa, zapobieganie wykluczeniu społecznemu	30 osób	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM, sprawozdania z dotacji dla NGO	PCPR / NGO
Współpraca z Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej przy realizacji projektów koordynacyjnych	1 program	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM	PCPR

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

6.6. Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze *Wdrożenie realizacji usług w społeczności lokalnej*

Tabela 6.6

Zidentyfikowane działania i projekty w obszarze
Wdrożenie realizacji usług w społeczności lokalnej

Nazwa działania / projektu	Wartość wskaźnika	Źródło danych	Realizator
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – tworzenie i rozwój miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	8 miejsc	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Powiatowe Centrum Rozwoju Usług Społecznych – deinstytucjonalizacja i rozwój usług dla osób przebywających w opiece instytucjonalnej	30 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Program wsparcia w zakresie przygotowania i wdrażania procesu deinstytucjonalizacji usług dla pracowników i kadry podmiotów działających na rzecz włączenia społecznego	16 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Program podnoszenia kompetencji w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych w obszarze pieczy zastępczej dla pracowników i kadry podmiotów działających na rzecz włączenia społecznego	7 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Program przejścia pracowników opieki instytucjonalnej do świadczenie usług w społeczności lokalnej	7 osób	Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*	PCPR
Tworzenie i koordynacja planów deinstytucjonalizacji gmin Powiatu Wołomińskiego	7 gmin	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM	PCPR / OPS
Współpraca z Mazowieckim Centrum Polityki Społecznej przy realizacji projektów koordynacyjnych	1 program	Sprawozdanie z realizacji projektów w ramach PO-RWM	PCPR

Opracowanie na podstawie procesu konsultacji społeczno-eksperckich

7. ZASADY WDRAŻANIA, MONITOROWANIA I AKTUALIZACJI *PLANU DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH DLA POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO*

Proces programowania *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* obejmować cztery kluczowe etapy:

- opracowanie i uchwalenie,
- wdrażanie,
- monitorowanie i ewaluację,
- ocenę i aktualizację.

Schemat procesu wdrażania *Planu Deinstytucjonalizacji* prezentuje rysunek 7.1

Rysunek 7.1

Proces wdrażania *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025*

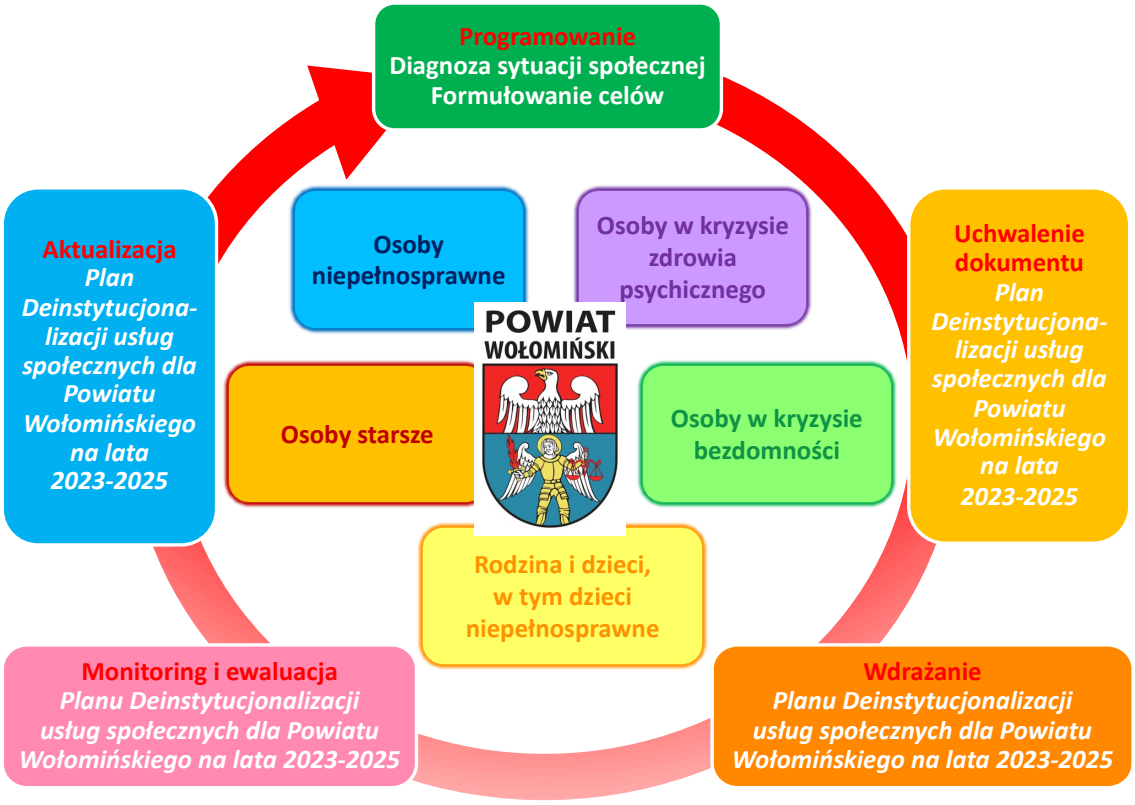

Źródło: Opracowanie własne

7.1. Dokumentacja procesu wdrażania

Proces wdrażania *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* będzie oparty na zasadach: jawności życia publicznego, personalnej odpowiedzialności za wykonywanie zadań oraz wieloletniego planowania. *Plan Deinstytucjonalizacji* będzie wdrażany przez wyznaczone do tego podmioty przy wykorzystywaniu różnych narzędzi.

Projekty i zadania realizacyjne

Projekty i zadania realizacyjne są narzędziem służącym do osiągnięcia celów dla poszczególnych obszarów interwencji *Planu Deinstytucjonalizacji*. Projekty i zadania są opracowywane na podstawie przeprowadzonego procesu opracowania *Planu*, w szczególności przeprowadzonej diagnozy i mają się przyczyniać do rozwoju usług społecznych świadczonych na poziomie rodziny i lokalnej społeczności.

Projekty i zadania są realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie, Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie oraz wyznaczone przez Starostę Wołomińskiego stosowne wydziały merytoryczne Starostwa Powiatowego i inne jednostki samorządu powiatowego oraz podmioty prywatne i podmioty trzeciego sektora. Skuteczne osiągnięcie celów *Planu Deinstytucjonalizacji* będzie opierało się również na dobrowolnej, partnerskiej współpracy z jednostkami samorządu gminnego z terenu Powiatu Wołomińskiego.

Projekty i zadania mogą być realizowane zarówno w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego, jak i w ramach zadań zleconych przez samorząd powiatowy w trybie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Ponadto podmioty administracji publicznej, zarówno jednostki podległe Staroście Wołomińskiemu, jak i podmioty administracji wojewódzkiej czy centralnej, mogą realizować projekty w ramach partnerstwa publiczno-publicznego.

Sprawozdanie z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*

Sprawozdanie z realizacji Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025 przygotowuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, wydziałami merytorycznymi Starostwa i innych jednostek podległych i zakładów budżetowych w zakresie realizowanych celów operacyjnych i wdrażanych przez te podmioty projektów i zadań.

Sprawozdanie z realizacji Planu Deinstytucjonalizacji Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przedkłada Zarządowi Powiatu w terminie do 30 maja 2026 roku. Sprawozdanie opisuje przebieg realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji* wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nie rozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia. Istotnym elementem *Sprawozdania* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji zadań i projektów.

7.2. Podmioty zarządzające realizacją *Planu Deinstytucjonalizacji*

W zarządzaniu realizacją *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* uczestniczą głównie niżej wymienione podmioty.

Rada Powiatu

Rada Powiatu podejmuje uchwały w sprawach przyjęcia, aktualizacji i zmian *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025*.

Komisje stałe Rady monitorują i kontrolują realizację *Planu Deinstytucjonalizacji*, zwłaszcza poszczególnych zadań i projektów oraz inicjowanie i opiniowanie zmian w jego zapisach.

Zarząd Powiatu

Zarząd Powiatu jest odpowiedzialny za wykonywanie uchwał Rady Powiatu w sprawie przyjęcia, aktualizacji i zmian *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* oraz nadzór nad jej wdrażaniem. W tym celu Zarząd Powiatu wskazuje podmioty realizujące poszczególne projekty i działania przyczyniające się do osiągania celów *Planu Deinstytucjonalizacji*, do których poza Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy, należeć będą wyznaczone przez Starostę Wołomińskiego stosowne wydziały merytoryczne Starostwa Powiatowego, jednostki podległe oraz inne organizacje i instytucje, które będą bezpośrednio nadzorować wdrażanie *projektów i zadań* realizacyjnych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest podmiotem kluczowym w procesie programowania i opracowywania *Planu Deinstytucjonalizacji*, zbiera informacje i dane statystyczne oraz nadzoruje i przeprowadza konsultacje, umożliwia koordynację realizacji działań w zakresie deinstytucjonalizacji pomiędzy samorządem powiatowym a samorządami gminnymi z terenu Powiatu Wołomińskiego.

W obszarze polityki społecznej Powiat Wołomiński realizuje przy pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie zarówno zadania własne, jak i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej należące do kompetencji Powiatu Wołomińskiego i Starosty Wołomińskiego z zakresu: pomocy społecznej, działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Centrum prowadzi swoją działalność instytucjonalną obejmującą gros celów *Planu Deinstytucjonalizacji* w płaszczyznach wytyczonych przez ustawodawcę, zasadniczo ukierunkowanych na promowanie i ochronę rodziny, udzielanie wszechstronnej pomocy rodzinom zastępczym i usamodzielniającym się wychowankom, pomoc społeczną oraz rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych oraz osób w kryzysie zdrowia psychicznego.

Konsultacje społeczne

Dla opiniowania *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* prowadzone będą otwarte konsultacje społeczne, ogłaszane przez Zarząd Powiatu Wołomińskiego, a przeprowadzane i monitorowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie. Konsultacje mają stwarzać możliwość współpracy z samorządem gminnym z terenu Powiatu, partycypację mieszkańców, ekspertów oraz różnych organizacji i podmiotów działających w sferze włączenia społecznego w sprawach związanych z realizacją *Planu Deinstytucjonalizacji*.

Materiały uzyskane w ramach procesu uspołeczniania wdrażania *Planu Deinstytucjonalizacji* są na bieżąco analizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Centrum wykorzysta najważniejsze zagadnienia i wnioski zgłaszane w ramach konsultacji społecznych związane z przygotowaniem, wdrażaniem i aktualizacją *Planu Deinstytucjonalizacji* oraz jego edycji na kolejne lata.

Rysunek 7.2

Podmioty zarządzające wdrażaniem *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025*

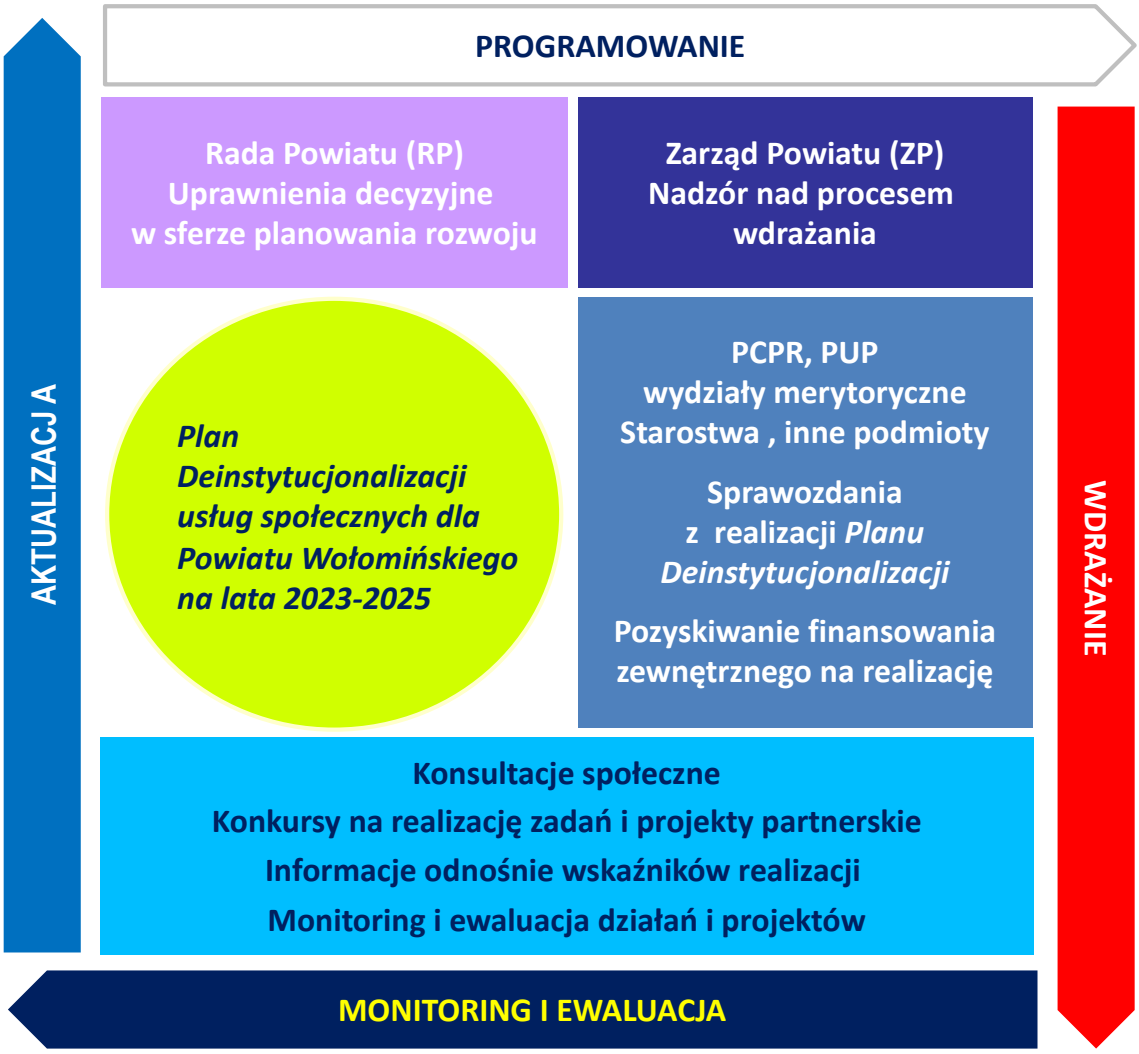

Źródło: Opracowanie własne

7.3. Finansowanie realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji*

Samorząd Powiatu dysponuje w różnym stopniu środkami do bezpośredniego finansowania realizacji projektów i zadań niezbędnych do osiągnięcia celów. Jednak poprzez kształtowanie przestrzeni, stymulowanie rozwoju zasobów ludzkich i zapewnienie bezpieczeństwa w sferze społecznej tworzy warunki do rozwoju gospodarczego, przyciągania inwestorów i pobudzania przedsiębiorczości mieszkańców. Utrzymanie wysokiego

tempa rozwoju przy ograniczonych wolnych środkach budżetowych wymaga stosowania montażu finansowego opartego na partnerstwie publiczno-społecznym i publiczno-publicznym, wspieranego pozyskaniem środków bezzwrotnych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Partnerstwo publiczno-prywatne jest formą finansowania realizacji projektów w sferze społecznej przez długoterminowe zaangażowanie organizacji trzeciego sektora – stowarzyszeń, fundacji, a także spółdzielni socjalnych. Wobec ustawowego ograniczenia zadłużenia jednostki samorządowej do poziomu 15 i 60% jej dochodów budżetowych oraz obecnego poziomu zobowiązań montaż finansowy z wykorzystaniem organizacji trzeciego sektora w połączeniu ze środkami bezzwrotnymi pozyskanymi z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej stanie się ważnym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 7.3

Schemat finansowania realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025*

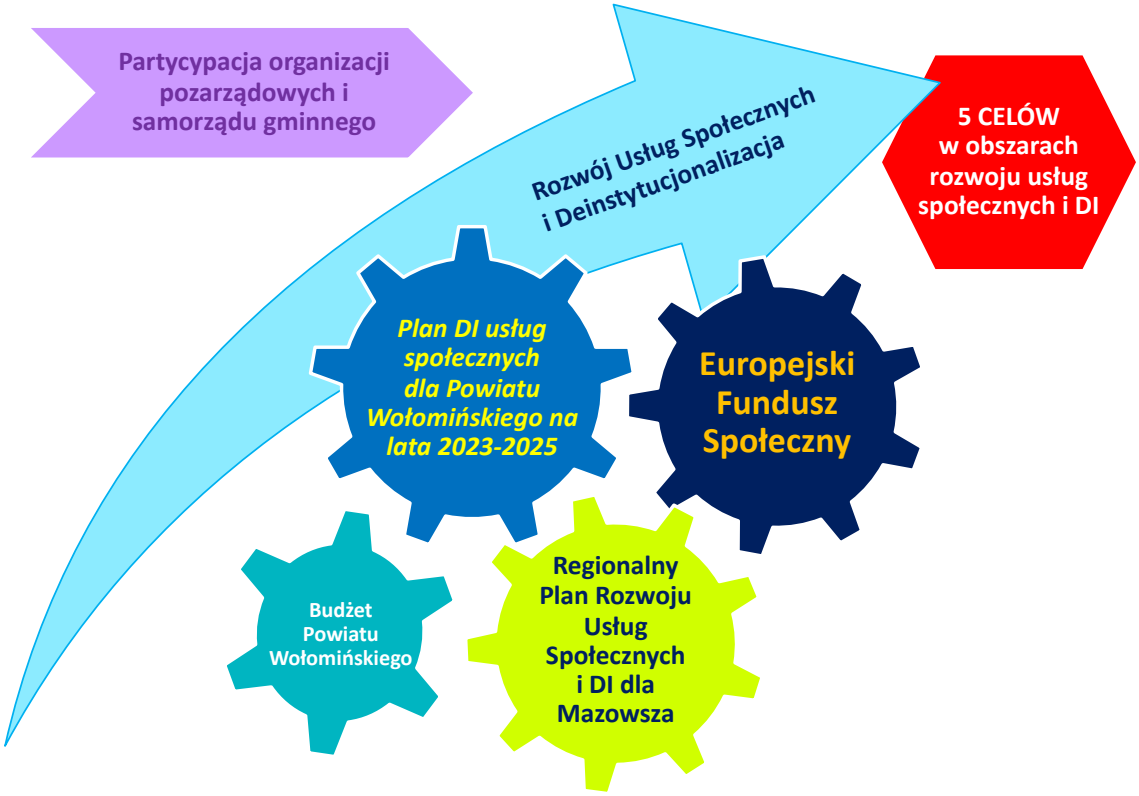

Źródło: Opracowanie własne

Partnerstwo publiczno-publiczne jest formą finansowania *zadań* przez koncentrację środków publicznych – powiatowych, gminnych, województwa samorządowego i administracji centralnej. W latach 2023-2025 oraz w kolejnych okresach programowania może stać się jednym z istotnych źródeł środków na finansowanie *zadań* służących rozwiązywaniu problemów społecznych w Powiecie Wołomińskim.

Finansowanie realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025* tylko w części zależy od budżetu Powiatu. Schemat realizacji i finansowania *zadań* przedstawiono na rysunku 7.3.

7.4. System monitorowania

Prowadzony będzie monitoring wskaźnikowy i społeczny. Monitoring wskaźnikowy będzie prowadzony w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć przez poszczególne podmioty wdrażające projekty i zadania realizacyjne, zaś monitoring społeczny będzie na podstawie wyników badania opinii, w szczególności poprzez konsultacje społeczne. Poziom osiągania każdego z celów w zakresie deinstytucjonalizacji usług będzie zmierzony w ostatnim roku realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji* tj. 2025 roku, a poszczególnych projektów i zadań realizacyjnych – na koniec każdego roku kalendarzowego.

Istotny element systemu monitorowania stanowi sporządzanie sprawozdań z realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji* wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nie rozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia. Istotnym elementem będzie ocena osiągnięcia poszczególnych celów w zakresie deinstytucjonalizacji usług – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *zadań,* w szczególności czy w każdy z celów wpisują się przygotowane *zadania*.

7.5 Sposoby ewaluacji i aktualizacji

Ewaluacja

Ewaluacją objęte będą postępy w realizacji *Planu Deinstytucjonalizacji* na poziomie celów w zakresie świadczenia usług w rodzinie i środowisku lokalnym.

Ewaluacja *działań i projektów* – w terminie do 31 grudnia 2025 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zbiera i zestawia materiał sprawozdawczy na podstawie pomiarów wskaźników osiągniętych, korzystając przy tym z informacji przy pomocy m.in. Powiatowego Urzędu Pracy, wydziałów merytorycznych Starostwa i innych jednostek podległych i zakładów budżetowych w zakresie realizowanych celów i wdrażanych przez te podmioty działań i projektów. Ponadto wykorzystane mogą być informacje z powszechnie dostępnych źródeł, ocen eksperckich, wyników monitoringu społecznego i konsultacji społecznych. Wyniki ewaluacji działań i projektów zawierane są w *Sprawozdaniu z realizacji Planu Deinstytucjonalizacji* i przekazywane Zarządowi Powiatu do akceptacji.

Ewaluacja *celów* – w terminie do 31 maja 2026 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zbiera i zestawia materiał sprawozdawczy na podstawie pomiarów wskaźników osiągniętych, korzystając przy tym z informacji przy pomocy m.in. Powiatowego Urzędu Pracy wydziałów merytorycznych Starostwa i innych jednostek podległych i zakładów budżetowych w zakresie realizowanych celów w zakresie deinstytucjonalizacji usług. Ponadto wykorzystane mogą być informacje z powszechnie dostępnych źródeł, ocen eksperckich, wyników monitoringu społecznego i konsultacji społecznych. Wyniki ewaluacji celów opracowuje zewnętrzny podmiot ekspercki na zlecenie Zarządu. Wyniki zawierane są w *Sprawozdaniu z realizacji Planu Deinstytucjonalizacji* i przekazywane Zarządowi Powiatu do akceptacji.

Aktualizacja

Wynikające z monitorowania i oceny wdrażania *Planu Deinstytucjonalizacji usług społecznych dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2023-2025*, zmiany w zapisach dokumentu mogą być dokonywane na bieżąco przez Zarząd Powiatu w działaniach i projektach realizacyjnych. Ewentualne zmiany dotyczące celów w zakresie deinstytucjonalizacji usług mogą być wprowadzone przez Radę Powiatu po każdorazowej ich okresowej ocenie. Systematyczna aktualizacja *Planu Deinstytucjonalizacji*, jest ukierunkowana na uwzględnienie w niej pojawiających się nowych zadań i wykorzystanie nowych możliwości.